

1321A .

Libavii Andreae.

Commentariorum Alchimiae (2).

.

Saurius Ioannes. Francofvrti.

1606 .

Avertissement au lecteur.

Le format de ce document est une photocopie texte, c'est-à-dire est exactement conforme à l'original, au caractère près. Ainsi la pagination, le nombre de lignes par page et le nombre de caractères par ligne est respecté, permettant ainsi une recherche facile des références citées par d'autres auteurs. Seules les pages blanches sont supprimées pour faciliter la lecture.

Les éventuelles erreurs d'orthographe, de numéro de page, etc... du document sont en principe identiques à l'original. Cependant malgré le soin apporté à la mise en texte de cet ouvrage, il peut subsister des différences par rapport au texte original. En effet la procédure de création de ce fichier texte, à partir du livre original, nécessite un grand nombre d'opérations délicates, laissant place à d'éventuelles erreurs.

En cas de doute, prenez le soin de vérifier sur le texte original du livre papier.

(C) Copyright 2020 by Jean Pierre Donabin. Site : livres-d-hermes.fr

D. O. M. A.
C O M M E N T A R I O
R V M A L C H E M I Æ
A N D R E Æ L I B A V I I
M E D. D O C T.

Pars Secunda,

C O N T I N E N S T R A C T A T V S Q V O S
*dam singulares ad illustrationem eorum potissimum, qua libro Alchemiæ
secundo habentur difficiliora laboriosioraq̃, quaq̃, plurium simul artium
adminiculo indigent, & veluti ex multis constituta, peculiarium scientia-
rum dignitatem & nomen merentur.*

CVM GRATIA ET PRIVILEGIO SPECIALI.

FRANCOFVRTI.

Typis Ioannis Saurii, Impensis Petri Kopffii.

ANNO M. DC. VI.

TITVLI TRACTATVVM
PARTIS SECVNDÆ
COMMENT.

- I. Epitome metallica, qua metallorum natura declaratur, ad opus Chymicum necessaria.
- II. Dialogus de Mercurio Philosophorum.
- III. De Azotho & aqua permanente.
- IV. De Lapide Philosophorum.
- V. Ars probandi duobus libris comprehensa.
- VI. Tractatus de iudicio aquarum mineralium in tres libros distributus.

D. O. M. A.

COMMENTARIORVM ALCHYMIÆ

ANDREÆ LIBAVII M. D.

Partis II.

TRACTATUS PRIMVS.

DE NATVRA METALLORVM, ET COGNATORVM MINERALIVM.

Eiusdem argumenti sunt & Syrraxes metallica in prima Parte singularium Libavii proposita: Item defensio Alchemiæ transmutatoriae cum notis in Gastonis Clavei librum, quas studiosus lector unà cum his consulere potest.

HIOB 28. 1. 2.

Habet argentum venarum suarum principia (egressus suos) & auro locus est in quo conflatur. Ferrum de terra tollitur, & lapis (solutus calore) in æs vertitur (conflatur & æs effundit.)

EPITOME METALLICA.

CAPVT I.

Quid metallum.

METALLVM est corpus minerale, vi virtutis metallorum seminaria in terra chalcantosa mineralia, è mercuriali succo sulphureoque spiritu caloris digerentis vehiculo constitutum. & in substantiam fusilem, extensilemque malleo conformatum.

Mineralia esse, quæ in mineris terræ, & ex iis naturæ ortusque sui principium trahunt, extra controversiam est. Distributio vero ob varietatem mutabilitatemque non dari facile exacta potest. Veteres Chymici paulo angustius usurpata voce, diuiserunt pro instituto suo in maiora, minora, & media. Maiora dicuntur, quæ ex hydrargyro oriuntur, qualia sunt tum metalla dicta, tum metallis vicina, vt stibium, & bismuthum. Minora appellantur Chalcantum, sal, alumen, cadmia, magnetis, & quæ alia procul à mercuriali principio distantia, ad illa duntaxat purganda elaborandaque adiumentum præbent. Media vocantur, quæ quodammodo attingunt metallica primordia, atque ita efficacem ad metalla transmutanda naturam habent; & sunt spiritus dicti, nempe argentum viuum, sulphur, auripigmentum, seu arsenicum, & sal ammoniacus; quæ ideo appellantur, spiritus, quia in igni sunt volatilia, & in fauillas facile abeunt; possuntque etiam alia secum eleuare, & in spiritualem naturam vertere. Alii alias diuisiones sunt secuti. Nobis non displicet quæ ita habet, quanquam non carens difficultatibus? Mineralium quædam fluunt, quædam termino suo fixa hærent. Fluentium sunt halitus & liquores. Et halitus, qui & spiritus aliquando vocantur, modo vapidi sunt magis, modo sicciore; & non tantum ærea igneave specie oberrant, sed & nonnunquam asperginum, pruinæve modo concretescunt, sed facili motu iterum dilabuntur. Liquores minerales sunt tum hydrargyrus, quanquam hic ambigat admodum, & solida quoque reperiat consistentia & lapidibus inclusis, sulphureque & salibus detineatur; veruntamen pura eius natura est fluxilis, vnde & ar-

4 Comment. Alchem. Part. II. Lib. I.

gentum viuum, fusile, (χρυσος) aqueum huncupatur, & ad hanc classẽ non immerito refertur: tum olea, & aquæ minerales. In oleis excellit bitumen liquidum seu naphtha, succinumque liquidum; In aquis acidulæ, falsi dulæ, Thermae, &c. Quæ suo termino constant, fossilia possunt dici: & sunt eorum quædam extensilia, vt metallâ, quorum duo perfecta nominantur, quatuor imperfecta: quædam friabilia, quæ ictu mallei in pulueres fathiscunt, & sunt ex eis quædam metallica, vt stibium, marchasita stannea &c. quædam rudia, vt sunt tum terrea, vt lapides, & boli, tum succulenta, vt succi inflammantiles, sulphur, arsenicũ, bitumen, succinum, &c. & in humore liquecentes, vt sal, alumen, chalcantum, &c. quæ iterum minutius conciduntur. Venæ vt naturam habent, ita ad suam classẽ ponuntur. Quæ ex metallis vel aliis mineralibus per artem fiunt, inter affinia suis rebus habentur. Sunt autem ea plurima, vt scoriz, cadmia fornacum, spodos, ærugo, pompholyx, plumbago, lithargyrus, cerussa, album hispanicum, borax, minium & factitium, sal ammonius factitius, hydrargyrus sublimatus, præcipitatus, cinabaris, lazartum artificiosum, Diphryges, & pene infinita alia. Hæc ita crassa mineralia distingui possunt, atque etiam simplicitate & compositione dirimi, quanquam nec negemus subtiliores diuisiones esse posse, nec eas improbemus. Si cui hæc non placent, is sequatur vel Agricolæ aut alterius auctoris, vel etiam suam institutum.

Via constitutiva metallo rum. Vide Thomæ Moresini libellum pag. 69. ubi idem sentuit.

Cæterum metalla dicuntur constitui vi virtutis seminariæ metallorum. Neq; enim fieri possent nisi quoddam plasticum principium ab initio creaturæ terræ cauernis à Deo esset inditum, quod se sua virtute in materia disposita locoque apto excitum à calore proportionato exeret, metallumque gignat, id quod impossibile est solitario elementorum concursu fieri; nec vlla ats vllis vnquam seu ignibus seu frigorigibus ex elementis nudis commissis inter se vlla industria potuit facere metallum; neque vnquam deprehensum est factum esse illis in locis vbi seminaria virtus deest, siue Sol, siue ignis, siue aliud efficiens ponatur. Ex interno instinctu naturæ ad crasin in materia idonea certam procedit ad metallum motus, qui uulla arte nisi diuina, multo minus bruto elementorum concursu, existere potuit. Itaque natura ab elementis pergit ad ruditer mista, vt lapides fortuito natos & terras; Postea accedit ad metalla, gemmas, aliaque suum seminarium in certa matrice & materia habentia, & æterna specierum procreatione continuat illa genera, quomodo fit suo modo in vegetabilibus. Ab his procedit ad plantas, à plantis per plantanimalia, ad animalia; tandemque definit in animali perfectissimo, homine nimirum. Hic processus est naturæ in elementis & elementaribus. Arguit autem etiam certa ratio formæ, & mixturæ perpetuas subesse principium natuum, penitus insitum, & se fecundans certo appetitus genere. Quæ alias ex elementis commissis fiunt, tam certam non obseruant crasin. Præterea proprietates materiales formalesque arguunt idem; nec dissentit resolutio, quæ non fit statim in elementa nuda, sed in res affines metallis, crasin certam etiam pertinaciter obseruantes; Vnde non raro in metalla regrediuntur, quanquam in lapides, & liquores fuerant redactæ. Multo firmius tenacisque hæc suum principium retinent quam plantæ & similia quæ putrefactione & combustionem facile redeunt ad elementa. Non tamen nascuntur extra elementa, Deo autem naturæ in initio vim illam his inferente & potente verbo ita copulante, vt alterum non sit sine altero, perinde vt & in corporibus bestiarum hominumque est factum.

Minera masculica chalcantosa.

Minera appellatur terra chalcantiosa, propterea quod venæ metallicæ quæuis chalcantum plus minus exhibeant; quin & ex omni etiam excocto metallo licet chalcantum arte elicere; Etæus pene totum chalcantum est. Non autem id fieri posset nisi in minera huius mineralis essent primordia. Hoc argumento inductus quidam (Braceschum vocant) primam materiam metallorum dixit esse vitriolum, quo bulliente fiant gemini halitus, qui inclusi lapidum poris constituunt metalla; Vt sic prima causa sit in elemento terreo & aqueo sole agente, & procreante vitriolum, secundo in chalcantio, tertia & proxima in vapore, seu halitu duplici sulphureo & mercuriali, ex quibus fiat metallum, si matrix metallifera natura sit prægnans. Sed siue hoc ita se habeat, siue aliter, concurrere spiritus, aut liquorem, aut terram chalcantii, euidentis est ex resolutione. Nonnulli ob dictam causam ex tribus creatâ metalla pronunciarunt, sale nempe, mercurio, & hydrargyro; quibus si quid tribuendum est, videntur per sale intellexisse naturam atramentosam, quam & ipsi fossiles suo damno in argentariis, ærariis, ferrariis, quin & aurariis & plumbariis scaprensulis experiuntur. Perinde autem quis habeat, siue terram illam velit spiritu atramentoso, siue liquore, siue etiam corpore tinctam, modo spiritum congelascentem succum euadere posse, & reliqua metallorum materia comprehendere concedat. Agnoscimus enim principalem materiam mercurialem, cui aspiplatur chalcantum minus principaliter, in sulphure metallico nimirum contentum, & ita coagulato mercurio consentit, vt non immerito dici possit ex eo aliquid traxisse, aut saltem eidem aliquid de suo permisisse. Si ex ære sit vitriolum, & ex colcõtare æs; metalla vero omnia generantur ex mercurio & in hunc etiam per artem resoluntur, & hydrargyrus se ingerit in illorum substantiam, & non tantum vnitur eis, sed & naturam assumit; non esse aliena à se mutuo chalcantum, & mercurium putandum est. Geberus id alumen vocat. Plinius ait vetetibus fodiendi argenti finem fuisse inuentum alumen, quanquam postea etiam infra alumen sit repperitum. In æteis metallis frequens est atramentum. Et idem ex venis ferri educitur, &c. Ex historia itaque hæc patet quantum sit tribuendum Chalcantio vel alumini.

Succus mercurialis metallorum.

Metalla gignuntur ex Mercuriali succo principali & propiore, sulphure calorem analogum, & conformationis causam sonente & ministrante. Itaque & corpore se suo insinuat, vnaque ad materiam constitutionem concurrir. Vnde Mercurius mater metallorum dicitur, sulphur pater, & in vitroque quatuor representantur elementa. Hydrargyrus enim principium sæmineum est frigidum humidum; Sulphur principium masculinum calidum sicum; Et hoc ignis terræque vicarium est, quocirca & terra licet ei tribuitur, & cernitur in resolutione postquã auolauit etiam hanc relinquere.

Quia

De natura Metallorum.

5

Quin imo cum sulphure vitrioli corpus maxima ex parte est. Itaque & quod elicitur è metallis chalcantum, sulphuris ratione elicitur; Et est argumentum etiam ex arte concinnatis. Nam in omni chalcantio sulphur est; & in omni sulphure chalcantum, idque magis in his quæ pura sunt naturæ, nec dum per artem destructa. Qui spiritum chalcantii conficiunt, idem expeririuntur in oleo dulci, Idem qui aquam acidam sulphuris; & vterque liquor tam affinis est, vt vix sit discrimen, nisi quod sulphur plus habeat pinguedinis, chalcantum minus, vtpote aluminis copia refractum.

*Artem vitrioli
cui sulphure.*

Sciendum vero est quod qui metallorum materiam dicunt esse vaporem, & alios qui succum, alios qui mercurium & sulphur, alios qui vitriolum sulphureum & mercuriale, &c. potius consentiant quam dissentiant, quanquam ab imperitis & suis opiniones sequentibus non intelligantur. Omnia talia necesse metallicam habere potentiam, & administrari perficique à principio tali agente in loco analogo. Omnes itaque consentire necesse est in his ipsis. Deinde ipsarum minerarum mutationes ostendunt eandem materiam modo specie halitus errare, & consistere; modo apparere forma succi; modo facie terræ, cineris, &c. Vnâ tandem in omnibus emergit certi metalli forma. Quid dicas si audias Gebrum docentem metalla in limpida aqua versa inde reuerti ad priorem vultum? Si interior forma & perfectio certa est & constans, de externa non est laborandum.

*Materia ma-
tallorum.*

Præterea de sulphure & hydrargyro, quibus magna vi se opponunt Peripaterici rationales, euidentiissima sunt naturæ documenta, primum in ipsis scaptenulis; deinde in excoctionum & probationum officinis, tertio in chymicis magisteriis & essentis, quarto in proprietatibus conformibus, naturæque familiaritate; quibus qui non potest assentire, is se dementatum suo errore indicat.

*De sulphure
& hydrargy-
ro in metal-
licis.*

In omni fodina sulphur inueniri certum est, non tantum fossoribus iudicantibus, sed & philosophis metallicis. Idem coniunctum est venis, & metallis excoctis. Refert Kentmannus experientia cognitum esse ex omni pyrite sulphur excoqui. At in pyrite nascuntur omnis generis metalla. Agricola pyriten coctum sulphure stillare ait, & in argenti fodinis Bohemiæ Bildertzi effodi sulphur. Autor theatri vrbium narrat, in insula sacra versus septentrionem rupem esse, ex qua effusa terra aurea, tusa, lota, tosta & separata, aurum reddat perfectum, & tantam sulphuris quantitatem, vt hinc sumtus qui in separatione impenduntur facile compensentur. Alberti hoc est: Vidi in monte æris ligna viridia ad lapidem æris appodiata statim cremari, propter abundantiam sulphuris & pinguedinis egredientis de lapide æris. Caium Principem Plinius memorat ex auripigmento excellens fecisse aurum: At illud sulphuri tam affine est, vt etiam eius compar dicatur. Baccius in lib. 6. de thermis, ex plumbæ lapide sulphur & hydrargyram extillare asserit. Kentmannus iterum inueniri tradit argentum rude, rubrum angulosum, carbunculo simile ligni forma in pyrite, cinereo, & sulphure nativo flavo: Matthesius cadmiam argentiferam incendi & comburi ob sulphur (& arsenicum) narrat. Est & Kentmanno autore vena plumbi similis silici metallico, in qua sunt venulæ viui sulphuris. Nicolaus Monardes testatur in Quito præuincia erui sulphur viuum pellucidum, ex venis proximis auri fodinis, vnde indicat non sine causa Chymicos affirmare metallorum materiam esse Hydrargyrum, & Sulphur formam. Langius metallurgorum morbos ex sulphure & hydrargyro in fodinis hausit otiri docet. Certum itaque est, licet aliqui refragentur, in fodinis & venis metallorum sulphur inueniri. Idem vero etiam ex metallis excoctis elici posse non minus est illustre. Qui enim probationibus & excoctionibus præsumunt vno ore id affirmant. Notum est cadmiam fornaciarum seu Realgar, arsenico & sulphure secundum esse, & fieri etiam cum metalla excocta repurgantur. Sulphur in cineritio deprehenditur in chalcantio metallorum resolutorum, ex quo oleum sulphureum elicitur; Idem arguit odor extinctorum, & ignitorum. Agricola asserit ob sulphur inflammari metalla, ipsique testantur oculi, flammam viridem & rubram, dum regulare æs conficitur, existere, neque eam alterius rei esse, multa conuincunt argumenta. Ob volatile sulphur, imperfecta metalla contrumpuntur ignibus. Ars quoque ex sale vitrioli, sulphure & hydrargyro æs conducit, &c. Sed de argento quoque viuo videamus:

*Sulphur in
fodinis.
Consule na-
turam stani-
ni Indici
quod calicem
vocat de
quo infra.*

*Vide Each-
suum.*

Langius ex effectu metallorum comprobatur, quod ex hydrargyro consistit, quandoquidem idem in vicibus præstent, quod hydrargyrus. Nec alia causa est tot morborum, quibus affliguntur fossores, illo ipso iudice, quam hydrargyrus potissimum. In Carpatho monte aurum inuenitur album, quod Fachius, Kentmannus & alii tinctum hydrargyro affirmant. In valle Ioachimica, vbi argentifodina, & Schönfeldia, vbi plumbum album effoditur, metalla quoque sunt hydrargyri. Narrat Matthesius Stolberga Palatinatus missam sibi marcastam esse argento viuo prægnantem; Et se aliquando vidisse cadmiam, ex qua percussa profuerit hydrargyrus. Baccius è plumbario lapide stillare asserit. Dum aurum dilatur intra Pergamenum, hydrargyro tingitur, ita vt ea vtantur ad pediculos necandos; quod ipsum etiam fit panno quo inaurata exterguntur pocula. Dioscorides testatur, hydrargyrum colligi in fornacibus argentariis; Et Plinius ex lapide argentario extrahit. Bismuthum Matthesius cito fundi scribit ob copiosum Mercurium. In illo vero etiam nascitur argentum. Baptista Porta & alii multi demonstrant, ex plumbo facili arte confici argentum viuum. Eraustus ait, se vidisse auri hydrargyrum. Astipulatur his etiam tanta cognatio eiusdem cum metallis. Autore Agricola, in mineris est quædam nigra lanugo, ex qua conficitur alias argentum viuum, alias argentum. Matthesius prodidit, in Ioachimicis album succum mercurialem ex pendente specu distillantem, concreuisse in argentum, & obduxisse vias & ligna in eadem. Mouffertus modum docet, quo ex omni metallorum fodina hydrargyrus excipitur. Sed plura adducere supersedeo. Quid enim opus est fide artificum, in re tam manifesta? Si non tantum montes cauernæque metallicæ sulphur & hydrargyrum continent, sed & venæ & metalla ipsa; & vtrunque ex iisdem per artem euocatur, quis tam stupidus sit, vt amplius de rei veritate dubitet? Cui credendum potius est? Hisne qui proprio studio circa metalla occupantur; nempe fossoribus, excoctoribus, vistoribus, probatoribus, &c. an qui ociosas ratiunculas in suis theatris captant? At illi Chymicis

*Argentum
viuum in
metalli.*

6 Comment. Alchem. Part. II. Lib. I.

micis assentiuntur. Et adeo manifestum hoc est, ut etiam Moccenicus, Baccius, Baptista Potta, & alii peritiores Peripatetici suo calculo Chymicorum pronunciatum decretumque confirmant.

*Argumenta
duo vidio-
rum.*

I.

Qui non odio quodam Chymicorum vatiano ducti, aduertantur sententia Mercurium & sulphur itacuenti, duplici potissimum offenduntur obstaculo. Putant enim in omni metallo seu fodina metallica inueniri debere simul metalla & illa principia, eaque cum transmutata tota, tum semimutata, tum per se nihil adhuc coagulationis passa, sicut apud Herodotum legunt mures Thebaicos spectari perfectos, semiuiuos & altera parte adhuc lutum existentes, lutumque ipsorum materiam; aut ut occurrunt ranæ absolutæ, gyrimus partus, & pullicies.

II.

Deinde grauiter stomachantur, si nec sulphureis, nec argenti viui mineris metalla perfecta conspicunt, vbi tamen maxime debebant esse, verum hi si attendere veliant, non habent quod desiderent.

*Ad argu-
mentum
prius.*

Argentum viuum duplici comparet forma, soluta scilicet seu liquida, & coagulata. Liquidam quod attinet, eam repertam sæpius esse in scaptenfulis historica commemoratio euincit, & quidem per se. Deinde semimutata quoque aliquoties reperitur, modo non sit ita simplex, ut putes plane ita euenire debere ut in muribus & ranis. Dicitur est auri (& stanni) granis puris in monte Carpatho idem alba specie adherere. Hoc nihil aliud est quam reliquum ex mutatione hydrargyrum. Deinde certum est experientia in argento viuo tum fluuiorum, tum cauernarum repertum esse aurum & argentum. Itaque & apud Fachium & alios est probandi hydrargyri, quantum de istis metallis habeat, præceptum. Crede hic quoque semimutatum esse. Præterea Scaliger testatur, molle aurum & volaticum effodi; & Albertus asserit Fribergæ inuentum argentum molle in pulvis. [De hoc Cæsalpinus lib. 3. metal. cap. 4. ait admistum ei fuisse argentum viuum: Et minium cuius vomica sit argentum viuum excoqui in argentum.] Hoc quoque fuit ex dimidio argentum viuum, & nondum maturum. Sciunt autem idem etiam fossores, & docimastæ cum excoctoribus. Adde illum Matthesii liquorem. Adde bismuthum secundum hydrargyri substantia fluxili, quod post aliquot annos argentum præbuit. Si adhuc dubitas, considera plumbum, quod artificibus & experientia testibus nihil est aliud, quam maxima ex parte imperfecte coagulatum argentum viuum, quam ob causam etiam promte in idem regressitur. At hoc cum omni metallorum genere ferme inuenitur. Quid si eodem argumento negares in fodina plumbi albi Slaccevaldi non esse plumbum album, quia eius non reperiuntur nec principia, nec pura grana, nec semimutata? Cogita Naturam hydrargyrum gignere spiritali modo, & in venis secundis metallorum, vbi vtrumque principium simul est vna cum vi formatiua & calore appposito, statim illud comprehendit analogo sulphure, cumque adhuc in suo halitu est immutari & congelare seu coagulari. Vbi vero non antevertitur in hunc modum; & vbi principium formatiua deest, ibi reperitur solitariam & sterilem.

*Nota hæc.
Illustrant
enim coagu-
lationem.*

Ad II.

Ita satis fit etiam alteri sophismati. Ideo enim in solis mineris argenti viui, & sulphuris non sunt metalla, quia ex solis principiis non nascitur mistum, quod debetur omnibus. Si ibi posueris argentum viuum vbi nascitur sulphur, si quidem locus, calor, & vis metallifica adest, omnino gignetur metallum, si deficit aliquid, non gignetur. Reliqua argumenta alibi refutabimus, si dominus vitam prorogabit, quanquam in hoc elaborauimus in metallicis disputationibus.

*Sulphur ca-
loris vehi-
culum.*

Sulphur metallicum in definitione etiam caloris vehiculum aut fomentum nuncupatur, quia & dici potest formator, determinator & fixator. Metallicum enim hydrargyrum specie fumi occupatus à sulphureo halitu secundum minima comprehenditur, & cum sit materia, & sperma, patitur ab eius vi actiua, & coagulat in metallum perfectum vel imperfectum, prout est dispositus. Sed non sufficit comprehensio simplex, alias & cinabaris foret metallum. Actiua vis & ad metallum immutatio concurrere debent. Ea autem nullius potest esse nisi caloris determinati, non cuiuslibet sed metallici. Adiuuat coagulationem seu fixationem spiritus & terra chalcantosa. Credendum itaque ex his est, sicubi terra & spiritus fixatorius chalcantinus, sulphureus halitus calorem & spiritum metalliferum vehens, & materiam patientem vna comprehendens, per minima & materia ipsa vaporis specie expansa, metallique susceptiua in matrice bene instructa coaccident, ibi gigni metallum. Si corpus seu massam sulphuream, & mercurii liquorem cumulatim coniungas; non se mutabunt. Dilatari & in minimis copulari necesse est. Vbi vero iam informatum metallum intus in substantia est; facile fieri potest, ut ante externam concretionem etiam sacci specie alicubi colligatur & compareat, qui succus cum sit mercurialis formæ; plane arguit, ut ante dictum est, hydrargyrum ad constitutionem concurr. sic. Is postea paulatim exiccatur, coagulatque magis, donec suam pro natura metalli futuri consistentiam acquirat. Hinc dependet postea fundendi, dilatandique potentia. Quia enim per minima coierunt egeruntque & passa sunt mutuo ista principia, ita ut vndique eualerint homogenea; nec mercurius facile deserat unionem, imo initio tam arcte cohaerent, ut post coagulationem omnem corporis alieni interuentum excluderint, poris vel exilissimis, vel nullis receptis; Ideo funduntur tenaciter, & in malleando non dissiliunt facile, prout tamen illa perfecte vel imperfecte eueniunt. Sed de his etiam alibi.

CAP. II.

De metallorum affectionibus communibus.

Metallorum affectiones communes sunt fundi à calore, duci, & malleo extendi: Combibere item argentum viuum, commiseri mutuo, & maxime in plumbo nigro; Præterea reduci posse ad mercurialem formam, transmutari seu in aliud metallum, seu vitrum seu liquorem, seu puluerem sui generis, ab aqua regia solui & corrodi, solui item ab hydrargyro; frigore concrefcere, & ob soliditatem in laminis metallicis tinnire, chalcantium ex se promere, &c.

Metall.

De natura Metallorum.

Metallorum affectiones sunt variae, maximè si communes aliis rebus respicias. Inter proprias sunt mallei ictu dilatari, hydrargyro penitus misceri, & ab eo solui, inque vna vena & in se mutuo nasci, & familiariter inesse cum separationis potentia. Reliqua fere sunt communia, veluti funduntur & succi concreti, lapides aliqui, fluores, &c. Ducuntur & vitra, stuppæ, cera, & similia. Commistilia item sunt plurima, vt aqua, vinum, acetum, olea varia &c. In hydrargyrum mutatur & stybium, bismuthum, & aliae coagulationes ex mercurio initio factæ; Ita transmutatio in metallum congruit tum his, tum etiam cinabari, colcotari, &c. Ab aqua regia præter hæc etiam lapides nonnulli consumuntur.

Ex quibus patet, cum malleabile, miscerique & solui ab hydrargyro maxime sint propria metallis, quæ aliquid horum attingunt, propius, ea etiam metallorum naturæ esse vicina, vt stybium, & bismuthum primo, postea quæ fixo mercurio accedunt, vt quæ ex eo fiunt, cinabaris, sublimatum &c. maxime si simul habent sulphur hydrargyri coagularium, vt est chalcanthum, sulphur fixum &c. Non enim possunt agere in se mutuo, nisi determinata. Industriosi qui est, etiam ex aliis metallorum principis cognationes potest speculati, quanquam non ipsa in metallum abeant, modo aliquid ad metallicam naturam faciant, quale est quod sulphuris virtuti congelanti, & mercuriali potentiae patienti affine est, vt à simili principio similiter possit coagulare, vel aliud ita afficere. Ita comparatur locus loco; matrix matri, calor calori, & tota ratio ab solutionis alteri analogæ, quomodo artifices artem transmutatoriam extruxerunt. In aliis externis, colorè nempe, pondere & similibus, sophismata perpetrantur crassa & rudia. Aliqui etiam metallicam cognationem iudicant ab ingressu in plumbum, & aquam fortem: neque admodum inepta censura est, si respicias ingressum specialem, qualis conuenit metallis, aut etiam hydrargyro, non quæ etiam aliis competit, aut rudis est coalitio, vt est ingerere & immiscere baculo, vel etiam incoquere, & per cæmentum insinuare minerales pulueres à metallis alienos.

Ingressio metallica non est appositio simplex, sed vniùs penitus homogenea per minima, & cohesio pertinax, adeo vt si æqualis sint fixitatis, aut fugacitatis, non possit segregare; si inæqualis, plerumque cum alterius seu violentia, seu iactura aliqua, nonnunquam etiam destructione substantiæ. Hæc cum artifices animaduertent, varias præparationes mineralium, modosque similiter miscendi inuenerunt, vt sic non amplius hoc iudicium sit syncerum.

Porro fusio metallorum à calore ideo fit, quia partes terræ aqueas commistas detinent, coercent & congelando secum terminant. Cum calor spirituosus analogus intrat; vinculum constringens relaxat, congelatisque aqueis restituit dominium. Resolutæ ergo tunc mercurialem imitantur naturam, & siccas secum ferentes fluunt. Neque vero etiam sicæ sulphuræ & vitriolatæ adeo alienæ sunt à fluxu, quanquam egerime in aliquibus, in quibus maiore sunt copia, & magis terræ actuentur. Maior humiditas mercurialis & crudior est in plumbi generibus. Facilius itaque funduntur. In aliis aut præpoller siccitas sulphurea, aut æqualiter est temperata. Itaque ante ignitionem non fluunt, nisi sint immatura, aut arte emollita. Hinc quidam auro, argento, æri, ferro per sublimationes à calcibus malagmataue iungunt plus mercurii. Vnde fiunt adeo mollia, vt etiam candelæ calore colliquefiant. Contra quæ indurare volunt, sæpius ignibus torquent & vrunt, fiuntque tandem spoliata humiditate sua mercuriali, admodum difficilia fusu.

Est & aliquid in humiditate certarum rerum, quæ æquipollentem in humectando vim hydrargyro habent. Igitur in magisteris Chymicorum est emollire metalla extinctione in succis & decoctis plantarum: quemadmodum & in astringentibus humoribus, maxime aluminosis & atramentosis, &c. restincta crebrius figuntur & *Nyx* euadunt. Eiusmodi enim aquæ fixatorie mercurium constringunt & terream reddunt, quod videre est in hydrargyri præcipitatione. Qui calorem & frigus in his affectionibus ex philosopho prætendunt; paulo simplicius philosophantur. Concrefcunt metalla frigore externo, cum iam internam coagulationis causam habent, & frigus saltem *appellat* præbeti. Deficiente interna dispositione, vt in hydrargyro nudo; nil facit frigus. Itaque & ineptiunt qui non erubescunt causam generandi quoque in frigore reponere, si eliquatis metallis feruentissimam affundas, nihilominus concrefcunt. Et qui locus frigori est in his, quæ ignibus meris in cæmento fixatorio stabiliuntur firmanturque? Præter fusionem dictam & alia est per deliquium, quæ metallis euenit à calcinatione, qua naturam salium induerunt. Eadem communis est & hydrargyro, alumini, vitriolo, aliisque plurimis.

Ductilitas, & extensionis facultas item pendet à mercuriali humiditate, quanquam ob affectionem dissimilem dissimiliter. In quibus plus sulphuris vitriolati, terrei & sicci est; ea non adeo ducuntur extendunturque, sicut nec quæ rara sunt, & fathiscunt poris amplioribus. Amplissimè dilatantur, quæ mercurialem habent temperiem cum sulphuris analogi exactissima mistione, coactioneque densissima partium minimarum, & ob humidum vntuosum tenacissima. Hæ enim quia non deserunt se mutuo, & cedere possunt; nec admittunt ob cessionem quicquam pororum, & acris alteriusque peregrini; extenduntur cum magis, continua productione sui corporis vsque ad terminum competentem. In externis videmus tale quid pati viscida & lenta. Itaque quanquam in metallis nihil est talis lentoris, nihil visciditatis aut oleosi; tamen vt simile simili explicatum intelligeretur manifestius, istis vsi sunt vocabulis philosophi in explicatione metallicæ naturæ, & sulphuri, mercurioque vntuositatem tribuerunt, vnde fit ista affectio. Mirum vero est metallici mercurii eam vim esse, in congelatione metallica; neque tamen argentum viuum ab arte extensile facile posse effici. Videri potest hoc argumento metalla ex mercurio non constare. Sed metallorum naturam qui considerat, & videt in hydrargyro similia fieri, si non vulgari arte; occulta tamen, & artificibus præstantibus nota; minus mirabitur. Sulphur licet teri possit, tamen in se habet humidum tenax. Et hydrargyrum quanquam distillat facile ob grauitatem, & humiditatem, tamen etiam in se redit facile, & digitis tum crudus, tum præcipitatus

8 Comment. Alchem. Part. II. Lib. I.

aqua madefactus, aliquid exhibet leue vñctuosum. Videmus certe metalla quoque facile mittere extensionis potentiam, atque eam interdum recuperare. Plumbum in lithargyrum ab igni redigitur; sic cerussa, quin & liquot. Non extendi amplius potest, sed teritur more friabilium. At nihilominus reduci potest, vt fiat malleabile vt prius, quanquam non penitus ita molle. Cuprum in ærginem, & vitriolum soluitur, vnde item reducitur. Argentum aquis fortibus corumpitur in puluerem cæruleum, plane alienum à consistentia metallica. Sed & redit fere sine omni iactura. Hydrargyrum vitam amittit & recuperat multis modis. Qui modo fluebat, iam teritur; qui iam teritur, mox iterum fluit. Vitrescit argentum viuum; vitrescunt & metalla, vt satis vulgata ars sigulorum in ferro, ære & plumbo docet. Causa cur recipiatur humiditas dilatatoria est, quod hydrargyrum sit plane vniformis, nec eius partes ab ignibus soluantur, quanquam externo sub vultu aliando delitescat, propter coniunctam terram. Itaque nisi dissipetur vehementia ignium in metallis, ita vt terra sulphurea vitriolata remaneat copiosior, facillè eis restituitur fluxus. Dissipatur autem minime in auro; in argento aliquantulum, in reliquis magis. Itaque aurum & argentum vehementes mutationes sustinere possunt, reliqua nequeunt. Addunt & hoc autores, ob sulphur combustum, & sic terreum redditum imperfecta dura minus dilari. Friantur itaque si comburitur magis.

*Combibitio
argenti viui.*

Quod argentum viuum combibunt tam familiariter; indicio est quod vna radix sit vtriusque, & substantia ita affinis, vt possint confundi sicut aqua aquæ, oleum oleo. Non enim potest id fieri in dissimilibus. Nec obstat quanquam hydrargyrum iterum abstrahatur. Non sit istud ideo, quod dissimiles sint naturæ; sed quod hic fugax, illa fixa; hic fluxilis, illa dura & constantia, &c. Si hydrargyrum pariter metallo combibito figere potes, aut metallum volatile huius instar reddere; nunquam separabis. Ex hoc principio exorta est transmutatio mutua, seu vera, seu analogica, qualis est his qui non intus formaliter, sed foris accidentaliter fixum mercurium nihilominus admodum constanter metallis admiscunt, faciuntque vt se pro tinctura gerat.

*Prohibitio
congressum
hydrargyri
cum metal-
lis.*

Opòrret autem intelligere in illa facili combibitione nihil peregrinæ affectionis intercurrere debere, veluti quibus metallis sordes, externæ pinguedines & similia adhærent; item quæ à natura metallica aliquantò longius sunt abducta; ea non admittuntur ab hydrargyro facillè. Cum hydrargyrum philosophorum concinnarem, aurumque fecissem volatile, adeo vt ascenderet in altum, & instar hydrargyri suspicaret; & postea aliquam partem coagulasset, facto periculo, num aliquid pateretur à vini spiritu; portio illa quæ immacerata fuerat, repudiata fuit à sua aqua, hoc est proprio hydrargyro, cum tam en reliquæ tam auide assumerentur, vt antequam immerisæ essent, eas corripuerit perualeritque mercurius. Ita si aurum calcinatum cæmento vel aqua forti fuerit; calx non admittitur facile, nisi prius omni inquinamento halituum peregrinorum sublato. Porro non ita cupide recipitur metallum à mercurio corporum, quam à crudo. Itaque in hoc etiam secretum est artis transmutatoriz. Insuper quanquam amice videntur conspici metalla, & Mercurius, idque magis si perfecta fuerint & puritatis absolutæ, in qua dicuntur philosophica esse; tamen etiam se mutuo interficiunt. Nam hydrargyrum spectans in compositione quod suum est; hoc tanquam ignis, suæ substantiæ iungit. Partem sulphuream, terream, & vitriolatam expuit; sed neque hoc impune. Nam antequam hoc fiat, ipse quoque coagulatur quodammodo, Et assumpta portio, quia iam assuevit terminari, non obliuiscitur huius suæ naturæ, & sic etiam labefactat mercurium. Hinc secretum artis existit de mercurii coagulatione, & metallorum vera in sua principia solutione. Non est aliud huius solutionis medium in tota natura, quanquam simile quiddam fiat in aquis corrosiuis & aliis liquoribus. Qui ergo chrysopeiæ studere volunt, has naturas considerent. Neque enim philosophi aliunde petierunt suarum operationum fundamenta. Hinc dictum est, Natura naturam continet; natura natura gaudet; natura assimulatur naturæ, coniungiturque, & in ea submergitur: natura naturam mutat, &c. Item, eadem res soluit seipsam, coquit, alterat, mutat, maturat, perficit, modo adhibeas calorem actuantem & vasa iusta, articulosque mutationum ex naturæ præscripto disponas. Nota vero Mercurium tandem expuere alienum, hoc est, mercuriale principium, forma nigredinis talis, qualis est fuligo thuris cultro collecta. Sed & nihilominus retinet potentiam coagulationis, respectu partis mercurialis absorptæ, quæ ante coagulata fuit, & appetitu naturali fertur eodem. Iam autem nostri quod coagulandi virtus fuerat principaliter in sulphure; quod si perfectum est, perfectè coagulat; sin imperfectum, imperfecte. Et audiisti in minera abundantiosem fuisse virtutem determinantem formantemque, quæ non potuit tamen mercurium figere, nisi & hic fuerit cum illa per minima specie halitus commixtus; vt ita vndiquaque comprehendatur, & figatur.

*Hydrargy-
rus desinit
metalla.*

*Coagulatio
hydrargyri.*

His ita constantibus, facile potes ratiocinari, sulphur illud quod mercurius à corpore perfectò combibito expuit; si iungatur hydrargyro priori debita proportionè per minimos riores, vaporesue, excellentè portionè sulphuræ, procurari hydrargyri coagulationem. Est nonnihil documenti in congelatione seu induratione argenti viui per halitum plumbi. Hinc facile colliges modum coagulationis philosophicæ. Cum hac simul necesse est crescere sulphur perfectum. Simile enim argenti simile, & multiplicat; itaque quo plus coagulas, tanto plus accipis sulphuris. Hic mysterium est augmenti physici; Et cur repetenda sit operatio, cur item adhibenda fermentatio. Operatio iteratur vt plus sulphuris & coagulandi mercurii reportes; fermentatio vt vires amplissimas acquirat idem sulphur instituitur. Porro ex dicta cognatione petenda etiam ratio conglutinationis auri & aliorum metallorum per mercurium est, cum pertinace adhesionè. Videmus inde non vane dictum esse quod ille sit medium coniungendi tincturas.

Metalla mutuo commiscuntur, non sicut cadmiam ingeris æri, aut magnetin, hoc est, calcem capro; sed confunduntur penitus, adeo vt nihil alterius in altero seorsim deprehendas (nisi forte calore, cumque non mistio sed agglutinatio integrarum portionum facta est) perinde ac diuersæ colo-
ratis

@

De natura Metallorum.

ratas aquas commiscuisses, cur autem iterum possint segregari, ante dictum est maximè confueverunt congregari in plumbi generibus, & potissimum nigro. Itaque & hoc cum confundenda sunt aurum, argentum, æs, ferrum, &c. plura vel pauciora pro medio adhibetur, perinde vt & hydrargyrus, si omnia sint pura, licet ibi res sit compendiosior propter colliquefactionem. Aliqui hinc plumbum appellant metallorum matrem, quibus etiam in ipsis venis & mineris coniunctum est, quasi natura inciperet metallum facere, à rudi tendens ad perfectum, & inter excoquendum fulminandumque metalla perfecta plumbo carere non possunt. Vix est plumbum sine argento in natura. Quod ad Iulium Carnicum nascitur, purissimum iudicatur; neque tamen omni argento caret. Dictum vero est plumbum esse leuiter coagulatum argentum viuum, & facili opera ex eo etiam confici. Cum itaque vtrumque tam familiare sit perfectis, & plumbum sæpe matrix sit argenti; hydrargyrus auri: principium hinc deductum est de ratione perficiendi vtriusque, maxime tamen hydrargyri, qui per purgari aptius potest quam plumbum, quod sulphur iam habet corruptum, & mercurium inquinatum. Eadem ratio est & plumbi cinerei & candidi, quorum illud crebro fundit argentum copiosum; hoc & aurum & argentum pernicialiter retinet. Itaque & venenum certa quadam ratione eorum dicitur, quia nempe intime sibi iungit, nec reddit nisi cum illorum & suo derrimento. Geberus tamen ex eodem fundamento petiuit causam perfectionis maioris. Sed de his in particularibus.

Plumbum nigrum medium coniunctio.

Metalla præterea in vna vena coniunctim, atque etiam communi fodina reperiri plura; historia metallica Agricola, Matthesii, & aliorum arguit. Chymici inde colligunt communionem materiae, quodque sicut chylus in ventriculo, diuersitate partium & caloris concoquentis, & membri assimilantis, aliud sit, atque aliud; ita in mercuriali metallorum principio eueniat. Nonnulli etiam non dubitant asserere, naturam quasi per gradus à prima materia transire vsque ad vltimam perfectionem, vt ita imperfecta metalla ab vltimo deficient graduationis articulo, fiatque plumbum cum intercepta natura, principium formatiuum seu materiae prauitate, seu aliqua alia causa non potest progredi ad vltimum; quanquam non facile fiat quin in tanta copia aliqua particula perficiatur, vnde accidat vt in plumbo nigro argentum, aurum, cuprum, quin & stannum & ferrum inueniantur, licet modo pauciore quantitate, modo & maiore; plura pauciora. Confirmantur hæc lapidum artificio, in quo similiter natura eius progressus exhibet documenta. Hæc non vsque adeo sunt absurda vt quidam putant, & manu nos ducunt ad investigationem perfectionis, quanquam si in radice primæ mixtionis deprauatum sit sulphur & hydrargyrus, non poterit regimine simplici denuo instigari ad se absolendum metalli natura. Violenta mutatione est opus. Argumentum quod ab aliquibus contra hanc sententiam profertur, debere scilicet in omni fodina metallica omne genus metallorum simul reperiri, facile soluitur constitutione certa certarum minerarum, in quibus non omnia concurrunt quæ requiruntur ad perfectionem. Itaque cogitur natura in inferioribus subsistere, & in his magis, ad quæ tota minere ratio conspirat magis.

Metalla in vna vena coniuncta.

Plumbi generatio.

Reductilia esse metalla ad mercurium, qui est prima eorum materia, vel ipsius Erasmi acerrimi Chymicorum hostis comprobauimus experientia, ob quam etiam confunditur ab Hieronymo Rubeo. Id autem quomodo per tartarum, sublimationem, acetum, mercurium fiat, suo loco dictum est. Plumbum etiam per distillationem è certis rebus abit in hydrargyrum; Sed de his in Chymia. Ex dictis *Philosophi* tale artis studiosis eliciendum est; nempe primam materiam metallorum non esse absolute primam, neque elementa, multo minus illam genericam de qua philosophus in physicis; Sed in hoc genere, quæ iam disposita est, vt euadat metallum si principium formatiuum perfectiuumque accesserit. Cum item metalla ad talem materiam reuocari possint, constat ea quoque corrigi arte posse: Sed oportet prius vt sulphuris perfecti virtutem ex perfectis euocatam in promptu habeamus. Ab hoc enim erit principium motus ad optimum. Deinde cauendum est, ne id depruari vitio materiae eueniat. Itaque hæc præparatione diligenti expurganda est, & principium sulphuris prauè destruendum, ne impedimento sit gestioni alterius. Sed vix hæc singularia sunt in artificis manu; Itaque excogitandum fuit tale agens, quod instar ignis efficacis repurgaret simul materiam, alterum principium immutaret, & perduceret ad perfectionem id quod erat imperfectum. Ita & ignis mutar simul, & in sui similitudinem perducit patiens. Non immerito itaque illa virtus nominatur ignea.

Transmutatio metallorum duplex est, aut enim in eodem genere metallico species perfectior producitur, (quanquam & imperfectior possit, tamen hoc ars non intendit) aut in diuersum genus fit transformatio. Quæ sit medicinae alteriusue commodi gratia, aut etiam fortuna, aut prauo studio in deterius, facile admititur. Dementis enim fuerat negare æs, plumbum & reliqua imperfecta posse corrumpi, cum id non ignorent officinæ figulorum, vitrariorum, fulminatorum, &c. Generationem, quæ est in præstantius transmutatio, summis, negant viribus; nec vlli credunt experimento, autoribus nullis: argumento quod species rerum perpetuæ nulla arte nisi diuina possint in se mutuo verti. Sit quidem illa ars diuina, à Deo hominibus per media naturæ concessa. Negatio sane ridicula est, & imperitorum hominum. Quam procliuè est efficere vt hoc plumbum fiat non plumbum? Et cum non fiat nihil, sed aliud, alia certe species? Species est aqua, species alia aër. Hæc in se transformantur indes sine miraculo. Aliud metallum est, aliud vitrum & lapis. In hæc mutantur metalla & reuocantur reciproce. Ferrum aliud, aliud æs. Hoc fit ex illo etiam vulgari atti Smolnicli. Diuersæ dicuntur species, plumbum album & nigrum. Facillimè vero in se mutuo abeunt. Aliud est plumbum nigrum, aliud stibium. Agricola hostis transmutationis, cogitur concedere ferri in æs mutationem. Sed & stibium asserit vel in plumbum verti, vel sui generis metallum: Et docet per sulphur ex plumbo facere stibium. Cardanus alius aduersarius etiam de argento in aurum mutando non discedit. Vbi libet transcribere Eualdi Vogelii annotationem. Videmus, inquit, in mineris

Transmutatio duplex. Dementis eorum qui negant transmutationem metallorum. Species rerum an possint verti.

Eodem inclinatur Philosophus, Dioscorides, Picet, Falloppius & alii.

10 Comment. Alchem. Part. II. Lib. I.

in mineris quarundam regionum, in quibus argentum merum absq; admisione metallorum imperfectorum, cupri, stanni, plumbi, generatur, argento sepius admistum aurum, totumq; tandem argentum tempore longo transire paulatim in aurum, si natura operatio non interpelletur effodientium auaritia & cupidine. Quin imo animaduerti dum quondam metallorum mineras studiosius peruestigarem, & adirem, vt loco & generationis eorundem modum & naturas adliscerem, vnam eandemq; mineram argenti auro pregnantem, quanto profundius cauetur, tanto magis auri fuisse feracem, & multo plus auri continuisse argentum ex imo cauernis, quam è medijs aut superioribus effossum, non alia equidem ratione, vt autumo, quam quod magis depuratum & prolixiori tempore excoctum digestum, à natura fuisse. Vapor enim commissionis naturaliter argenti viui & sulphuris sursum delatus proxima quæq; loca generationi congrua primum occupat, deinde illis oppletis ad alia transit, &c. Hæc ille. Plinius omni auro inesse argentum arbitrabatur; & docimastæ in quartatione aliquid remanere cum auro deprehendunt, quod proculdubio in eius naturam absorbetur. Cinabarin continere auri & argenti feminaria multi confirmant, & per eam verti argentum in aurum, pene vulgaris est notitiæ. Nitrum abire in saxa in Ægypto, vnde fiant vasa; Plinius scripsit. Baccius tradit idem de alumine Albulæ, &c. Ex Theophrasto Plinius narrat Iaspin transmutari in Smaragdum. Quid opus verbis? Mirum est philosophos (fors opinione) negare quod obuiam est artificibus plebeis. Sed quando ita volunt, fruuntur illi, seque delectent sua sententia, artificibus nihil euenit absurdum, sicut nec in plantarum animaliumque genere. Cum ocymum abit in serpillum, triticum in lolium, rapa in raphanum, vermis in muscam, colli in aues, &c. quæ certe inter se distant specie. Vere tamen non transit species in speciem, sed vnus corruptio est generatio alterius in diuiduis. Aquæ forma abolita in materia recipitur forma ætis; aut terræ, vt non opus sit statuere ex aqua fieri aerem, seu aquæ speciem verti in speciem ætis; sed materia mutabilis diuersa forma suscepta, in aliam atque aliam classẽm transit. Sed tamen ita libuit loqui philosophis. Nonnulli vt transmutationem defendant, effugiantque absurdam specierum transformationem negant distare specie metalla. Sed non opus est hoc confugio. Elementa inter se transmutati pridem docuerunt Academici & Peripatetici, idque obtinuerunt hætenus fieri secundum substantiam, quantum aliqui voluerant commune corpus secundum rationem rarefactionis & condensationis partium diuersæ in quatuor distribui, vt ita μεταβολή ista non sit γένεσις ἢ φθορὰ ἀπώρις, sed ἀλλοίωσις ἢ γένεσις κατὰ π. Quæ Elementis accedunt propius; eandem iuxta analogiam sustinent rationem, veluti halitus & vapores, quæque ex his fiunt proxime. Ita lutum, lapides simplices, &c. facile reuocantur ad elementa prima. Corpora metallica Aristoteles genuit ex specie quadam vaporis consistentis modo perfecte modo imperfecte, & sic diuersa metalla gignentes, cum is in se habeat vim & naturam metallicam, utpote in minera ex suis formatis principiis. Iam notum est illud vaporem coagulari gradatim, priusquam perueniat ad vltimam concretionem, & fieri succum sicubi congregatus fuerit, perinde vt ex vapore mercuriali subtilissimo; vapore item aqueo cum laticula aspergine circa cæmerarum vitrorumque fornices, liquor existit. Hic postea paulatim à sulphureo & determinatiuò secundum vitram internam externamque consistentiam principio, comprehenditur exiccatur; Experientia euincente inueniri in mineris halitum metallicum, succum metallicentem, puluem metallicam, molle metallum & tandem induratum fixumque, vt in ferro, cupro, auro, argento, &c. cognouimus. Hinc in imperfectis via reciproca datur. Redeunt enim primum in aqueam consistentiam vi ignium, vnde & aquæ fusiles appellantur; aqua dissipatur in halitum, abique in diuersa genere excremita, vbi iterum conlitterit, vt constantur officinæ sulforis omnes. Hæc ergo est vna transmutationis ratio, qua imitantur elementarem conditionem. Postea ex aqua fieri tetram in elementis, concedunt passim, & experientia conuincuntur. Metalla in genere aquarum concretarum existentiâ, item ex liquore migrant in terreum quoddam corpus, veluti in vitrum, lithargyrum, scorias, &c. quæ lapidibus sunt affinia. Sicut præterea etiam elementum ex elemento teuocatur, & ex aere quæm genuerat aqua, iterum fit aqua per coagulationem; ita reducantur metalla non tantum lithargyro, vt plumbum, ex Lazurio, vt argentum, &c. Sed & illa ipsa in materiam suam primam quæ erat succus mercurialis. Insuper elementa mistione duntaxat in diuersum ab elementis genus transmigrant. Metalla etiam simpliciter, propterea quod illis nullum est corpus prius; his est, si in genera diuersa abire possunt; cur non in symbolicas species generis eiusdem? Sed hoc fieri euidentissimè est experientiæ vt diximus. Species se habent vt numeri. Facile vel vnitatis accessu recessuue mutantur. Cum metalla in suo genere retinentur, mutantur autem vnitare intrinseca; necesse est vt in se mutuo abeant. Mutari vero possunt quia essentiali principio ambigunt, & potissimum materiam versatilem acceperunt ad naturam mercurii. Propter hanc ipsis internum symbolum & congruentiam quædam est. Si ergo artifex retenta mercuriali natura vnitates proiectiles mutat industrè, id quod opè naturæ fieri potest, nihil euenit absurdum in tota metamorphosi metallorum. Ex tali consideratione sibi posita quædam & documenta constituerunt artifices: nempe quod naturæ analogia in metallis per ætem non sit destruenda; & quod vltra materiam metallarem non procedendum, cum constet, vbi potentia propinqua & generica non est; ibi humanam artem nihil posse, nisi per infinitas ambages. Insuper cum certum sit nec in elementis, nec in metallis ordinem naturæ permutari, & statim ab extremo saltum fieri in extremum sine medio; in arte hoc attendunt, & semper proxima conuertunt. Quod si remotiora sunt mutanda; præparatione debita erunt disponenda propius. Sed cum in vniuersum omnia metalla consentiant principio mercuriali; in transmutatione potissimum dant operam, vt metallum transformandum maxime sit in actu mercuriali, & ita conformant etiam tincturam suam. Quod si non facile liceat assequi, studeant tamen vt mercurialis tinctura prius conciliata eidem corpori, intret totam substantiam, eique adhæreat indiuulsa, cum certum sit sicut aqua eiusdem naturæ aquæ confusa non separatur, ita nec perfectam tincturam mercurii sem corpori simili immixtam, & coagularam vna fixamque. Et sic in transmutatione physica vel totum vndiquaque mutatur, vt ex aqua fit aer, vel mutans

Erastus hæc exempla philosophicè deprauauit cum negare non potuerit. Vide Theophr. de plantis lib. 2. cap. 3. 4. 5. & 6. ubi plura sunt exempla plantarum & animalium transmutatorum in genus aliud. Aristoteles sententia de generatione metallorum illustrata.

Aristotel.

Positam transmutationis metallicæ. Defectus artis humane.

tatis eiusdem substantiæ cum mutando secundum materiam, in forma vero perfectius, conciliatur matrimonio inseparabili, quo fit ut ignobiles partes occultentur præstantia nobilium, & quia implicatae sunt, simili naturæ: non enim totum metallum potest esse alienum: ideo illis fixis & hæc figuratur, cuius rei in vulgari colliquefactione rudimentum quoddam est, sed cum agendi vi partes sint deficiunt, nec altera retineat alteram & defendat, ut ita nihil fiat mutationis nisi ratione affectionum externarum: nulla etiam potest esse stabilitas commistorum, & in debitis examinibus diuortium committitur. Et tantum de transmutatione.

Aqua regia omnia metalla, etiam aurum, soluuntur, quanquam artifices mentionem faciant eiusdem, à qua aurum duntaxat resoluitur, quæ est alterius compositionis. Hic usitata ex sale ammonio intelligitur, quanquam par vis sit etiam aquæ mellæ, aceto radicato berberum, limoniorum, &c. Cæterum illa solutio à plerisque corrosio appellari consuevit, propterea quod pleræque ita soluta reduci in metallum possint, sicut apertè docent auri & argenti calces, & nonnihil etiam æris, & plumbi. Nam cum his iactura est. Non admittitur in opere philosophico quo tinctura conficitur, nisi forte præparationis gratia accersatur. Causa est quod videatur aliquid peregrini inferre metallis, & mercurio eorum insidias struere; vnde postea minus est apud artificium matius. Nihil vero debet ingredi peregrini: sed omnia esse vnus naturæ mercurialis oportet, cum in hac sola omnis perfectionis sit prærogatiua, astipulante sulphure analogo, quod in se habet. Vitanda itaque talis solutio est in catholico opere. Non quidem possumus negare Gilbertum cardinalem, Rosarii minoris autorem, & alios præscripsisse eiusmodi aquas solutorias, sicut & Geber, & Lullius, &c. Sed non ignorandum est pari id mysterio factum esse, quo & aquam suam solutoriam occultant, appellantes acetum, lixiuum, saponem & alia acria, per quæ tamen non intelligunt id quod voces præ se ferunt, sed hydrargyrum suum.

De aqua regia & forti.

Corrosio vitanda in opere maiore.

In particularibus, & aliis Chymicis magisteriis, multus est vsus istarum aquarum. Si quis velit metalla intime commiscere, & repurgare penitus; is potest ea dissoluere aqua forti, calcinare & per deliquium in humore redigere; vnde commitione facta & depuratione, reuocantur ad metallum, iuxta exemplum plumbi quod in cerussam abit, hincque in vocatum oleum; ex quo denuo redit cerussa, & plumbum. Ita volatilia facimus eadem, & in hydrargyrum reducimus; ita mercurium fixum, & alias medicinas coniungimus cum corporibus perfectis, & artificia tincturarum verarum æmula procuramus. Per easdem aquas examinamus, separamusque. Notandum autem, quanquam corrosio nem appellent talem solutionem artifices, tamen eam non esse adeo simplicem. Certè per aquam regiam ex auro tinctura elicitur, ita ut album & mercuriale corpus seorsim maneat; In cupro soluto cernere est substantiam flavam, albam, lazuream & viridem. In argento est lazureum & album. Hæc quid aliud sint quam separatio diuersarum in misto substantiarum? Quid quod eadem via ex resolutionibus fiat chalcanthum, & sulphur, & hydrargyrus? Non itaque simplex ea corrosio est, sed vnà referat oclusam substantiam: Veruntamen non ita ut possit ea res transmutationi inferuire, quam veram describunt artifices. Altera ergo per mercurium, quæ non corrumpit integritatem partium, nec viribus alterat, sed duntaxat separat decenter, fuit assumpta, & quam possibilem esse in natura, evidens monstrat experientia, cuius ego possum esse testis oculatus. Ab ea vero vi appellant hydrargyrum non tantum corrodendum soluentiumque liquoram nominibus, sed & ventriculum struthionis, ignem gehennæ, ignem internum, &c. Is dum soluit compagem cramate physico per suum tempus seposito, (vocant putrefactionem Hermeticam) assumit sui similem substantiam; dissimilem expuit, & ostendit in superficie. Itaque secretum hinc est, quod tunc principium operis sit factum, & vera solutio inchoauerit, cum apparet in hydrargyro substantia peregrina. Non autem absque discrimine omne metallum adoritur, nec talem solutionem instituant physici in omnibus. Causa huius est, quia cum applicet se ad naturam commisti; ab imperfectis deterior euadit, & deprauatur: seu cum plumbo plumbeam assumit naturam, cum ære æream, &c. quæ res si quid conducit, nihil aliud confert præter deductionem ad primam materiam, qua facilius postea per tincturam proiectam transmutantur, id quod tamen notatu est dignum. Prioris vero ratio est, quod vel dentes ei defint, vel ipsa metalla indisposita, seu inquinata sordibus alienis. Itaque tum ille acuendus est per suas præparationes; potissimum destillationem crebram à tartaro, & silicum calce; abluitionemque per oxalmen; tum abstergendæ metallorum sordes, quomodo ferrum vino tartarifato & ammoniato, vel aceto soluti ammoniaci, &c. vel coloritio ita conciliatur mercurio, ut postea non possint facile separari, ex quo secretum quoddam est ortum in proiectione non negligendum, sicut & in transmutationis electione. Sed de attributis communibus metallorum hæc sufficiant. Reliqua ex prædictis facile patent vel mediocriter attento.

Aqua corrosiva valent in gradando. Plumbum mutatur in liquorem per specum & ex eo reducitur.

Corrosio per aquas fortes non plane simplex est.

Solutio per mercurium

Metalla ad 1. mat. reducta per hydrargyrum transmutantur medicina.

C A P. III.

De metallorum distributione.

Metallorum quædam sunt perfecta, quadam imperfecta.

Metalla perfecta sunt, qua natura perduxit ad absolutum metallici generis terminum. Itaque, cum ea contendant, semper ad optimum quod in quolibet genere fieri potest: etiam optima & absoluta vocantur qua perfecta: quæ sunt non tantum essentialibus principis optime constituta, & crasin præstantissimam in genere metallorum natæ, sed & qualitibus aliis, adiunctis consummata. Est autem potissima nota perfectionis metallaris fixitas perfecta, summis cum mercurio consensus; exacta inspissatio, quam pondus sequitur, quibus aspiulantur & alia, ut color, nitor, sonus, dilatatio exactissima, fusio, ignitio, &c.

Varia

@

12 Comment. Alchem. Part. II. Lib. I.

*Conseruata
distributio
in perf. &
imperf.*

Varia potest esse metallorum diuisio, quemadmodum ea, quæ in simplicia & composita distinguuntur; aut statim senario vel septenario numero designantur; rubra vel alba, fixa vel volatilia, naturalia vel artificialia, &c. dicuntur. Sed in præsens retinemus distributionem in perfecta, & imperfecta, vt tyrones eo melius assequantur sententias artificum, & naturam singulorum metallorum penitus considerent, quæ res eis vilis erit non tantum in transmutatione, sed & excoctione, docimasia, & aliis multis, maximè phisicis contemplationibus, vt possint diuersarum in ignibus, & aquis passio-

Perfectum.

num causis reddere. Vox perfectionis in substantia, adiunctis & sine seu vsu potissimum intelligitur, & modo simpliciter significat, modo comparate, quemadmodum etiam in doctrina metallica. Aurum enim metallorum perfectissimum iudicatur; sed nihilominus inuenitur alias molle & fugax, quod terminum essentialem quidem habet, sed constantiam & fixitatem, vt artifices loquuntur, nondum. Itaque hoc illius respectu dicitur imperfectum, sic cum in vena inuenitur perfectum substantiali crasi, & constantia; tamen cum adhærent halitus alieni, aliæque immunditiæ; quibus tollendis ars ministrat, huius ratione illud potest dici imperfectum. Sic plumbum perfectum in sua specie est. Sed cum hoc quoque in bonitate & præstantia singulari & sua, gradus admittat; perfecti imperfecti discrimen subire potest vndiquaque, & toto genere perfectum id erit; quod & substantia absolutum est & adiunctis, & ad vsu se habet quam optime, cuius gratia omnia à natura sunt instituta. Sic itaque & in metallorum censu.

*Adhibens
dicitur ma-
teriam omni-
um esse v-
nam formam.*

Hic peculiariter tenendum, quod artifices statuunt aliter absolute disputando, tantum ratione generationis, cuiusque causæ ad optimum; aliter ad vsu respiciendo. Cura de illo sermo est, dicunt metalla petinde se habere, ac si omnium eadem esset mineralium species, quæ tamen gradu perfectionis diuerso, in varias secedat classes; veluti si dicas omnium liliorum eandem esse speciem, differre vero alba à rubris & sanguineis ratione coloris, qui & arte possit procurari: vel rosas eandem specie esse, distingui albo, rubro, citrino, viridi, nigro, & in singulis his coloribus iterum constitui differentias. Rationem vero huius suæ sententiæ petunt ex materia communi & agente causa eadem, eodem loco, resolutione reciproca & transmutatione symbolica. Reducuntur enim omnia metalla ad eandem formam mercurialem; omnia inde funduntur ignibus, omnia dilatantur, omnibus adest sulphur; alterum in alterius vena, & in altero inuenitur, alterum mutatur in alterum per artem, & naturam, vt testatur æs Smolnicium, quod & Cuttenbergi simili modo factum est, & Aristoteles refert in metallo æris, longo tempore elapso, effusum postea ferrum esse; Et cætera de quibus supra. Ita ex omnibus fit vitriolum; omnia in aquam soluantur, & patiuntur ab aqua regia, Et si quæ sunt his similia plurima, quibus firmiter concluditur materiam omnibus esse eandem, mercurialem, quæ non differt alio modo quam diuersitate perfectionis, siue principium informans deficiat, siue locus, siue, quod verius, materiæ quædam eneniat prauitas. In reliquis cuique sua est materia proxima & semen.

*Vena muta-
ta in altero-
rum, diuersum
generens
metallum.*

Non enim potest fieri homo, nisi semine humano; non laurus nisi suo, &c. quamquam remota consentiant. In metallis non ita se res habet, sed omnibus est generica, primaque metalli materia eadem, quæ etiam omnibus paribus omnino pariter posset perfici, sed imparitatem inducit indispositio veluti fortuita: perinde vt in parentibus iisdem, eadem propinqua materia est omnium filiorum, sed quia hæc variè disponi potest, omnes quidem fiunt homines, sed diuersæ perfectionis. Vltimæ materiæ non distant nisi forma imperfectionis, iuxta gradum cuiusque. Hinc euenit, vt in plumbo inueniatur semper aliquid argenti, in plumbo cinereo vacuo tandem nascatur argentum, in aliquo ære aurum, & sic matricibus suis innascantur plura, sinque ipsa sibi mutuo loca genitalia. Inde etiam statuerunt quidam metalla non distare nisi accidentibus, quanquam hæc sententia postea ab aliis sit correctæ: cum nihil obstat, quin etiam imperfectio illa species præbeat diuersas: sine fortuito ita eueniat, quod nos non asserimus, siue ita disponente propter vsu, omnium auctore Deo, cui placuit hic quoque suæ potentie vim ostendere, & cum alias species producat ex materia propinqua singulari, suaque: in metallis eandem vel similem variationem instituat ex propinqua (non tamen vltima planè) eadem seu communi. Neque vero hæc sententia noua est, nec caret exemplo naturæ & artis. Refert Aristoteles veterum quosdam puritate & densitate elementa discreuisse, & ex vno generasse omnia. Ipse quidem huic sententiæ repugnat aliquibus argumentis, quasi inde sit consequens, comparate esse singula id quod sunt, & non simpliciter &c. Sed si statuerunt materiam omnibus esse eandem, ob quam etiam sunt transmutabilia & generabilia ex mutuis, neque tamen inde quamuis rarefactionem, & densitatem ea discernere, sed eam quæ cuique est formalis, non absurde senserunt, & nos videmus in hydrargyro eiusque fumo, in aqua & eius vapore nihil aliud. Nec desunt qui ignem Aristotelem nullibi esse sigillatim dicunt, sed æris partem calidam siccam, perinde vt & ipse negat ignem habere materiam & corpus singulare, statuunt. Qui item elementorum formas, qualitates astruunt, nihil ab Aristotelis dictis videntur alienum ponere. Ita enim ille sæpissime loquitur: Ita in meteoris, vt causam reddat impressionum, communem supponit materiam motu quiete, indeque producto calore frigoreque, quorum comites sint raritas & condensatio, distinctam. Nec difficile est ista defendere, si paulo circumspèctius tractentur. Plato in Timæo adeo non dissentit à communitate materiæ, vt etiam eandem statuat, & ob eius versatilem naturam affirmationes in dubium vocet, allato et arte exemplo de aurea bractea, ex qua modo poculum, modo patina, modo aliud quid fieri potest, cum tamen ipsa in se maneat eadem. A vulgo quoque peti exemplum potest, dum salmonem piscem, & efocem nulla alia re distinguit, nec ignorant aucupes auium quorundam transmutationes, &c. Sed & si nullum nec in arte, nec in natura præter hoc exemplum esset, singularis metallorum conditio non ob id esset abneganda, nec stromoma non distinguendum à ferro, quanquam utriusque eadem sit materia propinqua, & permutabilis, vt potius puritate, & aliis differte videri possint quam specie. Sed disputa-

*De materia
dicitur dispa-
rante etiam
in imperfe-
ctione.
Imperfectio
etiam suum
diuisum pro-
uidens in
de celo
sec. 42.*

*Ignis elementum
vnum.*

tauis de hac re etiam alias.

Notæ

@

De natura Metallorum.

Notæ perfectionis sunt plures, vnde & petita postea sunt iudicia seu examinâ metallorum, pronuntiaturque id perfectum, vel quouis modo à perfecto distare, prout illa in se habet signa. *Primaria est in substantia subtili mercurialis ponderosissima; fixitas seu duratio in igni & igneis examinibus summa, summaque attenuatio cum continuitate perpetua. Eam sequuntur cæteræ. Quod sustinet cæmentum, fulmen, ignitionem cum extinctione in acutis, coloritium, sulphur & sibi; quod calcinatur reduciturque, quod acrium fumis non læditur, omnia, vel nulla penitus, vel exigua, vixque notabili cum iactura, quod item intime, auideque iungitur mercurio, quod dilatatur in longum larumq; quam subtilissimè citra fracturam & contumaciam, quodque vnâ etiam pondus & colorem, consistentiam habet absolutam, id perfectum æstimatur.* Hæc autem signa ex auro petita sunt, quod omnibus numeris absoluit natura, quodque gentium consensus in optimis habet; quamvis non desint qui ad usum frequentiore habilioremq; in Oeconomia & poltrina respicientes, ferro nobilitatis summam ascribant. Sed Physici naturam intimam, substantialem crasin, attributa, finem & reliqua quæ in re sunt, considerant, non ignotantes ferri vsum esse multum, sed auro eius dignitates non respondere, & parum auri mutari plurimo ferro, nec deesse posse martem, cui sol abundat, nisi sponte negligere velit, quin nec, si omnino aurum sit tam multum, pares vsus præstare ferre & hoc posse, maxime si induretur more ferri. Reliqua in auro & argento contemplabimur.

Nota perfectionis metalli.

Aurum solum perfectissimum inter metalla.

C A P. III.

De Auro.

Corpora perfecta in metallis sunt duo, Aurum & argentum.

Aurum est metallum perfectum, è mercurio maturissimo purissimo, vi sulphuris præstantissimi, & vnâ ex ipso commistione optima tenacissimâq; facta, constitutum, & citrina tinctura exornatum. Itaq; nihil aliud est, quam mercurius optime excoctus, & coagulatus constantissimè. Vnde ei nata est fixitas & duratio in igni igneisque maxima; pondus densitas, & tenacitas partium pertinacissima. Nec vllum est quod malleo ita dilatari possit. In suo manifesto citrinum est, in oculo summam continet rubedinem; vnde & non tantum tinctum ipsum est, sed & tincturam rubedinis confert abundantem; & seminarium principium sulphuris perfecti vna cum mercurio absolutiõis summa. In fronte calidum siccum moderate, at in recessu igneam virtutem occultans. Itaq; & semè habet masculinum. Eximit splendorem, solarem imitans naturam. Quapropter & chymicorum Sol est, & ob igneam virtutem in abscondito, Leo ruber; in terris item humano cordi & leonina nature consentit; & respondet astro vini. In mineralibus maxime gaudet mercurio absolutissimo, cum quo etiam intime remiscetur plus omnibus metallis. Tincturam eius amulatur auripigmentum, sandaraca, sulphur fixum, præcipitatus fixus, chrysamos, (ex quo aurum dum factum per additamenta quedam) & cinabaris, (in qua Picus ait auri & argenti principia inesse) rubra sibi tinctura fixa, &c.

In auro describendo commendandoque multi sunt ferme omnes auctores, quod gentium consensu hoc metallum optimum sit habitum, nec sacra reclamatione historia. Nos aliqua saltem perstringemus. Geberus id definit in hunc modum: Aurum est corpus metallicum, citrinum, ponderosum, mutum, fulgidum, æqualiter in ventre terræ digestum, aqua minerali diutissime lotum, sub malleo extensile, fusile, tolerans examen cineritum, & cimenti. De his pronuntiat, quod ni insit, non sit aurum. Principia ei tribuuntur argentum vitium, purum, fixum, clarum, rubeum, & sulphur mundum fixum, rubeum non adurens. Dum citrinum dicitur, externus vultus qualis est post excoctionem respicitur. Illa tamen citrinitas igne cæmenti & in opere philosophico summa rubedine permutatur. Itaque hinc est philosophorum axioma, quod in citrinitate lateat rubedo excellentissima, qualis est rubini gemmæ. Antequam veto citrinum euasit, album fuit. Itaque & hoc axioma extitit, quod in albedine lateat citrinitas & rubedo. Album euasit ex nigro, vnde dictum: In nigredine abscondita est albedo. In initio sane generationis suæ, dum in minera formatur digestionem mutat principia nigrescere, euidens est experientiæ, etiam in vulgari sulphure & hydrargyro, quod ipsum etiam occurrat in lapide. Sed nec experimentum in igni nos destituit. Antequam enim ab omni alienitate reputatum est, facile infuscatur ignitione, atque etiam nigram trahit lineam. Iam autem fieri non potest, quin in minera aliquid sordium principii admisceatur, progressu digestionis argentea acquiratur albedo. Vnde dictum est, argentum esse aurum parumper deficiens coctione. Et in opere physico patet idem, donec tandem progressu maturationis citrinum euadat. Hoc est vnum perfectionis signum, quanquam insidias patiarur ab ære & cadmia, quin & succis vegetaliũ & animalium. Sed sua arguit constantia, & subiecti nobilitate. Pondus ei inter metalla summum esse constat. Plinius vincit à plumbo retulit, sed falso. Causa est mercurialis abundantia, & densitas, quæ nihil admittit aerei. Inde artifices documentum artis suæ sumserunt, nempe ad aurum aspirantes, in mercurio quærere debere præsidium, quod hic solus aptus sit densitati & ponderi tali. In eodem etiam citrinitas aurea & rubedo est, sicut ostendit Turbith minerale, & aurum vitæ; &c. Mutum appellatur, quia inter fundendum non stridet, neque adeo tinnit. Argumento hoc est tam recte confesisse partes eius, vt non multum admiserint pororum. Iterum hic mercurialis eminet prærogatiua, que in modum & in fulgore. Generatum vero est continua digestionem, quæ certe tum externi caloris õpus est, tum interni principii, quod sua sponte ad maturitatem fertur. Hinc intelligere est, quod in arte quoque duplilis caloris opus, & interna virtus præcliuitasque requiratur, nec absque digestionem prueniri ad perfectionem posse, quanquam breuiore eâ quæ est in natura, propterea quod ars principio vtatur efficaciore. Quod addit diutissime lotum esse aqua minerali, obscurem quidem sensum habet, sed ex comparatione cum arte, perinde ac si dicat, factum id esse ex aqua mercuriali diutissime pefcocta, tandemque progressu ab initio ad finem perfectam perducta coloribus mutatis, & nigredini, albedine, rubedineque succedentibus, non aliter ac si lotionem diuturna fuisset et maculatum. Ita loquuntur & de

Citrinus color.

Aurum album. Aurum nigrum.

Pondus.

Generatio auri.

ablutione artificiali, quæ sic imbibitione aquæ mineralis. De extensione & fusione cum ignitione satis dictum est ante. Omnino ad eam nobilitatem & constantiam compagis suæ perductum est aurum, ut in cineritio, & cæmento regali diuturnis ignibus etiam acriter exagitatam, tamen nil perdat. Est autem cæmentum regale, in quo est sal ammonius, proprium eius examen. Deinde etiam in catino cinereo per fulmen spectari potest; sed hoc commune ei est cum argento. Alterum examen proprium est antimonium, vel arsenicum, sulphur, cadmia metallica, & similia. Quin & si exponatur haliibus acrium, nihil debet contrahere laberculæ. Est & tertium quod per aquam fortem peragitur, & quartatio appellatur interdum, qua omnia alia consumuntur metalla, relicto auro solo. Hæc itaque examina quod sustinet seruato pondere, colore, consistentia, dilatatione, id plane aurum absolutum censetur. Addidimus in attributorum descriptione & consecrariis, quod ex ea petenda sit tinctura rubedinis. Hic notandum est duo omnino, aut ad summum tria per naturam esse posse, in quibus vera auri tinctura lateat; primum est aurum absolutum; secundum auri hydrargyrus à natura fabricatus, tertium argentum absolutum. Sed cum in his duobus nondum peruenerit ad iustam maturitatem, facileque ars possit exorbitare in eis comprehendendis, nec suppetat auri mercurius certo indicio noscendus, tandemque perfectius in auro consummato contineatur, autores malunt in auro elaborare, quam spe dubia in ambiguo mercurio, aut argento, quod insuper etiam aliquam imperfectionis maculam contraxit. Dicunt quidem in hydrargyro eam tincturam esse propriam, quia cum sit ipse per se actu primæ materia metallica, non opus est resolutione è perfectio. Sed cum ab sit eius maturitas, ut diutissima circumspèctissimaque elaboratione egebit, perinde ac si quis plantæ semen sumere vellet, non ex alio maturo, sed ex terra lotone ad plantam propenso, aut non respondebit voto euentus. Eam tincturam acceptam referimus sulphuri. Id enim est perfectiorem principium, coagulans, & calore suo maturans. Oportet tamen astipulari materiam mercurialem. Quocirca videmus, si ea secum habet analogum suum sulphur, quod facile tincturam manifestet. Neque vero cum diximus à vi sulphuris conformantis extollere aurum, negamus hoc corporaliter quoque quadam tenus accessisse. Quamquam enim aurum ab artificibus dicatur totum esse mercurius coagulatus; tamen sulphur suum non excludunt, etiam materialiter. Necessè nimirum est, si ab interno motu est perfectio, exuscitate eum externo actu; illum quoque intus naturam & peculiare corpus habere, cum sit à principio inseparabili. Miluimus tamen notionem eius simul à causa efficiente petere, quod officium formatoris & terminatoris sustineat. Hæc explicatio multas declarabit philosophorum sententias, & de sulphure philosophorum, igneque eorundem, & cur alias mercurio omnia accepta ferantur, alias sulphuri, rudiores informabit.

Cæmentum regium.

Tinctura à sulphure.

Occlusum manifestum potentia aëris.

Leo ruber. Vide in 3. parte commentarii. Sal aurum Chymicum.

Aurum vino familiare.

Medicina cordialis.

Voces occultum manifestum, non ita pueriliter sunt accipiendæ, quasi aurum in superficie sit flavum, in centro rubeum: Sed progressiones colorum in perfectione artificiali notantur, quod naturali proclinitate & dispositione aurum post citrinitatem abolitam, assumat rubedinem: quamquam non natura rubefecerit, sed ars eo perducit. Ita dicimus in manifesto frigidum humidum esse, in occluso calidum & igneum, quomodo & medici de vini actu & potentia differunt.

Leo ruber non solet vocari, antequam ab arte est elaboratum, & astrale, ut aiunt factum. Potentia tamen etiam simplex & naturale aurum ita vocare non est absurdum, cuius tinctura appellatur eius sanguis, quo vocabulo & fermentum rubeum denotatur. Alibi etiam indicauimus, Solis quoque vocabulum in Chymia competere elaborato. Hinc dicunt quod Chymicum aurum non sit aurum vulgi, quale in vultu monetarum & valorum vsu est, sed summe depuratum, & ad astralem naturam adductum. Itaque & libentius aurum ex minera præsertim flauis protrudentibus petunt, quod hoc nihil labis accipit à commissione aliorum metallorum, nec perdidit spiritus & humiditatem genuinam, possitque solui compendiosius. Sed si hoc absolute purum deest, compellimur excocto, aut etiam fabrili uti: nisi quod plus temporis in apparatu eius consumatur, fiatque siccius ignibus validis, & soluat tardius.

Vino nobilissimo respondere aiunt, quod in cælo sol, in vegetalibus vinum, in bestiis leo, in animalibus omnibus homo, & minera aurum aureæque gemmæ, ut carbunculus, &c. sint præstantissima. Aliud argumentum à conspiratione cum corde humano petunt, & vitæ principio, quod fouetur à sole, iuuatur vino & auri essentia. Eadem explicantur & astrologice de leone propria solis domo, &c.

In medicina eam ob causam tinctura eius cum moluatico, vel eius spiritu exhibita dicitur optimum vitæ propugnaculum, & aduersus omnes morbos alexiterium catholicum esse. Nec si reliquæ concordent, & in aliis nihil admittatur vitii, vero adeo absonum id est, ratione præseruationis. Sed cum non peccetur vno modo, nec morbi sint vnus naturæ, nequeantque omnes ad commune principium sanatiuum deduci; apparet Paracelsicos transgressos esse veterem sententiam, & hyperbolice laudè aurum infame reddidisse. Quomodo vero parari debeat, ut apta sit medicina in Chymicis dicitur. Et notandum hic est, quamquam de constantia auri, & fixitate tam præclara ab omnibus passim referantur; ea tamen intra certos limites esse coercenda. Non enim si aurum constantissimum in igni & igneis examinibus est; nullo modo potest destrui. Si soluitur aqua regia, in corpus album & propriam tincturam, quæ tamen auri naturam retinet, secedit. Ita in aqua limonum iacturam ponderis facit, nec resistit ventriculis animalium. Halitus plumbi facile eius compagem soluit, & friabilem facit calcinatque. Insuper ait Mirandula, aurum paruo pulvere insperso, in igni fugere. Alii docent idem etiam in terram & lapidem transmutari. Potest resolui in calcem & aquam limpida: potest ad mercurium redigi. Ipse hydrargyrus penitus id destruit: nec desunt qui pulueres & aquas regias mercuriales concinnant, quibus compages eius repente soluitur. Nonnulli gallinis necio quid tribuunt. Adeo nihil est sine hoste, nihilque diuturnum satis. Interdum tamen cæteris paribus

@

De natura Metallorum.

paribus non desinit esse rex metallorum. Cogita vero in tot corruptionibus, id quod Geber dicit, aurum calcinari & solui sine vititate, ne forte in artificio philosophico damnose labores. Porro quæ subiecimus, eifamiliarem æmulamque tincturam obtinent, sed nullo modo excedentem suum genus. Itaque si à sophistis adhibentur ad decipiendum imperitos, examinibus auri redarguuntur. A Gebro in medicinis primi & secundi ordinis numerantur, quod etsi forte colorem conferant, & pondus; aut etiam plures notas donent; tamen nequeant omnes. Multum tamen est in sandaraca fixa; quam ideo olim tot votis vndeunque corraserunt: Et cum ex auripigmento fiat; etiam hinc exemplo Cai principis spem incendit. Callias in cocinea arena seu Chryfamo elaboravit.

Geberus scripsit eum auro commisceri spiritus, & figi per ipsum, quod quidem facile potes accipere de mercurio quolibet metallorum, per tincturam ex auro tractam figendo, perficiendoque: sed tamen cogitanda etiam est analoga fixio, de qua in Chymicis.

C A P. V.

De Argentò.

Argentum est metallum perfectum paulo infra aurum, album, constans mercurio puro propè fixo, & sulphure albo mundo, aliquantulum deficiente maturitate, fere fixo.

Itaq; non durat omnino in cemento regali, antimonio, sulphure, cadmia, &c. soluiturq; aqua forti. Permanet autem & absoluitur summo sui gradu in cineritio. Dilatatur post aurum amplissime subtilissimeq; & in filamenta ducitur. Potestate est lunare. Itaq; & in celo luna ascribitur: in terra cerebro: in subterraneis argento viuo. In artificio philosophico tincturam albam præbet, estq; mater partus physici, in coniunctione cum Sole & Mercurio. Minus compactum auro corpus habet. Itaq; & sonat, minusq; est ponderosum. Tinctura eius æmulam quid est in cinabari, hydrargyro, sublimate fixo, sale ammonio fixo, magnetide, sulphure albo fixo, huiusue sale qui ignem non metuit. Cognationem habet cum caruleo, quem colorem etiam in occulto abscondit.

Argentum in perfectis metallis habetur à philosophis, quànquam inferiore sit gradu, & respectu auri possit imperfectum dici. Aliquando nominatur perfectum minus, sicut aurum, perfectum maius. Deest enim ei fixatio vtriusque principii, deest color & pondus, propterea quod materia sic aliquando crudior, seu minus digesta, nempe in principio suæ generationis aliquid labis adeptæ. Quod si per artem matureseant, non tantum colorem auri acquirat argentum, sed & subtilitatem substantiæ eam, vnde facile pondus, & æque ampla dilatatio consequentur. Inuenitur autem argentum argento absolutius adeo, vt optimum quod est, vix momentum iacturæ sentiat in stibio, iudicarique possit aurum (nam & aurum non omne est vltimo gradu consummatum) si assit color: quam ob causam etiam locum perfectionis suæ tuetur, licet copiosus inueniatur id, quod est hoc deterioris. Maxime certe in substantia conuenit auro, vt scripsit Geberus. Hanc ob causam, & quia tincturam albam continet, necesseque est in artificio commune fieri Elixir, & igni mercuriali auriq; subtilerni materiam; assumitur loco matris in opere Philosophorum. Idem etiam sic fermentum albedinis, & aquilæ albæ gluten. Vbi tamen non solet eligi argentum quoduis, sed id quod solitarium in sua vera vel fluidis absque commissione alterius metalli reperitur, id quod & in auro est obseruandum. Quod enim in aliis metallis vel cum eis in vena eorum crescit, debiliora iudicatur habere principia, quod vix fieri possit, quin vi deprauatorum sint effecta, aut etiam causæ agentes ab optimo motu obiectu ignobiliorum primordiorum & prævalentium spirituum sint prohibita. In hanc sententiam etiam repudiat argentum viuum ignobile, quodque per mineralia acta prius est afflictum, quam ad opus assumtum, aut etiam ex metallo imperfecto extractum, quànquam nec perfectorum hydrargyros conueniat, qui per corrodentia mineralia & non philosophica aqua est comparatus. Natura qualitatum elementarium eius, respectu auri frigida & humida censetur; veruntamen nullo cum excessu, adeo vt potius temperiem caloris, instar lunæ & sexus femine accepisse iudicandum sit. Quocirca nonnulli philosophi etiam ex solo cum hydrargyro lapidem ad album conficiunt, quànquam perfectius fiat cum auro. Quia enim sulphur eius est debilius, non poterit seminali sua virtute tam potenter operari. Rectius itaque auro, cuius sulphur perfectum ignea efficacia pollet, iungitur. Duo frigida corpora vix quicquam gignent. Iam autem hydrargyros frigidus humidus est. Aut igitur votum suum non sequentur qui in sola luna laborabunt: aut intelligendus philosophorum sermo est de fermento. Tribuunt quidem etiam hydrargyro calorem: Sed cum hic sit temeriosus à natura metallica, nec iam informatus debito modo, ad tincturam metallicam tardissime adducetur. Ob has causas existimo, quànquam solo auro & hydrargyro possit fieri opus; tamen non solo argento & hydrargyro, sed requiri hic additamentum auri, idque alii philosophi innuunt, qui nec plura nec pauciora tribus admittunt, quique solem & lunam, partem matremque requirunt ad generationem communem. Cum porro dicitur fieri lapis ex anima, corpore, & spiritu; argentum corpus appellatur, quod subiacet auri & hydrargyri viribus, quànquam & ipsum resoluitur, & sperma mercuriale auget, virtutem simul prolificam concedens. Ob hoc dictum à Gebro arbitror, Argentum figi cum auro ita vt resoluitur & coagulet societaturque cum eodem, quod non sit vulgati per ignem commitione. Separantur enim facile per aquam fortem. nec quod vult Geberus, in examine cum eo perseuerat, sicut ostendit & cæmentum, antimonium, sulphur. Repudiat eius calcinatio & solutio, sicut & auri in chrysopeia; vel artificio lunari: quamuis augmenti causa & propter ingressum; quin & extenuatum vitiatum gratia calcinetur, & nonnunquam etiam in liquorem aliasque formas medicas redigatur. Dicitur stannum indurare per artem, & ad se vertere. Si hoc intelligere velis de commitione per fusionem, corrumpes eius naturam, tantum abest vt seruata stannum petificas, quemadmodum videmus in argento fabrilis adulterato cum plumbo albo, quod inde sit fragile & prauum. Cum vero ex eo tinctura

Vogelius p. 42. Fermentum album.

Argentum frigidum.

Argentum corpus.

Calcinatio argenti vulgaris.

facta est, non negandum est plumbum candidum idoneum esse transmutationis subiectum. De electro scribit Plinius, quod si plus quinta portione argenti miscetur auro, respuat incudem seu non resistat incudibus. Eveniet ergo hic quod in mistura æris & ferri. In aperto album est, quod attingit elaboratum iam, & plane suum, licet in mineris & venis variis inficiatur tincturis pro fumorum sulphureorum & mercurialium aliorumque, quin & aquarum succorumque varietate. In recessu nigredinem occultat, ex qua tamen eluctatur iterum, fitque candidum & splendens. Occultat & cæruleum, quod ex eo admodum præclarum conficitur seu aquis acutis, seu vaporibus acrium. Eius mercurius quia aliquid impuritatis habet, & sulphur non plane alienum est à combustione; ideo in igni infusatur, & in alba pergamena nigram ducit lineam. Sed cum fulmine ad summam puritatem perueniat, & extergatur illa fulcedo tum tartari liquore, tum coloritio argenti; facile intelligit tyro quomodo sit præparandum, ut quam absolutissimum ad opus veniat. Ita cum inter malleum, & incudem aliquid labis contrahit, est repurgandum.

*Argentum
ex igni
fiscetur.*

*Tinctura
argenti.*

Quod attingit analogas tincturas, & particulare opus, fatentur plerique posse id particulariter transmutari in aurum coctionis absolute: Itaque quidam id diu detinent in cæmento proprio ex sale gemmeo & albis, donec assuescat igni & possit reuerberio calor eius exaltari. Sed hi frustrantur plerumque nisi tincturam adiciant. Itaque alii ex auro perierunt colorem, & miscuerunt cum argento, ignique fixerunt. Quod prodit, pro medicina habuerunt, quam nouo argento auxerunt; sed neque his fidendum. Quamquam enim tincturam ex auro per aquam regiam extractam argento incoquere possunt; nihil tamen inde est compendii, cum non possint eam augere. Auri tincturam ad opus necessariam esse, concedimus, sed non quamuis & quouis modo paratam. Nonnulli argento illiquant, vel per cæmentum incoquunt spiritus rubeos fixos, nempe sulphuris præcipitati, cinabaris, &c. Et est in cinabari aliquid præsidii, ut multi testantur artifices, nosque in Chymia modum exposuimus. Alii calce in argenti iungunt sandaracæ fixæ, vel præcipitato & similibus; medicinam confectam postea prouiciunt super eliquatum argentum. Quidam eas res aquis fortibus soluunt, in quibus restinctum argentum colorem & fixitatem dicitur acquirere. His & aliis modis particulariter transmutatur, aut saltem palliatur, cum septeno fulmine compertum sit talia tandem recedere, nec omnia sustinere cæmentum regale, antimonium, extinctionem in sulphure comburente, & similia examina.

*Albergo
te, a.*

*Tinctura
alba ex ar-
gento cum
alio unio.*

Ex eodem vero etiam albificantes tincturæ ad exemplum maioris operis petuntur. Nam calx eius sublimatur cum hydrargyro sublimato aliquoties donec uniantur, figanturque mutuo. Medicina facta prouicitur super æs vel stannum. Eadem in aquam vertitur, & ad eosdem vsus adhibetur. Quidam etiam vrinæ destillatæ ita copulant, ut inde fiat aqua tingens, extinctas in ea laminas æreas, & vna figens. exadaturque argentum, ut volunt, probatum. Sed eiusmodi artificia, sunt quidem industrie Chymicæ argumenta; tantum tamen non possunt ut verum argentum faciant, quandoquidem septena fulminationem & alia examina argenti non sustinent. Ad rem medicam calx & liquor huius metalli, sed prius probe purgati, præsertim autem calx resolubilis, qui sal vocatur; & mercurius eius sulphurque cum flore, artificiose præparata; nec non aqua extinctionis argenti, si cum vsu sint perito, non parum præstant, credunturque talia ad cerebri & neruorum vitia esse præclara. In primis commendatur tinctura eius, nec tam vulgata quam philosophica; ita ut proximam auro vim dicatur obtinere. Quomodo autem ista præparentur, in Chymicis est expositum.

C A P. VI.

De metallis imperfectis, & nominatim plumbo candido.

METALLUM imperfectum est, quod ex principis metallicis impuris fugacibus, quæ nec cæmentum, nec fulmen sustinent perfectorum, constat. Itaque, & ars ad ea non aspirat, sed tantum in perficiendis elaborat, quomodo & in hydrargyro. Imperfecta facile mutantur in species cognatas inter se.

Metalla imperfecta sunt duplicia; mollia, & dura.

Mollia sunt quæ funduntur citius quam igniantur. Itaque, constant hydrargyro humidiores, aqueosiores, & minus excocto fixos, & sulphure adustili fusilior, cito. Vnde & frigidiora dicuntur, quod igneum principium sulphurum in eis sit paucum, immaturum, & æbile. Per artem indurari possunt, si sapius excincta aquis fixatoris, aut eis immacerata, postea ignibus lentis donec humiditatis excessus sit deletus, torreatur, aut sapius fundantur. Possunt item mollia in se mutuo verti, fierique, alterum ex altero per aditamenta, & lixiua mineralia, aliisque artificia.

Mollia sunt duorum generum; plumbum candidum, (seu stannum) & plumbum nigrum (quod & simpliciter plumbum.)

Plumbum candidum est metallum imperfectum, molle, album, splendens cum liuore quodam, constans mercurio puriore in genere imperfectorum, molliore fugacior, quam dura; stabiliore vero quam plumbum nigrum, & magis excollo, & sulphure albo, acris, sed minus maturo, quod in recessu tincturam citrinam & rubeam puram quodammodo gerit, manet tamen in igni pars quedam viriusque principii. Itaque, aliquid fixitatis habet, & quidem equalis, quam plus se de mercurio, quam sulphure. Propter molliciem parum sonat, Et quia terrestreitate quadam mercurius comprehenditur, stridet in fusione, & facile excutitur. Hydrargyro promte iungitur; & ob id ad perfectam accedit propius, quemadmodum, & maiore puritate principiorum. Vnde & adhæret auro argenteo, pertinaciter, nec dimittit ea facile, adeo ut etiam corrumpat seu dissipet secum in igni fulminis aliquam eorum partem. Vertitur in plumbum nigrum pollutione & humefactione; Ex eodem conficitur abluione & exiccatione conueniente, seu calcinatione ignea crebra, cum abluione. (Alias etiam per eandem in plumbum nigrum abire potest, præsertim addito stibio.) Familiare est cum marcastib & stanna, quam bisinubum vocant. Calcinatione fit album hispanicum, & vitrescit igne reuerberii calx eius. Reducitur inde in stannum magno igni & subitanea industriæ, fusione.

@

De natura Metallorum.

In descriptione imperfectorum apparet non temerarium prorsus esse Callisthenis, Galeni & aliorum iudicium, qui voluerunt differre metalla perfectione & imperfectione, secundum attributa potius quam essentiam. Necessesse enim est vt comparatè describantur; alias vix quisquam definitionem ex principiis conuertibilem assequetur. Cæterum quod in definitione imperfectorum principia dicuntur impura; id intelligendum est comparate ad corpora perfecta. Nam postea de stanno seu plumbo candido dicitur, quod purum habeat sulphur, sed relatione ad alia imperfecta. Non sustinent nec coloritum, nec cæmentum, nec sulphur, nec fulmen plumbi imperfecta, sed in fauillam vertuntur, idque propter inconstantiam principiorum. Abeunt & in scorias, vitra, lapides, &c. quod illa principia sint terrestria, id quod conuincit vel vulgare figulorum artificium in stanno, plumbo, horumque lithargyro, ferro & ære, ne quid dicam de probatoribus & excœtoribus. Quod si seruentur in cæmento & fulmine; necesse est vel non rectè & ad perfectorum modum esse hæc (cæmentum scilicet, & fulmen) præparata, vel ab arte ipsa imperfecta aliquid passa esse, vel additamento quodam seruata. Geberus quidem tribuit stanno, ferro & æri duplicem mercurium & sulphur, fixum scilicet, & volaticum, sed hoc intelligendum ratione ignis nudi. Nam in cæmento & aliis examinibus perfectis nullum istorum est constans. Quamquam autem ex his quoque possent fieri lapides & tincturæ artificiosæ per mercurium, qui se omnium cõmissorum naturæ associat ac commodatque, & inde immutatur; quoniam tamen tum abundant in natura, tum absque fructu sit ipsa elaboratio, negliguntur, & potius quæritur quomodo ad perfectionem seu vere, seu specie quadam adducantur. Poterant non tantum duricie & mollicie distingui, sed & humiditate siccitateque; Sed illa distinctio autoribus est familiarior, & ea Geberus in primis vituit.

Plumbum candidum ita describitur, vt facile pateat quantum ab sit à perfectis, quantumque antecellat imperfecta reliqua. Certe ob familiaritatem cum hydrargyro, & puritatem principiorum, quam proxime æmularur perfecta. Hinc secretum Chymicum est, quod si cum hydrargyro commisceatur, facillime admittat tincturam albam & rubeam, transeatque in corpus perfectum, & promptè acquirat auri pondus. Geberus ait tunc fieri stannum, si in radice cõmissionis sulphur sit paucæ fixationis, album impura albedine, exuperante hydrargyro partim fixo partim fugace, albo impuro. Fætido enim halitu sulphur arguit volaticum, & tamen cum calx in igni maneat, etiã aliquid constantiæ habet. Accusatur in eo fragilitas. Auro quidem & plumbo commistum, ea tractabilia relinquit; sed reliquis affert duriciem terream, vnde sub malleo franguntur; quod si non fieret, non tantum argento augendo inferuieret, sed & æri tingendo. Nam cum ab argento difficilimè separetur, facile lateret, præsertim cum ab eo fixitatem proptet pertinacem cohesionem accipere possit. Sed tamen non vulgaris deberet esse commistio. Geber, inquit, si quis seuerit vitium fractionis eius auferre, subito ex eius emolumento lætabitur. Veruntamen non abest suspicio sophismatis. Rogerius ait, deficere ei solam cõtionem seu digestionem. Sed cogitandum est consequentia simul intelligi, certum enim est aliquid liuoris in stanno esse, quod non est aliunde quam ab impuro hydrargyro & sulphure combustibili, quamquam copia hydrargyri vetet, quo minus in flamma id sulphur appareat. Hydrargyri enim quantitatem excedere facile arguitur argenti viui susceptione. Sola digestio ex crudo facit maturum, ex humido siccum & constans, sicut cum aurum argentumue molle perficitur. Sed pondus quoque requiritur, quod non est nisi à subtilibus exacteque condensatis & coactis principiis, terrestri asperitate absente, quæ non potest ita solidari quin relinquatur pori, vt in ferro, &c. Quod liuorem attinget; ex principiis materialibus is quidem dependet, vt dictum est; Sed cogitandum an non plumbum candidum sit medium metallum inter argentum, & plumbum nigrum, quasi certa proportione in radice ex utrisque mistum; Vnde factum quis credere posset, vt stannum sit dictum, quæ vox alias misturam metallorum designat. Quicquid itaque liuidi subest, id plumbo acceptum feretur, quicquid puri splendoris argento. Nec si quis sulphuri adurenti id ascribat, his aduersabitur. Plumbi tamen an stanni sit, arguet separatio. Nam sulphur in plumbo adhæret suo mercurio firmitus; in stanno debilius. Itaque hoc & calcinatur facilius & euadit nobilius post reductionem. Geber ait, non fuisse mistum in ortu. Mirum sane est, cur tam affinia metalla non inueniantur in eadem minera semper & non appareat excoquanturque plumbum nigrum ex cassitero, & rursus plumbum album ex lapide plumbario & Galena. Sed nihil est absurdum, si quis statuat in scaptenfulis plumbatis inteneri vt argentum ita & cassiterum, quamquam puri plumbo nigro absorptum lateat; nec possit segregari, & idem fieri in plumbi albi vena. Plinio stannum appellatum fuit, quod ex fornacibus plumbi excocta vena plumbi & argenti fœcunda primo profluit. Miscetur & bismutho, indeque maculas contrahit & duratur, propterea quod id minerale (quod vicinum metallis, nihilominus tamen spiritus & media mineralia attingit, & in marcasitis habetur) plus terrea impuritatis, cum sulphure & hydrargyro degeneret, fætido, poriusque non metallico contineat. Album hispanicum quod inde fit, ad cosmetica mulierum & alia ornamenta, quin & in medicina externis vsurpatur. Sophistæ etiam aliquid tincturæ inde sperant. Potest erubescere, si rectè tractetur, licet alii ruborem detrahant stanno. Qui ad cælum reducunt; Iouiale faciunt. In medicina foris quidem, ad vicera & alia commendatur; in internis repudiatur, quamquam si arte elaborare velimus, etiam hic aliquem vsu præberè possit.

Vitium in stanno si tollatur eius fragilitas.

Stannum autem non medium inter argentum & plumbum.

C A P. VII.

De plumbo nigro.

Plumbum nigrum est metallum molle, imperfectum, liuidius stanno, ex mercurio & sulphure leuiter coagulatis, fœtidis, impuris, terreis, quodammodo etiam arsenicali spiritu inquinatis, crudioribus tamen & humidioribus, quod lotione, admisione mercurii & induratione in plumbum album transit. Est & acre corrodens, itaq; in exanimè

@

18 Comment. Alchem. Part. II. Lib. I.

perfectorum adhibita imperfecta quantis consumit, & secum in scillam scoriasque vertit. Ob molliem & leuem coagulationem principiorum funditur facilius omni alio metallo. Nec potest calcinari facile, quia sulphur cum hydrargyro pertinaciter est coniunctum, quod non fit in stanno, ubi sulphur facilius effugit, & calcem relinquit. Ob spiritus terreos acres, calcinat aurum, & argentum viuum cogit. Argento familiare est, & in hydrargyrum absimitur promte, & per artes etiam vertitur. Differt à stanno immundicie maiore, humiditate, difficultate calcinationis & copia maiore sulphuris constantis. Eius natura accedit antimonium magis terrestre, satidum, arsenicale & rapax.

Plumbi nigri vsus est multus in excoctione & examine perfectorum; quod alienitates omnes facile consumat, & ex lapide venisque ea prompe propter familiaritatem quam maximè cum argento habet, suscipiat, eandem ob causam etiam ex ære assumit idem. Hinc Geberus scripsit, quod per artem etiam facile possit in argentum mutari. Sed descriptio ostendit, quod à perfectione absit admodum procul. Itaque si facile muratur, per tincturam id fieri patet, ob eam causam qua & argentum viuum, cum vix sit aliud quam hydrargyrus terreus, remissus mineralibus acerbis & semicoagularis; Alias ponere debet impuritates quas habet varias, amittere cruditatem, liuorem, inconstantiam, pondus plumbeum mutare in argentum, &c. Mutum est, ob humorem excedentem. Crescit eius quantitas & pondus in subterraneis metallicis. Sed & facile lapidescit; illud ob hydrargyri spiritus se insinuantes, quomodo & bismuthi vena augetur; hoc ob terrestrem naturam, vnde & in examine fulminis hydrargyrum plumbagine & scorias vitreas præbet, & facile calcinantur, quæ indicio sunt, quod in plumbo plus sit fecis terreæ quam in stanno. Faciliè funditur ob leuem coagulationem & humiditatem, quomodo videmus fieri etiam in argento viuo corporum à frigore concreto. Deinde quia sulphure non fixo seu adustili, hydrargyroque abundat. Sulphure enim fluxile & hydrargyrus volaticus caussa sunt fusionis absque ignitione. Quanquam autem etiam dicere poteramus, ideo facile fundi calore, quia frigore non acri congelauerit; tamen potior caussa à materialibus qualitatibus petitur, vt simul innotescat eius intima natura. Itaque non hydrargyri tantum leuis compactio respicienda est, sed & sulphuris fluxilitas, & spirituositas fugacitas; qua referantur facile eius claustra. In plumbum album transit, si calcinatum vel granulatam aquis eluatur acerbis & dealbantribus quale est lixiuum tartari, Alkali, & similia, de quibus in Chymicis. Ita enim fuscado hydrargyri & sulphuris detergentur, quo modo & ipse hydrargyrus per oxalmen mundificatur: Et stibium aquis nitrosis, cui & accedit præpè ipsis principis & admittione arsenicali impuritateque, sicut & cadmiæ metalliferæ; quod arguitur non tantum sœtore, corrosiuæ facultate, virulentia, &c. sed & separatione & experimento plumbi albi, per stibium in nigrum migrantis. Gebero ex plumbo fit stannum, si lauetur cum hydrargyro; & igni fundatur, remanente cum eo aliqua parte mercurii. Alii à calce eius frequenter sublimant argentum viuum purum. Cum ex hydrargyro reducitur, aliquid substantiæ perdidit, & sic eius seipso factum est, argumento quod ignes absument eius humiditatem volatilem, relicta terrea portione, non omni tamen humore vacuum. Saturno assignatur ob humorem & frigus, quæ in fronte seculi aperto gerit, cum in recessu satis sit calidum & mordax. Habet aliquid temperiei commistam de sulphure & chalcantho. Itaque ex eo colligitur dulcedo mira. In homine pulmonibus dicitur consentire. Sed non facile in corpus immititur, ob virulentiam arsenicalem, & realgaticum venenum. In externis malis præsertim Saturninis, vt cancriosis vlceribus, leprosis & similibus, apprimè est efficax: Quæ circa calcinatione seu reuerberii, seu acutorum, in cerussam, plumbagine citrinam (quod fit ob copiam sulphuris combustilibus, cui mista est etiam aliqua pars fixi; vnde & quod sublimatur citrinum est & quod in imo remanet) minium, liquorem, &c. vertitur, de quibus præceptum est in Chymia. Miram est hoc metallum frigiditatem mercurialem in manifesto exhibere; & nò obstante ea, pergero opus calidorum, in discutiendo Oedemata, scirrhos & similes tumores. Id autem acceptum referendum est mercuriali potestati, quam externum suum frigus non coerces, quo minus etiam occulte diuaporet, penetret, & attenuata consumat.

Plinius lib. 34. cap. 15. plumbum album non est. argenti, cum nigro fiat.

Lib. 2. orient. nauig. c. 17. In 3. part. nauig. or. cap. 27. stannum & plumbum veniunt de Pera & Guflean in litore Malacensi apud Cudam. Quidam arbitrantur sicut esse et album quod contra finem vocant. Sed non est. Nota quod in casuris color sit argenteus, sed in fracturis nilius tanquam plumbi vel Galena.

C A P. VIII.

De stanno Indico calaem dicto.

NAttrat Hugo Linschottus in Indiæ quadam ciuitate Pera sub eleuat: poli septentrionalis 4 1/2 gr. & Gunsalana ad Eleuat: poli grau. 8 1/2 in ea parte Indiæ qua se longo tractu ex regno Bengalensi in mare porrigit, & Taprobanæ Insulæ obicit 30. mil. cis. Malacam, vnde diuissima dicitur nauis in Lusitaniam mitti, copiosum esse metallum quoddam plumbo candido, quod vulgo stannum appellatur, asine nomine CALAEM. Huius magnum pondus rapta iure belli in litore Malacensi nauis in Hollandiam superiore est deuectum anno, & studio amicorum, præsertim clarissimi viri D. Leonhardi Doldii Philos. & Medici Norimbergici ad nos aliquantula portione perlatum. Id prima oculorū æstimatione videtur excoctum esse ex sua minera & in catinos digestum, vnde facti pastilli ad instar eorum qui ex argento & plumbo nigro confusi inferri in focum cinerarium ad fulminandum solent, (wie werckbley) color ei est argenti pallidi in massis; sed cum repurgatū est, nitore puro splendet ad instar stanni argentei quod Anglicum aut Caballinum vocant. Portiones minores à pastillis abscessæ per scalprum & thalium, quæ ad eum scalprū est, incisuram vel sectionē habent qualem argentum: Et sic etiā cuthellis incliditur circa margines, flexilesque exhibet vnicinulos, (das seht sich haect in vnd schneiden wie silber); sed profundiore parte qua desinit scalpri incisura, inæqualiter iunt fractæ adeo vt primo aspectu putes plumbū cinereum quod bismuthū & marcatichā vncupant, esse. Fragmenta hæc nitent Galenæ instar, suntq; planiciebus veluti tessellata, id est nec candido nec nigro plumbo, vtpote mollioribus & tenacioribus solet euenire, nisi forte impuriorebus, aut mistis plumbo cinereo, h. e. bismutho. Pondus ad statera satis est graue.

@

De natura Metallorum.

est graue, & plumbo nigro aut nihil aut parum cedit, ut neque orichalco. Sono pastilli integri percussitiniunt, unde feruntur Hispani nomen Tintinazo imposuisse: sed fragmenta sunt surda. Durities est argenti, ut & consistentia. Nam malleum fert, & aliquotiesque dilatatur resistens argenti more, idque comprobatur etiam incisio, & lima. Nam argenti modo raditur, seu eliminatur, similemque in scobem abitur. Hanc cum ad magnetem exploraremus, tractam non vidimus, exceptis ramientis quibusdam paucis, sed quae putabamus à lima ferrea auulsa. Immersum aceto, nec rubiginem contrahit, nec in carussam fathiscit, argenti innocentiam obseruans, nisi forte diu in eo detentum aliquid patiat. In aqua forti statim feruere incipit, & striders, ut stannum, ferrum, stibium & similia solent. Soluitur autem fere totum secunda affusione. Mihi relinquebatur paruum granum nigrum. Solutio nonnihil flauet, sed inconstanter. Affusa aqua dulci cum vel sine sale, non coagulat, exceptis paucis quasi floccis, cum tamen solutio Bisnuthi statim in lac crassum abeat, sicut solutio stibii & hydrargyri, aliorumque; ut sulphuris liquoris liquore tartari cocti, & ex ceteris metallis solutis sicut sedimenta. Aqua per coctionem iudicata, remanet calx alba argentea vel stannae æmula. Porro ab argento uiuo per se solum non facile recipitur. Adhaeret tamen id aliquantulum asperitatibus extremorum. Impurum argentum affectumque in hoc imitatur. Cum stanno colliquatum recipitur quidem, ab argento uiuo, sed natat, cumque aliquandiu in eo detinuissemus, argentum uiuum in superficie contraxit crustam, qualis sit ex stanno & hydrargyro; particulae uero non soluebantur totae, sed durae manebant, licet fragiles & intus Mercurio delibutae, (frangantur autem digitis immerisi bacilli, qui ante resistebant pertinaciter.)

In ignem illatum hoc metallum liquefcit sine ignitione, tardius tamen quam stannum, aut plumbum & bisnuthum. Ad flammam candelae, qua ferrei stili & similia excandescunt, plumbum uero tam nigrum quam candidum, dissoluit, nec candere, nec fluere uidimus, sed fuligine tegi. In catinis autem & cochlearibus admotum prunis fluit ut dictum est; & spumam in summo reddit coloris partim argenteae partim caeruleae. Cum urgetur foliibus, expirat initio halitus paucos; sed mox ardere incipit totum, omniq; abiecta metallica natura in pompholygem; seu Thuriam arabum resoluitur, quae nihil est aliud quam pars metalli mercurialis, coagulata quidem, sed non fixa. Si adiciatur halonitrum, flagrat luculentius, & pertinacius. Odor expirantis nec laeuiat mordetque, nec est sulphuris vulgaris. Ideoque nec fuscatur seu atro inficit. Sed totus est arsenicalis. Est autem arsenicum ex genere sulphuris metallici; unde & à Gebro compar sulphuris appellatur, potestque cum eo & hydrargyro fieri sublimatum, quod dicitur Luna Philosophorum, expurgata ad adtamentum salis, ut acquirat crystallinam perspicuitatem, & liberetur ab omni immunditie aquosa & terrea; argentum uiuum, quod inde reductum postea est materia prima sapientum; ex parte. Intelligimus ergo principia huius metalli esse sulphur arsenicale, & argentum uiuum metalli cum multum non fixum. Porro fuligo illa seu pompholyx triplicem habet differentiam. Quaedam pars est plane spiritiosa, & ex flamma (cui color intus lucidus, in circuitu flauus, ruber, viridis & sic uariis; sed aureus maximè) euolat adhaeretque carbonibus & aliis, ea forma qua flos antimonii albus. Et hanc partem puto esse uenenatam ualde. Alia in medio cochlearis (tunc enim ferreum cochleare luto minutum usurpabamus) consistit, & adhaeret estque magis terrestris, nec quicquam differt à pompholyge illa quam reddit cadmia argentaria aut cypria, qualisque in orichalco faciendo consistit. Tertia est subtilis quidem & ualde leuis, sed humidior, habetque consistentiam simillimam telis illis uermium vel aranearum quae initio autumnii passim per campos & arua conspiciuntur. Consistit circa margines cochlearis, adhaeret ueraculo seu stilo ferreo quo agitur materia, eumque uelut, & postea carbonibus, quoque insistit; donec si flamma dissipetur, aut remisceatur ceterae pompholygi. Hanc iudicamus esse argenti, terrestris cadmiae, tertiam spiritus Mercurii cum arsenico iuncti, quoniam omnes sunt mercuriales; ut sic calidè consistat sit ex argento & cadmia, quae arsenico & argento uiuo constat, possitque dici argentum nothum quia metallum est, sed impurum, uel cadmia metallica argenteosa, siue uelis augere numerum metallorum septenarium, uel potius senarium, siue non. Nihil enim refert [Argentum nothum cadmia argentaria. Nota uero quod possit pro peculiari metallo recte haberi, quia metallum est iuxta definitionem & tamen proprietates habet eas quas nulli aliud metallum, z. quia principia metallica habet & fines ususque; eosdem.] Pro metallo in Oriente communiter habetur. Inferendum autem imperfectis, non perfectis quasi mediis inter argentum & stannum.] separare possit argentum à ceteris mineralibus, in eo, facile est iudicatum, cum iam ex cetero pondio extracta sit semuncia sive sescuncia, & didrachmum auri, iudicio artificis Norimbergici: Et puta plus inesse si queat separari, argenti. Sed cum consistentiam & formam metallicam habeat ab argento, necesse est longe plus inesse, quoniam id totum pro rapacitatem arsenici & argenti uiui spirituosum non facile queat segregari. Consulendi tamen hic sunt illi qui artificiose & perite possunt excogere cadmiam argenteam, ut in Carinthia. Sed aestimetur natura eius etiam ex societate: Cum plumbo nigro coalescit quidem, sed plumbo nisi exquisitissime misceatur substante. Exactius sociatur cum plumbum candido. Iudicamus autem optime immisceri argento, & posse cum uenis argenti additis medicamentis, quibus auertitur & defenditur argentum à cadmia (ueluti ferrugine, scoris ferri, ferro &c.) per curam fornacem cum utilitate excoqui & in plumbum transferri ad fulminandum. Colliquauimus cum bisnutho. Sed licet cohaereant in massa, tamen non misceantur, nisi quis vim adhibeat. De mercurio ante dictum est. Aeri inunctum luculentaque; flamma incensum praebet orichalcum diuersi generis à vulgari. Est enim simile auro Rhemano pallido ex auro & argento, parteque cupri. Ideo & in cotinula talè reddit lineam, cum vulgare æmuletur aurum Vngaricum seu ducatorum. An est aes babilonicum? Intelligimus hinc quoque partem eius constitutionem esse cadmiam argenteam ex qua Galmia dicta & pompholyx, qualis sit & Goslariae in plumbariis. Mitum est saniam istam in igni tota esse auream, sed extra ignem plane niueam, & nihilominus aes in orichalcum mutare. Cuius usus tandem sit si cum lucro excoqui nequeat? Per se primo inferret ornamentis variis, ut equorum phalaris, imaginibus templorum, annulis, torquibus, &c. deinde uariam supellestem potest praeparare, sed extra usum cibi & potus maxime, ut matulas, candelabra, bullas & vinculos pro balneis, &c.

Calam præ sulphure habet arsenicum metallicum.

Calam habet auream incturam sim. corporis quod Arist. de stannatione aris similitudine scripsit. Alia etiam aurum in eo deprenderunt corporale, quod nobis granum remansit in aqua forea

& in hunc usum si vertatur sine fraude tanto minus argenti absumetur temere, neque argenteo splendori cedit. Durabilitate vero argentum æquabit, plumbum candidum superabit. In misturis adiacere potest materiz campanarum, speculorum, literarum Typographicarum & similibus; sed cauere oportet ne inflammetur, Num tuto possit adiacere stanno ad vasa quoque cibaria, quæri potest. Adiacetur inquam plumbum nigrum, & bismuthum, quæ non minus sunt venenata spiritibus quam Calæmum. Quid ni & hoc? Nos cum variis ignibus id excerceremus, nihil à fumo passi sumus, quanquã ne cautissima quoque nare eum potuerimus vitare. Vnde intelligitur licet ex cadmia & argento constet, tamen non ita venenatum esse vt cadmia argentosa Germanorum, quia est fixior. Exploranda vero etiam ratio est excoctio in India. Doldius scripsit, magistro, qui id ignibus tentauit, visum fuisse valde venenatum. Sed rapax est potius, & consumptiuum argenti secum iuncti, vt & stannum; quanquam non immune à veneno. Aliud autem iudicium est resoluti in halitus, vt diximus, aliud concreti forma & consistentia argenti. Et tantum quidem hæcenus nobis de hoc metallo constat. Quibus enim vsibus in India inferuiat, vt & ex qua materia quomodo excoquatur, nondum inuenimus.

C A P. I X.

De metallis duris, & primum de ære.

Metalla imperfecta dura sunt, quæ ob sicum & terrestre sulphur, hydrargyrumq; induratum igniuntur antequam fundantur. Horum sulphur plus habet vitriolati succi. Itaq; magis terreum est & crassum; potestq; vtrumq; in se mutuo verti, & ex vitro, elici multum chalcanti. Sunt enim duo: æs & ferrum: quorum vtrumque constat sulphure partim fixo, partim non fixo, & ob hoc etiam in igni insuscatur, & in squamas fatiscit, poros admittit, & calcinatur, effugiente parte sulphuris non fixa.

Æs est metallum imperfectum, durum, ex mercurio & sulphure impuro, quorum pars maior fixa est, minor non fixa, copiosior tamen quam in ferro, coloris rubei. Itaque & ignitur, & funditur citius ferro, quod plus hydrargyri habeat, & sulphuris volatici: neque tamen coheret facile argento viuo. quod huius respectu ex eo parciore constat, pluri vero terrestri & chalcantosa materia sulphuri coniuncta. Extenditur in alio, interingit, remittit squamas, & flores ob sulphur terreum. Coloratur magnetide, & cadmia glebosa. facileq; assumit faciem vtriusque metalli perfecti. Aquis acribus & fumis fatiscit in arginem, caruleum, flauitiem & albam quandam substantiam.

Videri alicubi poterat iniquè metalla dura submissa esse mollibus, quod fixitatem seu constantiam ad perfectam accedant propius. Sed nos cognationem cum mercurio spectauimus, qui cui metallo iungitur familiarius, id iudicatur perfectius, aut perfectioni vicinius. Iam autem argentum viuum auro est coniunctissimum; post argenteo, inde stanno, plumbo, tandemque æri & ferro à quo alienum est maxime. Alius potest institui ordo ratione transmutationis per medicinam, & tunc perfectis subiunguntur cuprum, ferrum, stannum, plumbum, quomodo & intericitur inter aurum & argentum, cuprum. Refert alicubi Geberus inter omnia corpora stannum transformari in Solem & Lunam splendidius & perfectius, sed labore longo, facili tractatione; hinc cuprum, plumbum, ferrum; respiciens nimirum opus minus & medium: cum in maiore pars in omnibus sit perfectio, quanquam impar tractatio. Sed vt dixi, nobis potior visa est causa mercurii. Duris competit ignitio, sed imperfecta. Est enim à fixitate principiorum terrea, & nihilominus fugax. Quocirca neutrum sustinet examen perfectiorum, & in cinertio cæmentoque regali fugit vtrumque, quod facile docimastæ & excoctores comprobant. In vitroque multum esse sulphuris vitriolati arguit solutio seu per aquam fortem, seu in æruginem per liquores acres asperfos, aut vapores acutorum. Geberus vocat sulphur aluminosum, fortassis interprete aberrante, vel quod coniunctum alumen chalcantio putet, aut rem occultauerit, similive denotare voluerit. Reuera autem chalcantum est. Inesse etiam partem principiorum durabilem, seu fixam partem volaticam, indicat combustio & calcinatio, quin & flamma volatici sulphurea & fixens, quodque spiritus etiam insinuent se aquis, in quibus restinguuntur ignita. Dum autem plus in igni resistit, pars fixa indicatur, licet relate sit intelligenda, vt ante est expositum. Transire dura in se mutuo, sicut & molliora, experientia docet, de qua supra latis multa. Rarior est cupri in ferrum versio, quam tamè fieri posse ratio indicat, si quidem amplius induretur, & fixius euadat. Notum est ex ferro fieri stomoma, & cuprum, per augmentum vitriolati sulphuris. Si iam hoc cuprum spoliatur; mercurius & sulphur euadent sicciora, redibitque natura ferri. Ita factum fuisse putandum est in fodinis, quarum mentionem facit Aristoteles, nempe tunc eas æs fudisse, cum nondum fixa essent principia, mineraque adhuc humidior. Posteaquam vero alterata fuit & siccior euasit, pro ære præbuit ferrum.

Cur dura
postposita
mollioribus.

Æs.

Æris descriptio manifesta est. Absent à corporibus perfectis non tantum difficili Mercurii receptione, sed & impuritate, terreaque natura principiorum, & corruptione in constantiaque eorum in examinibus perfectis, nec non pondere leuiore. Est & tubedo eius leprosa, & nequaquam aurea. Interdum tamen aliquid citrini præ se fert, quod vt aurei coloris est æmulum, ita nota æris peioris, nisi ex cadmia, similive gleba commista euaserit tinctura, quomodo de ære babylonio, & æthiopico memorant, quod coloris præstantia, & tenetatis ab auro fuerit indiscretum. Dicitur & in profundo seu recessu habere colorem & essentiam auri. Itaque tantopere in eo perficiendo elaborant omnes, nec deest eius iudicii argumentum. Nam solutio cupri flauitiem auream exhibet. Et memorat Geberus ex æris squama à riulo metallico protulsa, triennioq; ad solem excocta, postea aurum fuisse confectum. Aliquibus etiam persuasum est solem in tectis æreis diuturno calore maturitatem & perfectionem quandam producere, vt postea ex illo ære constari. Negant quidem docimastæ, in cupro, ex quo argentum extractum est, micam auri esse, quod omne cum argento sit exhaustum. Sed tamen illa assertio nihil absurdum habet, cum constat, si principia auri vel argenti sint in metallis imperfectis, tandem ea maturefcere, perinde vt & Matthæus de plumbo cinereo testatur. Geberi dogma est, quod facile possit accidere, vt æs ad naturam auri & argenti mutetur: quod sit bonæ conuersionis & pauci laboris, id quod

Æs babylonium.

Ex ære aurum.

De natura Metallorum.

quod in symbolum habentibus fieri consuevit. Huius gratia etiam chymici aquis aureis & argenteis laminas eius candefactas restinguunt, sibiq; perfectionem quandam persuadent. Alii idem experiuntur per cæmenta, & similia artificia. Arguit & natiuitas eius, quod non plane abhorreat ab argenti natura, cum in pyrite & lapide fissili sæpe vna reperiantur. Soluitur argentum in colorem cæruleum, & albedinem quandam mercurialem. Vtraque hæc etiam in cupri solutione conspiciuntur, quanquam cum virore & flauitie. Inimicitiam videtur exercere cum ferro. Nam si parum ferri incidat aut iungatur liquefacto cupro; non potest ad purum coqui, nisi dissipato ferro, aut manet intractabile, quod ita glutinetur inter se partes, vt durissima, contumacissimaque compage cohæreant, sicut videre est in fabrorum operibus. Causa vero interior est in æris mercurio & sulphure, fluxilibus & tenacioribus. Cum ergo partes terreæ fixæ & pertinaces miscentur fluxilibus quidem, sed ægre, vt fit in cupro, resistentia & agglutinatio fit admodum refractaria, dum id fluere non potest ob suam duriciem; hoc quia retinetur illius violenta comprehensione. In medicina veterem dicitur esse, & partes spermaticas respicere, non tamen epate præterito. Itaque eius hydrargyrus commendatur ad Gallicum. Alias & malignis vlceribus, putredinibus, vitiiisque oculorum humidis refistit. Squama eius purgat aluum.

*Cognatio
aris cum ar-
gento.*

C A P. X.

De Ferro.

Ferrum est metallum imperfectum, durum, albedinis liuida in aperto, rubeum in occulto, plurimum habens sulphuris fixi, minimum mercurii volatici, de vtroque tamen aliquam partem fixam, aliquam fugacem, sed hanc minimam. In aque & tartarissime funditur. diu sustinens ignis ionem, & calcinatur prompte, quod paucum argenti viuum, parumque sulphuris non fixi facile absumatur, & fatiscentem compagem relinquat. Difficillime iungitur argento viuo, ob paruum eius quantum aciem actualem, quanquam si artificio quodam terrestris natura tollatur, & hydrargyrus actuetur propius, commiscetur, & pertinaciter cohæreat. Mutatur in aciem suorum mineralium & extinctionis adiumento, & cuprum, auxilio chalcanti. Ignibus pluribus & restrictione in aquis gypsei & similibus ita induratur, vt plane fundi nequeat. Ex eo crocus conficitur, tum medicina vtilis, tum graduationibus metallorum.

Ferrum ab ære differt sonitu elatiore, quem illud habet raucum, postea quantitate principiorum terreorum & fixorum, quæ in ferro abundant, & hinc etiam difficultate fusionis & receptionis mercurii. Habet & minus chalcanti, & colorem in albo liuidum, vt facile alterum ab altero possit scerni, ne quid dicam de ærugine & ferragine, quarum hæc ferro, illa æri est propria, & vbiunque est, ibi arguuntur sua corpora. Chymici in Marte multum ponunt fiduciam. Quia enim constantissima est durationis, quanquam difficillime copuletur cum mercurio, & hanc ob causam etiam cum auro & argento; tamen si semel per artem coniungatur, siquidem id rite factum est, nullo separatur ingenio, aut certe maxima industria. Paracelsus dicitur in transmutatione hydrargyri in aurum adiecitse ferri scobem, idemque vult commentum illud de contentione Martis cum Sole coram Mercurio. Geberus ait: Si funditur medicina eius naturam immutante, coniungitur auro & argento absque separatione. Item si præparatur, & coniungitur, non separatur vlla arte. Est autem eius præparatio vt seruata fixitate, tollatur immunditia. His promissis impulsu nonnulli abluunt eius scobem aqua nitrosa, vel ammoniata, vel aceto tartarificato, & postea muria, præterea etiam aquis dulcibus. Exiccata iungunt hydrargyrum probe contundendo. Deinde sublimant tam sæpe, donec hydrargyrus in fundo cum scobe maneat. His factis adiiciunt aurum vel argentum, funduntque in cineritio, & sic putant se obtinuisse quod Geberus voluit. Auro vero magis iungunt, quia facile tingit rubeo: difficultus albo, & satis videtur esse ponderosum, quanquam ingressus hydrargyri, & auri compage addensata, expletisque poris, & occultata terrestris asperitate, aut potius demulla, simul pondus & teneritatem inuehat. Si in præparatione opus est fusione eius, ea perficitur adiecto arsenico, vitro, & similibus. Geberus etiam ab eo sublimat, ni sophisticata est locutio. Funditur & cum plumbæ & cadmia, eodem teste. Negant aliqui ferrum aliis metallis commisceri, cum in officinis monetariis catini ferrei feruenti contineant metalla, sine omni adhesionem, nedum colliquefactionem. Sed verum id est de sordido & leproso, non autem de emundato per artem. Apud Gebrum funditur cura arsenico, ita vt hoc illi ignito inspergatur. Fusio argentum immittitur, Quomodo in cuprum & aciem mutetur, in Chymicis traditum est. In medicina squamam externis admouent, præsertim vlceribus malignis: quin & tumoribus œdematosi. Vorata scintilla restricta purgat violentè. Crocus Martis calcinatione reuerberii factus, hydropicis & vbiunque roborandum astringendumque est, atque etiam in hæmorrhagiis feliciter vsurpatur. Similiter in llenis malis, cui membro addicunt ferrum. Non minus utilis est aqua eius extincti, & oleum ex ferrugine: quod tamen Sophista etiam ad graduanda metalla, aut elixyrium colorem exaltandum accommodat. Cognatio eius cum magnete nota est.

*Mars Chy-
micorum.*

Nota.

C A P. XI.

De his que Metallis sunt affinia.

Affinia metallis sunt Argentum viuum, marcasita stannea (bismuthum) sibiium, sulphur, Arsenicum, Chalcanthum & Cinabaris.

Argentum viuum est liquor mineralis, ex aqua metallica viscida, terraque sulphurea ex æste contemperatus spirituosus, frigidus, humidus, albus in manifesto calidus, siccus, citrinus, rubeus in occulto, familiarissimus metallis quibus adhaeret intime, eaque resoluit, & se ad eorum naturam accommodat. Quocirca etiam eorum appellatur materia prima: habens in se sulphur analogum, cuius gratia tincturam præbet. Pondere omnia mineralia antecellit; nec quisquam

22 Comment. Alchem. Part. II. Lib. I.

quam in se mergi solet statim, nisi aurum. Perfici potest, & metallis fieri per sulphur metallorum. Induratur congelaturque sublimationibus, additamentis acerbis, sicut cum aqua fixatoris, &c. volaticus cum est: totus ex igni fugit, nec potest partium eius coniunctio solui. Cum fixus, totus manet. Est duplex, crudus seu mineralis, & corporeus. Ille in mineris inuenitur, hic ex metallis extrahitur. Ex utroque fit qui philosophorum nominatur.

Mirabilis est Argenti viui natura, adeo ut Fallopius id cum magnete & purgantibus, in miraculis naturæ habuerit. Cum liquor sit & aqua, tamen non adheret, nec madefacit. Nihil in se admittit nisi metallicum, & in primis aurum, post stannum, plumbum, argentum, ægerime æs & ferrum, ut hæcenus satis dictum est. Cum aquis acerbis figitur, resurgit & reuiuiscit inde, nullam vel minimam partem iacturam. Quia ponderosus est, diuisibilis & aqueus, fluit; quia partes terræ cum aqua ex ætissime contemperatæ, & densus est, & non soluitur vnio; & ob eandem causam etiam in fumum subtilissimum penetrantissimumque versus non diuiditur. Nihil tam anxie, tamque studiose à chymicis perquisitum est, quam eius natura & coagulatio metallica, aut saltem fixio & tinctura, quod in ipso sit omnis spes transmutationis metallorum. Adhibetur tamen etiam ad alios vsus, veluti ad medicinam tam internam quam externam, cuius gratia sublimatur cum sale & chalcantibus, præcipitatur, in oleum & aquam mutatur, vel etiam in vnguentis & fumis admouetur. Sed cum vsus eius non vacet periculo; tantum periculis artificibus est commendandus. Offendit cerebrum, nervos, articulos, ossa, & dentes potissimum, miroque effectu salissimum, vel illitum & halitu concitat. Cum sulphure fit cinabatis, cum sale ammonio cæruleum, &c. quæ etiam vna cum ipso crudo ad mechanicos vsus concesserunt. Sed nolo esse in eo prolixior, cum vix sufficiat ei tractatus peculiaris, & præterquam quod satis sit notus, etiam passim de eo est dicendum. Illud saltem, vt quidam impetiores temeraria iudicia cohibeant, non possum omittere, quod Plinius duplicem venam [Alia in inium & schistos dicuntur parentes hydargyri.] eiusdem describat, quanquam etiam rem dicitur, nempe lapidem argentarium in argenti fodina repertum, ex quo etiam consistetur argentum, (lib. 33. cap. 6. & 7) Dioscoride astipulante in cameris argenti excoquendi sæpe inueniri, postea in inium secundarium, quod reperitur in omnibus fere argentariis & plumbariis, ex quo etiam eliciatur vel per acetum & tritutam, vel sublimationem. Non itaque negandum est, in metallariis specubus inueniri argentum viuum. Scribit idem Plinius, quanquam in secretis artificum hoc erat relinquendum, hydargyrum illitum capiti & ventris, sanguinem sistere. Videant ergo perici medici, an non hoc possit esse in hæmorrhagiis natium, dysenteria, fluxu mensium, aut etiam effusione tempore partus, quasi extremum confugium. Certe non nulla hæc constant nobis experientia.

Bismuthum

Bismuthum est corpus minerale, liuedinis albicans, durum, fragile, constans mercurio albo, terreo, sulphureque tali & arsenico, omnibus volaticis & impuris, medium inter plumbi genera & antimonium.

Hoc vocatur plumbum cinereum, [Bismuthum videtur esse species stibii, nempe ea quam Plinius vocauit spumæ candidæ nientisque lapidem in venis argentariis. Nihil differt eius regulus à regulo stibii. Vterque abit in plumbum, argentum viuum & alia, de quibus in commentariis.] Nasciturque in venâ arsenicali, eadmodò, sulphurea, cuius scæror & virulentia satis arguit infecta, impuraque principia. Ob terream naturam, & quia dilatari malleo non potest, sed frangitur, inter metalla locum non inuenit, sed in marcaffis remanet. Neque enim quicquid ex mercurio & sulphure constat, etiam metalli nomen & rationem meretur. Cum stanno si miscetur, euadit quadamtenus tractabile. Cum plumbo item & argento contemperari potest. Stannum efficit durum, & maculat. Nascitur in & cum eo sæpe argentum, & creditur symbolum habere in radice tua cum perfectis. Itaque aliqui ex eo sperant tincturam medii vel minoris operis: & ideo verum Saturnum & æs, item marcaffitam Lunæ appellant. Parum distat à cadmia argentea, nisi quod hæc principia eadem habeat magis volatica, & sulphuris arsenicique plus quam mercurii.

Aliquibus Sol & plumbum Philo. soph.

Antimonium est corpus minerale, durum, terreste, fragile, constans ex sulphure & arsenico turbido, & hydargyri magis terreo, omnibus tamen volatilibus magis quam bismuthum, vitiatu quadam terra minerali vitrea. Itaque halitum edit feridum, plurimumque, qui quia est mercurialis maiore ex parte, minore sulphureus & arsenicalis, niueus est subiecta que parte spirituosiore, ob sulphur in vrbem mutatur tincturam.

Stibium triplex est, Nigrum, quod adhibent ad reputandum aurum, & in quo plus est rubæ tincturæ: album vel plumbeum, quod vocant magnesiæ, estque regulus ex illoeductus: aut potius bismuthum: & luteum, vel suberocæum, quo vtuntur magis ad medicinam: quanquam ex nigro quoque tum flos erocæus seu color eliciatur, tum terra quædam flaua instat ochræ, quæ tamen temporis progressu iterum nigrescit. Est & masculum, scabrum, minus ponderosum, terretum; & scæmineum, nitens, friabile. Auri examen & supplicium vocatur. Miscetur materiæ tintinnabulorum, & in fusione tormentorum adhibetur. Regulus literis typographorum conducit. Chymici sibi promittunt tincturam egregiam, & graduationem ex floribus eius rubris, oleo & tinctura, sed ea non est constans. Auro fere æquiparant, nonnulli etiam antefernat, semper tamen auro dominante. Floris eius albi purgant vomitu violentissime: vitrum item satis crudele est, nisi arte eius violentia refringatur. Ex calce & sale liquor fit ad vlcera. Elicitur & flos inflammatis, qui sulphur est arsenicale. Sed de hæc plura in chymicis.

Sulphur metallicum est sicut sanguis arterialis cui spiritus & ea. Sulphur vulgare est sicut idem sanguis his desinitur.

Sulphur est succus mineralis pinguis, fatorem acrem & pungentem emittens, habens partem subtilem, inflammantem, partem crassam, terream, fixam, intermixtam succo chalcantoso. Itaque ob illam in flammatur facile, ob hanc spiritus & ea. figitur, vt nullis ignibus possit incendi. Metallorum pater dicitur, cum accedit spiritus metalli feminali metallorum lore vitali. virtute imbutus, quo fit vt coagulet hydargyrum. Alias illo destitutur destruit metalla, non perficit. Sal ex eo album fixum est, & albam tincturam conferre potest.

Duplex est sulphur, vulgare & philosophicum. Hoc enim spiritu metallico est, illud eo caret. Itaque hoc non figi potest hydargyrum, nisi quod tantum comprehendatur, aut chalcantoso eius spiritu gelletur. Illo vero potest, & perfecte quidem, si perfectum est. Cum autem in mineris inueniatur etiam sulphur

sulphur vulgare; quod tamen inimicum est metallis, quorum humorem absorbet & destruit, sicut stibium, eadonia, & alia, consentaneum est in hoc illud contineri, & absumi in metallum accessu mercurii, vitioso foris relicto. Rubeam in eo tincturam quaerunt Chymici. & in oleo rubro gradationem; sed quae non faciant ad opus maius. Per id examinantur metalla, sicut & per stibium. Idem mirabiliter in argenteis nummis consumit cuprum, & alia volatilia, & nonnunquam etiam separat, seruatō typo. Sublimatione diuiditur in partem terream, & volatilem; & haec vicissim redigitur ad mediam naturam lenissimo igni diuaporante spiritu igneo. Quod restat, figitur, & ad tincturam reducitur. Ex eo cum hydrargyro fit cinabaris, & si cum cupro iungitur, euadit color violaceus. Ad medicinam sublimatur ter ex colcothare & aloë myrrhaque, & commendatur ad pulmones. Fit ex eo & balsamus per spiritum terebinthi, ceram, otta, & alia, cuius vsus est in omni solutione continui in corpore animalium, vbi adhiberi potest, maxime foris. Resistit putredinibus & vnit &c. Liquorem acidum chalcantini spiritus amulm ex fumo reddit. Plinius commendat ad purulenta tussientes, suspiriosos, &c. sed reiciendus est error officinarum, qui nobis obtrudit glebam saxeam pro viuo sulphure, quod debet pellucere, cum rubedine, vel virore. Varia sunt genera coloribus distincta, & substantia. Plinius recenset quatuor, quem vide lib. 36. cap. 15. Reliqua in chymicis recensentur.

Arsenicum est succus mineralis pinguis, inflammabilis, vicinus sulphuri, virulentior tamen, ob salem coniunctum, constans pinguedine sulphurea, hydrargyro pauco, & spiritu salis, quorum pars volatica est, pars fixationi propior.

Venenum hoc esse, notum est, & quidem aequè nocens ac hydrargyros sublimatus. Albam tamen tincturam habet, id quod album est, & factitium, qua cuprum argenti simile facit. Geberus tertium principium metallorum constituit, & ab aliis nomine salis exprimitur, licet potius sal atramentum notet. Duplex autem est, naturale nimirum & artificiale: quorum hoc fit ex auripigmento & sale. A sulphure discernitur à Geberò duntaxat albedinis tinctura. Sed agnoscimus in eo virulentiam maiorem, ob salem volatilem cum mercuriali spiritu, & sulphureo copiosiore coniunctum, qui tollitur sublimatione, vel diuaporatione cum halinitro; & tunc balsamus vulnerum euadit. Danda autem in eiusmodi descriptionibus venia est humanae imbecillitati, si non vsque adeo exacte ctaes & temperaturae expli-
Distinctio sulphuris & arsenici.
Humana imbecillitas.

teantur. Constat plurimi genera & stibium cum bismutho vicina admodum esse, & requiritur exacta discretio, etiam in internis, sed hallucinatur humana acies. Ita est in auripigmento, sandaraca, sulphure, & arsenico, quorum temperaturae videntur gradibus distingui, & interdum ad hoc admitti id, quod non est in alio; veluti in sulphure est pinguedo inflammabilis cum terrea parte vitriolata. Itaque & citrinum euadit, & rubeum; & acrem praebet vt chalcanthum. In arsenico veto etiam pinguedo est inflammabilis, sed cum mercurio aliquo & sale, quae duo cum sine fugacia, per nitrum facile tollentur, vna cum parte pinguedinis magis inflammabili, relicta pinguedine butyrea, quae tamen ob coniunctam terram copiosiore figitur, nec inflammatur. Hac differentia in praesens contenti sumus: Et licet alii negent in talibus hydrargyrum esse; ostendit tamen natura, cognatio cum metallis, & effectus, non adesse nihil. Butyrum arsenici & oleum inde concinnatum, in medicinis externis ad vlcera & fistulas praecleara sunt medicamenta. Quidam etiam vorant; quibus hoc per nos liceat suo periculo: Veterum tamen exemplo muniuntur, se id quod licet artificii, non statim aliis. Integrum quod est, vim habet causticam & depilatoriam. Creditur è corde venenum ad se elicere, itaque gestatur in peste in pectore. Porro arsenico affine est auripigmentum, sandaraca, & realgarium seu cadmiae fornicariae species. Et videtur auripigmentum cum auro consentire, cum eius in se tincturam habeat, sicut & sandaraca, quae inde conficitur. Sed nisi vena auti est, sicut & ammochrysos; aurum inde non fit. Tinctura quae elicitur per artem, minori & medio operi inseruit; estque sophismatis obnoxia.

Chalcanthum est succus metallicus natura arofa, constans ex terra arofa, alumine & sulphure, & ob id etiam acrem habet virosam & stypticum cum dulcedine coniunctum; resoluiturq; in terram citrinam, succum aluminosum, & pinguedine sulphuream. Cum calinatur rubescit, vocaturq; colcothar. Destillatur, ex eo acidus liquor, & oleum rubeum, ex quo spiritus pinguis colligitur. Atrum colorem gignit in succis plantarum, vnde atramentum futurum dicitur. Transmutat ferrum in cuprum. Apta fusione in aes migrat. Vnde patet terram eius esse aream, cum mercurio & sulphure terreo. Fit ex omnibus metallis per artem; maxime ex aere & ferro. Itaque omnium sulphur hinc aluminosum seu atramentosum dicitur.

Multiplex est chalcanthum, vt vitriolum Romanum, Vngaricum, &c. quod & cupparosa, postea Nisy, Sory, Melanteria, quae coloribus, citrino, rubeo, nigro & cinereo distinguuntur. Insuper & album vitriolum est oculorum affectibus quibusdam vtile. Cognationem habere cum sulphure & succino; bitumineque, arguit quod in his nascatur, atque etiam sulphuream pinguedinem vehat; Et in sulphure acidus liquor idem fere sit qui in chalcantho, &c. Ita cognatum est cum alumine, cum quo inuenitur in eadem vena, nempe pyrite, &c. & inter destillandum alumen secedit in lutum per rimas expitandis. Eius vsus est ad soluenda metalla, si iungatur alumini, vel etiam halinitro: ad coloricia; ad medicinam, vbi praestat eius liquor acidus foris & intus admotus. Cognata est ei aerugo, chrysocolla, quae est quasi putrefacta aerugo, item Zincum dictum. Caetera requirantur ex Chymicis.

Cinabaris est corpus minerale, coloris sanguinei, constans potissimum sulphure & argento viuo mutuo comprehensis, & in duriciem lapideam concretis.

Duplex est, natua, & artificialis. Illa minimum secundarium est, praeterq; sulphur & hydrargyrum etiam arenas continet, & saxi specie inuenitur in fodinis: haec ex solo sulphure & hydrargyro comistu sit per sublimatione: habetq; vsus in metallica & medicinae primarium. In metallica chymia figitur, & in tinctura mutatur, vel etiam ex fixa argenti cum excoquitur, vel aqua gradatoris materia est. In medicina ta foris in vnguentis & fumo adhibetur ad Gallicam &c. quant intus, sed correctis per metalli perfectis. Natua est hydrargyri vena, quo excolto, reliquum potest reuerberio in colorem rubrum mutari, & pro cinabari in pigmentis esse: In medicina quoque Epilepticis admoetur, (sed prudenter.)

In hoc minerali apparet quantum disciplina metallica vetus sit mutata. Quod enim hodie cinabarium

24 Comment. Alchem. Part. II. Lib. I.

*Ita Dioscori-
des, Theo-
phrastus, &
ca. Plinius
lectione men-
tionem faci-
santur.*

cinabarium appellant consueta omnibus voce, id olim fuit gummi seu lachryma arboris draconis, quæ etiam nunc hodie nomine sanguinis draconis ex peregrinis Affricæ intehitur. Cinabaris vero à Dioscoride *ἀκίον*, & *ἀκίον*, à Plinio *μύλα* & minium appellatur, fiebatque olim ex arena coccinea per reverbrium, inuento Calliæ Atheniensis, ut ex Theophrasto indicat Plinius, vel ex lapide in argentariis & plumbariis teperto sterili plumbi & argenti (nominatim enim Plinius negat ex lapide illo confici, cuius vomica sit argentum vitium, & ex quo etiam confletur argentum, eadem tamen fossilem metallicam intelligens,) item per vstionem, nominatutque minium secundarium. Fallopius ait, excoqui primum ex arena, deinde ex plumbo vsto & abluto, quod sit minium secundarium, tertio ex Anthrace lapide subrubro ferri specie, & quarto ex hydrargyro & sulphure conflati, quibus adduntur & tres species natuæ. Sed meo iudicio non assequitur sententiam Plinii, qui minium nostrum vulgare ex cerussa factum, appellat non minium, sed cerussam vstam, quæ fiat Sandaracæ similis, & capite diuerso describit libri etiam alius; ut de minio agens cap. 7. lib. 33. de cerussa vsta, lib. 34. cap. vltimo, item lib. 35. cap. 6. Sandaracam adulterinam fieri ex cerussa in fornace cocta coloris flammæ dicit. Ait item ex minio secundario elici hydrargyrum, quod sit succedaneum argenti viui. Id nihil aliud est quam cinabaris natuæ, seu vena hydrargyri faxea, quam Fallopius anthracem nuncupat, licet alii hanc vocem carboni faxeo natito è bitumine tribuant. Ex minio veto officinarum non elicitur argentum vitium, maxime eo modo quem ex Dioscoride adducit, aut tritione ex aceto. Sit ergo Fallopius secutus officinas, aut perperam acceperit Plinium cum scripsit, etiam alterum genus minii est in omnibus fere argentariis & plumbariis metallis repertum, quod fiat ex vsto lapide venis permisto, & plumbi sterili, &c. Sed veterum disciplina deserta, hodie minii vocem accommodamus cerussæ rubefactæ; cinabarium veto appellamus illas res, quas descripsimus, arenas Calliæ vel ignotantes, vel negligentes, quod videtur potius, cum metallici mentionem faciant ammochrysi seu chrysammi, sed ex eo cinabarium non conficiant. Baithia appellatur à Gebro Visir, à Bulcase Zinzifur, &c. & præter vsum vulgarem in pigmentariis & miniandis libris, studiose admodum in magisteriis chymicis & medicina petitur, de quibus differam aliquantò vberius. Magnum argumentum est in cinabari, non tantum transmutationum, sed & materiæ metallorum. Cum enim constet certa experientia fieri ex ea argentum, & vicissim tincturam argenti in aurum in eadem contineri. nam si cæmentetur cum argenti scobe, ex ea excoquitur argentum per fulmen; & scobs aspersa in aurum abitiudicare licet non vanum esse quod de metamorphosi & chymicis principiis asseritur.

Sufficit autem compositio ex sulphure & argento viuo per debitam sublimationem; quanquam postea alii præparent aliter, veluti, Porta coquat in lixiuo, alii macerent spiritu vitrioli, alii aqua solutionis argenti, &c. Vbi non absurda est in vitrioli spiritu infusio, cum videamus sulphur metallicum esse atramentosum, seu ut Geberus loquitur, aluminosum. Cæmentant nonnulli per dies 7. alii 12. quidam 30. aliqui triduo opus perficiunt. Auctores sunt Iohan. Franc. Picus Mirandul. Hieron. Rubeus, Euthyon, Ioh. Baptista Porta, Dornsius, & alii nonnulli, ne nostræ duntaxat assertioni credere quis cogatur. Sed quomodo ad medicinam apparati possit aut debeat, ne quid detrimenti afferat, consideratione dignius est. Cinabarium vulgarem scribunt exitiosum esse & venenatum, erodentem, exulcerantem, oculorum & interiorum amicium. Ita Plinius venenum iudicat, reprehendens medicos qui nominis communicate decepti, eo vsti sunt loco sanguinis draconis; Et cum minium matetia sit hydrargyri, etiam hoc venenum asseritur. Dioscorides etiam in minio arenario ait strangulatum halitum esse, ob quem confectores vesicis velent faciem, ne noxium aërem trahant. Sed quid opus verbis? Maior pars in hoc consentit. Galenus acere & astringens cinabari scripsit. Fallopius ait de cinnabario cinete locutum Galenum, cum ei causticam vim tribuit. Sed non possum non monere Dioscoridis arenam, quæ est Plinii minium primum & verum non habuisse argentum vitium, neque etiam cinabarium seu minium secundarium Plinii esse idem cum nostro artificioso, quod credo ignotum utriusque illis fuisse. Videndum ergo ne dum diuersis rebus idem tribuitur, inique indicemus. Ita Plinius cum colotes recenset ponderosissimos, cinabarium nostram omittit, proculdubio ignoratam. Nec pat ratio est hydrargyri sulphure capti per artem, & illius natui. Nostrorum temporum experientia in lue Gallica in qua & halitu & illitu vsurpatur, cinabari artificiosum nostrum multum ei noxæ subtrahit, cum perito vsu proffit, tantum abest ut noceat. Quanquam enim imperiti agyrtæ, barbitonfores, lotores &c. aliquos offendant; id tamen rei ipsi quæ ex sua natura agit, recteque vsurpata iuuat, male, damnum affert, non debet cedere in ignominiam. Est autem longe prudentius adhibendus halitus, quandoquidem hydrargyri & sulphuris fumi ita penetrant, & colliquant partes phlegmaticas, ut facile inde possit irreparabile exoriri damnum, quemadmodum etiam ex aliis nobilibus medicinis. Internum vsum ante audaciam Paracelsitarum habuit nullum, quanquam nescio quid differat illa vapoatio ab vsu interno, cum nihilominus longe promptius se cerebro aliisque partibus infundat halitus, quam si puluis deglutitus fuisset. Non enim adeo cito à nostro calore in humore actuari potest, ut ab igni prunatum, nec ita se dilatare. Vsus autem cinabari nemo copiosus, & cum maiore ostentatione est; quam impostor ille nobilis Ambaldus, qui præterquam quod coniectus sit nostris argumentis, Panacæam suam nihil esse aliud quam ex cinabari factitia, croco & concha margaritifera confectum puluerem, quod posteriora duo sensibus sint manifesta, prius ex resolutione in hydrargyrum & sulphur; & omnibus aliis cum adiunctis tum effectis, certissimo pateat; ipse quoque confessus est se arcantum facere ex cinabari posse; quanquam videri velit se mercurio philosophorum ex auro extracto, seu prima auri materia; ut loquitur, vti. Sed cum constet vulgarem cinabarium arte vulgata negligenter admodum, & ex principiis non præparatis confici: deprehenderint etiam medici soletres, vsum Panacææ Ambaldinæ in multis fuisse noxium; id quod ipsorum multæ ad me literæ cõtestantur, in plurimis plane temerarium, ut quibus nec profuerit nec nocuerit magna copia; nihilominus autem in illis principiis videatur

videatur aliquid reconditæ efficacæ laterè, qua vti possimus in morbis difficilissimis, atque etiam ægro-
tis delicatis: quæ sita ratio conuenientioris præparationis est. Scripsimus itaque primum, ex antimo-
nio similem medicinam posse elici: postea ex hydrargyro metallorum perfectorum, & sulphure aliquo-
cies ab alexiteriis, præsertim auro & argento sublimato. Confectam cinabarim iudicauimus miscen-
dam magisteriis croci, margaritarum, auri, argenti, & similibus, pro cuiusque affectus conditione. Stu-
dimus etiam vt paulo agiliorem efficeremus, ne tam ignaue visceribus inhæreret, & plane nihil age-
ret, vbiuis tamen magis vsum medicum & peritum commendantes; quam puluerem per se ipsam:
Quod si quis compendiosus, & efficacius velit medicamentum, minusque sumptuosum: is ex bene
depuratis hydrargyro & sulphure sublimato conficiat cinabarim: Et hanc postea cum auri scobè eli-
mata per triduum in reterberio catino probe occluso cæmenter: vel pro auro argentum optimum ca-
piat, ex quibus progressa virtus verissime hydrargyri malignitatem coercet, atque etiam in metallum
mutat, vt ante dictum est. Possent hunc modum pluribus argumentis cõprobare, sed satis dilucidum
sapientibus iudico. Voluit Ambaldus suam Panaceam esse catholicam quid in omnibus morbis, qui-
cunque vel noti sunt vel ignoti: omnibus etiam causis & symptomatis. sanandis: esse spiritui vitæ fami-
liarissimam, roborare insignitè, & quæ alia sparsis libellis arroganter effutiuit, sed experientia vanita-
tem dicti redarguit. In chronicis malis, obstructiõibus; calculo, & similibus, vsu perito accedente, cõ-
peritum est aliquid posse. De nostra quoq; descriptione asserimus tantum quantum vsus medicus ma-
nifestabit, quanquam ex ratione principiorum & præparationis multa poteramus extruere.

APPENDIX DE AVTORIBVS ET TESTIBVS artis transmutatoria.

Multi offenduntur non tantum suis quibusdam argumentis, sed & effectus, præstantiumque & si-
de dignorum autorum inopia, quo minus credant artificio metallorum transmutandorum, cum
tamen nec ipsi assequi vim naturæ quæant, neque quicquam eiusmodi in metallis machinari. Satis
quidem superque exposita artis documenta iudicamus: satis item adductum firmamentorum: sed ne
in testimonio quoque hæsitemus, ex Agricola & Pico transcribemus quædam, quibus qui fidem non
potest adhibere: nulla fide dignus est, neque vberiori argumento conuincendus, cum si artificibus nõ
credit, multo minus suis oculis & manibus, præsentique experimento sit astipulaturus, quæ malitia in-
ueniuntur multi, qui experimenta potius omni sophistica eludunt, quam acceptant.

Ita inquit, in præfatione rerum metallicarum, Agricola: *Quo minus multi sunt quos de re metallicâ
scripserunt, eo magis mihi mirum videtur tot chymistas exiisse, qui composuerunt artificium de metallis aliis in aliis
mutandis. Multos Hermolans Barbarus, homo dignitate generis, & gratia & omni doctrinarum genere ornatus, no-
minatim protulit. Ego plures proferam, sed insigniores tantum. Delectum enim seruiabo. Itaque Xyruis scripsit,
Osbanes, Hermes, Chanès, Zosimus Alexandrinus ad sororem Theopetiam, Olympiodorus Alexandrinus, Agathodæ-
mon, Democritus, Orus Chrysoichius, Pebichius, Comerius, Iohannes, Apulejus, Petasius, Pelagius, Africanus, Theophi-
lus, Synesius, Stephanus ad Heraclium Cæsarem, Heliodorus ad Theodosium, Geberus, Callides Rachaidibus, Veradias-
tus, Rhodanus, Canides, Merlinus, Raimundus Lullius, Arnoldus Villanouanus, Augustinus Pantheus Venetis feminas
tres Cleopatra, virgo Taphuntia, Maria Iudæa: atque hi chymista omnes orationem soluiam vsurpauerunt, præter Ioh-
annem Augurellum Ariminensem, qui solus verba versus inclusit, &c. Hæc Agricola. In his Geberus est, Her-
mes, & Arnoldus qui affirmant sancta fide, se fecisse, vidisse, retigisse lapidem: quibus accedit & Tho-
mas de Aquino, & Bernhardus Comes. Arnaldo Gulielmus Specularor attestatur quod virgas auri à se
factas omni ex ætate Romæ subiecerit, Idem de Patacello superiorum temporum eius discipulus & v-
triusque sancte contestatur: Idem præstitit pharmacopola Tarvisinus, licet à Fallopio sophistice eluda-
tur: Iohannes Rungius chymicus præclatus scripsit se vidisse argentum chymicum. Baptista Porta, Hiero:
Rubeus, Picus, Dornesius, &c. ex cinabari vtrumque factum edocent. Ita Quercetanus; Iohan- Dees
Vogelius, Penotus, & alii innumeri vno ore veritatem artis asserunt. Pici experientia ita habet:*

EX LIBRO III. CAP. II. IOH. FRANCISCI PICI; &c. de auro.

Obit ante paucos annos Nicolaus Mandulanus, Sacerdos ex minorum ordine senex nobis notus, integer vita, &c.
in Bononia argentum, & Carpi aurum ex ere fecit multorum testimonio. Fecit & Hierosolymis vbi multos an-
nos versatus est: vbi aurum ipsum se esse, viuit adhuc, qui contestetur, &c. Præterea fuit inter mortales atate nostra A-
pollinari, ex ordine predicatorum sacerdos boni nominis, qui non dubitauit amicis affirmare, se se modos plus viginti
constanter tenere, quibus verum aurum conficeret. Roma publico in templo scriptum erat: **AURUM** ex plumbo colle-
ctori. Fuit ante paucos annos Venetis qui publico multorum nobilissimorum virorum testimonio ex re paruula, quæ
nec piperis grani quantis atem excederet, magnum satis auri pondus ex viuò argento fecerit. Fuit in ditione mea qui tri-
bus testimonijs ex re triduo granum æquantè, argenti viuì vnciam vertit in probatissimum argentum, atq; vnum ex his
qui viderunt cum alloquerer, audiui dicentem, se diligenter conuersionem inspexisse, coloruq; cinerei fuisse medicinam,
&c. Viuit adhuc vir mihi notus & amicus, qui plus sexagesies suis manibus ex rebus metallicis aurum & argenti conficit
me presente, nec vnâ tantum via, sed multis id est confectus. Vidi in cõfessione aque metallica, in qua nec argentum,
nec aurum, nec sulphur, nec hydrargyros ponentur, ex insperato simul aurum & argentum generatum &c. Vidi aqua-
rum vi ex ere argentum extrahi. Est alius cui quoties liberit suis ex furnulis promittur aurum, quod publicis officinis pro
purissimo vendit, cui satis ample sunt opes, &c. Viuit adhuc, cui non desunt opes ad sustinendam seminobilis conditio-
nem, cuius manibus vidi se conuersum in argentum & aurum succo quodam planta, &c. Quidam inopi monstrata si-
bi in somnis aqua aurum fecit, qui item ferrum bi in aurum vertit: ex auripigmento ter quaterie fecit. Vidi altiani
qui duobus modis in verum argentum missum aurum, vertit argentum viuum. Vide ex cinabari adiectis quibusdam re-
bus,

bus, excluso argento & auro simul aurum fieri, simul argentum. Vidi ex mera cinabari olei cuiusdam simplicis admixtione aurum & argentum, sed parui momenti fieri. Vidi saepenumero hydrargyrum & qui erat ex plumbo & ere detrahitus, in argentum & aurum transformari. Superioribus diebus & oculis vidi & manibus contrectavi aurum, quod me inspectante factum fuit ex argento. trium circiter horarum spacio, nulla prius facta argenti mutatione, nec in hydrargyrum nec in aquam. Idem: Vidi non semel minus decima parte hora disici metallum sic vt sulphur alta petierit: hydrargyros ima. Vidi prioris metalli forma prorsus abolita subita nouam, id est, auream, solertia artis imponi. Idem: Ego seorsim aurum, seorsim argentum diuersis granulis effici vno eodemq; pharmaco, itemq; simul & aurum & argentum eodem tempore, eodemq; pharmaco saepenumero sum insuitus. Hæc Scallia multa Picus. Vide Robertum Vallenferum de veritate & antiquitate artis Chymicæ.

FINIS DE METALLIS.

SOLI DEO GLORIA.

C O M-

D. O. M. A.

COMMENTARIORVM ALCHEMIÆ

ANDRÆE LIBAVII M. D.

Partis II.

TRACTATUS SECVNDVS.

DE MERCVRIO PHILO- SOPHORVM.

Forma Dialogi conscriptus, ea cum perspicuitate, vt facile intelligatur, non quidem omnino quem vulgus intelligit mercurium cōficere illum philosophicum: Veruntamen sine eo artem non esse, & posse etiam ex solo fieri, licet laboriosissime, primæ materiæ lapidem.

Artus est hominis, quem sex tenuere figuræ.

Huic. P. Si addideris, S. in m. bene vertere si scis.

Hoc as est nostrum: constansq; aqua philosophorum.

Lumbus
Plumbum

Plumbum, philosophorum vt sit, facito, per sublimationem, ex qua reducta existat mercurius, qui propinqua philosophici lapidis est materia. Remotior est mercurius mineralis, nec nisi longo labore difficilique præparatur, vt sit philosophicus.

Plumbum autem, non est vulgare plumbum quod malleum patitur; Sed citadum metallum, & imperfectum.

DE MERCVRIO PHILOSOPHORVM DIALOGVS.

EVTHYMVS. PHILIATRVS.

QVAM iucundus mihi est conspectus tuus Philiatre, quam occurris exoptatus? PH. Nec tuus mihi est ingratus. Lætor & te mihi dari obuiam, quandoquidem tam rarus alioquin in publico appares. EVTH. Quid in publico sum frequens? nosti hominum mores. Fu gere eos satius est, quam appetere. Tecum vero, & cum tui similibus perpetuo esse, quam foret volupe? Quas mihi crearet delicias? PH. Quid ita vero? An tu cum tam malo homine vñquam, esse aut conuersari appetueris? Meliorem te virum iudicant, & prudentiorem. EV. Non si tecum fuerim cum improbo fuerim, sed rerum abstrusissimarum studio indagatore, & præcipue veritatis amante. PH. Vide ne nimium mihi tribuas. Nunc temporis apud plebem nemo quicquam scire de occultis creditur, neque etiam ea inuestigare, præter arte deliones Paracelsicos. His acclamatur. His accutitur, applauditur, creduntur omnia. Ego vero me ab his alienissimum profiteor. EV. Tanto animo meo es charior. Hoc enim persuasum apud me est, illos qui sapientiam suam in fronte gerunt impudente, seque passim obrudunt multitudini imperite: hanc captant; eius fauores & eulogia ambiunt spretis artificibus, parum admodum sapere, indignosque esse philosophica conuersatione. PH. Mitte istud, & quam ob causam me presentem tibi exoptaueris; narra. EV. Narrabo, si prius deprecatus fuero offensam & indignationem quæ ex meis verbis forte cō-

28 Comment. Alchem. Part. II. Lib. II.

cipere possis. P. H. Tamne apportas inauspicata? E. V. Bona, mala: prout auscultantis erit animus. P. H. Age recita. Præbebo me tibi facilem. E. V. Recte quidem. Ita n. te semper iudicavi affectum, vt nec efferres animum lætis, nec abiiceres aduersis, Polymachum nosse? P. H. Quid n. nossem? Nudiustertius mecum sermone de cinabari instituto, quanquam initio esset inoportunus, tamen conuictus argumentis, discessit placidus. E. V. Placidus? At eum nunquam audiui non tantum à te, sed & arte quam profiteris alieniorem. Tot te conuictis, iniuriis, probriis, calumniis, contumeliis incescit? P. H. Quo meo merito? An non satis factum sibi tunc putauit? num quod nouum meum delictum accusauit? E. V. Turpiter se deceptum verbis tuis audiui asserentem, & quanquam pro amico pugnarem: nihil tamen obtinui, nisi quod ex feroce infanoque reddidi ferociorem infaniorumque. P. H. Cur deceptum? E. V. Aliud non potui intelligere, nisi quod lecto aduersarii tui libro cognouerit, te studio non veritatis, sed quorundam artis medicæ & chymicæ hostium, falsique tituli medicorum: Deinde etiam inuidia successus in felicibus curis, & gloriæ incitatum contra Panaceam scriptitare, eamque infami nomine cinabaris, quam ex Plinio constat, & asseueratione publica, venenum esse, passim suspectam reddere, hominumque, quibus salutem inuideas suam, manibus excutiendo, tam magnum DEI donum contemnere, & sacrilego conatu profanare: & quæ plura eff. ondebatur pondere propemodum plaustrali. P. H. Non mirum est animum mutare eum, qui nulla in re secum sibi constat; nisi hac vnica, quod ad ingenium redeat, etiam à saluberrimis consiliis, sitque ita sola inconstantia & leuitate constans. Pilos nimirum lupus, at non animū mutat. Cur vero ego non cinabarim nomine vocem quæ re est? E. V. Negat re esse: quia effectus contrarium probet: tinctura item, sapor, odor, & color, cum aliis. Insuper ex ipsius autoris defensione multa protulit argumenta, quod tantum cum cinabari habeat communionis, quantum cum veneno tutissimum alexipharmacum, & cum cælesti plane, purissimoque arcano, corpus crassum, elementare & impurum. P. H. Noui quidem à Plinio cinabarim venenum dici, & à multis ita credi: sed non est eadem istius medicamenti ratio, vt nec apparatus. E. V. Videris mihi verum dicere. Nam & ego variis in locis diuersam plane conspexi, potissimum autem colore: & constat aliquando innoxiam vsu interno quoque fuisse, aliquando nocentissimam. P. H. An vnquam metallorum fodinas es ingressus? E. V. Sum vero ego. Quid tum postea? P. H. An non obseruasti nonnunquam mineralia ibi enasci puriora: nonnunquam impuriora, idque non tantum impuritate montana & terrea, sed & spirituosa? Obnoxia enim sunt vehementibus terræ tempestatibus: vnde exurgentes halitus non assiant modo foris que inficiunt mineras, sed & penitus se insinuant, & non raro coagulantur. E. V. Id notum est & fossilibus, & excoctoribus. P. H. Qui vero latere te potest cinabarim quandam esse natiam? E. V. Vidi eam, & non paruat partem domi seruo. P. H. Facile itaque concludes non parem eius semper esse puritatem, & securitatem. E. V. Fortassis Plinius tota natura venenum iudicauit, cum de hydrargyro scribat, quod sit venenum rerum omnium. Et quis nescit pediculos, vermes aliaque insecta eo occidi? Quin & afflatus eius noxius est. Nam membrana illa intra quam chryselatæ aurum dilatant: & pannus quo aurifabri pocula extergunt inaurata, tinea pediculisque capitis interficiendis admodum congruunt. P. H. Argentum viuum tota sua natura venenum non esse, alibi comprobatum est. Magni viri mecum sentiunt, si quantitate & malo vsu nocet, non alia ratione venenum esse, quam rapas, aut crocum, aut thabarbarum. Sed & si venenum sit primum: non tamen vsu medico, qui etiam serpentes in salutare alexipharmacum vertit. Si tam est venenum cinabaris, cur non interimit eos, quia barbitonforibus, quin & chirurgis peritissimis, nec non ipso Paracelso, magno numero per suffitum curantur? Non si pediculos occidit, etiam homines, nisi velis & sulphur, salem, & alia multa idem præstare. E. V. At quo vtuntur chirurgi, minium est illud, quod cinabarim facti iam appellant, cuius fortassis principia, seu alias, seu igni repurgantur. P. H. Est quidem cinabaris alia natia, alia factitia: Et illa præter sulphur & hydrargyrum, etiam montanas impuritates continet: sed non multum differunt, quod vim medicam attinet, nisi afflatibus, quos dixi. Itaque & de vtraque vnus potest esse sermo. E. V. Qui vnus, cum illa ignem non viderit, hæc sit passa? P. H. Concedo tibi, posse euenire, vt natia pluribus sit infecta modis: sed & factitia, licet aliquid per ignes amittat, tamen non perdit totum alienum, siquidem principia non præparentur debito modo. Hac ratione dico, posse de vtraque communiter sermonem institui, neque tamen in in diuidua massa certum determinatur, propter varietatem mixturæ, & alluentium spirituum. Quod si depuretur vtriusque materia, aut pura, optimaque ad mixturam veniat, non dubito quin neutra per substantiam suam sit deleteria. E. V. Vanum itaque erit argumentum, quo concluditur Panaceam debere esse venenum, si cinabaris sit, cum præparari possint eius elementa, quo minus habeant sordium, & spirituum noxiorum. P. H. Recte iudicas. Sed & hoc adde, quod ipsa iam facta cinabaris queat corrigi. Correctio hæc fiat cum aqua tartari calcinati, vel alcalifato vini spiritu: post cæmento cum auri puluere, tertio ablutione cum aqua vitæ, cerebro & neruis americana. E. V. Quid ad colorem & reliqua respondes? P. H. Gradu ignis vario color fit varius. Eius experimentum poteris facere in vulgari cinabari. Intelligo vero tum apertum ignem, tum conclusum: actualem item, & potentialem. Est & diuersa mixtura. Aliquando enim plus mercurii quam sulphuris, aliquando miuus: interdum æquales coniunguntur partes. Inde color lucidior fit, aut obscurior, ne quid de fumis dicam, & aliis additamentis. E. V. Memini etiam Panaceas diuersas, discolores fuisse. P. H. Crede itaque colorem varium inde esse. Sed non frustra de additamentis dixi. E. V. Qui ergo? P. H. Miscetur cinabari crocus, & vsu latus conchæ margaritifæræ puluis, vnde nonnunquam in rubedine ad chartulas emicuit nigredo. Ea ratio etiam tincturam, saporum, odoremque mutat. E. V. Apparet itaque quam sit falsus Polymachus. Sed & aliud erat quod proferebat. P. H. Prome & illud. E. V. T. Ex arcanis & perla fieri Panaceam aiebat: in modum lapidis philosophici, vbi è nigro per album citrinumque emergit rubeum. Deinde mixturam fatebatur quidem, sed ei includebat nescio quid minimum ex mercurio philosophorum, quem non tantum te non

Minium secundarium.

Parac. in lib. 2. corrol. Imposs. chir. vna, na.

vidisse,

@

De Mercurio Philosophorum.

vidisse, aut vnquam cognouisse affirmabat, sed & nequitet vituperare. Præterea vim catholicam ascri-
 bebat, perinde vt philosophorum lapidi, de quo tum ipsi veteres, tum Paracellus summa quælibet in
 morbis metallorum & hominum omnibus essent polliciti, quanquam interim inuenirentur quidam
 quos non iuaret, cum nec omnes leprosi curati sint tempore Elisæ, nec omnes ægroti, in terris ver-
 tante Saluatore. Adæquabat item Panaceam, imo præferrebat longe tincturæ antimoni, electro oleo
 solis, quintæ essentiæ auri, & reliquis, quibus tamen Paracellus cum aliis catholicam vim liberaliter ad-
 modum ascripserunt. His se victum arguementis aiebat tuæ amicitia renunciasse, quod nullum com-
 mercium luci esset cum tenebris, nec honestati cum vituperio eius, nec veritati cum mendaciis. *PH.* Ni-
 hil moueor conuictis, quanquam in me debacchentur absq; omni humanæ societatis exemplo, sæuis-
 sime. Tunc vero credis ex arcanis factam cinabarium illam? *EV.* Quid credam, nondum liquet. Ipse se de-
 fendebat autoris testimonio, quod in hac re solum est, cum nulli præterea homini de eadem constet,
 nec fieri possit vt alius in arcana eiusmodi solitaria intròspiciat. *PH.* Demonstravi satis, quid apud Para-
 celli spuri affeclas sit arcanum. Non est vt voce mouearis, si analysis rem luculentè euin: it. Ita si non
 possumus scire illas occultas machinationes, opus tamen soli expositum se redarguit ipsam suâ natura,
 & principiorum, in quæ rexitur. Repugnat autoris assertio ipsi experientiæ & analyti euidentissimæ.
 Fatetur autem & ipse autor se ex Mercurio & cinabari posse arcana facere. Sit itaque cinabaris per cro-
 cum & perlas correctus, aut et principis purioribus confectus, istud arcanum. Non est causa vt me men-
 daciis accuset. *EV.* Quid quæso sentis de catholicis Paracelli, & lapide philosophorū? *PH.* De lapide phi-
 losophorum hyperbolice et veteres differunt, sicut de vini quinta essentia. Nondum a conspectus mi-
 hi est ille lapis, sicut nec talis quinta essentia vnquam est visa, quanquam viderim mercurium philoso-
 phorum, caput corui, auri sulphur rubrum ex illo factum, & Elixyr, speremque me tandem Deo adiuuâ-
 re et tincturam consummatâ naturum. Demus aliquid hyperbolicis, aut si maus, *ἐξοχῶς*, quales et veris
 medicis sunt vstratæ, non tã ex rei natura, quã circumstantiis in vsu, vt apud ægrotos aliqua excitetur fi-
 ducia, seu animus eorum fiat ad medicinam pcliuor, quam pcliuitatem nõ ignoras multum valere in
 medendo, quod agnouit & nimium quoque defendit Paracellus, fidem regrens patientis in medicum,
 non tam Phisicam quam magicam. Sed nec si qd vitii est, id defensum velim. Quis nã ab omni errore ve-
 teres liberet? Reliqua Paracelliscorum medicamentorum encomia, si multum assequatur veritatis *α-
 λυχεντίας* saltem attingunt, quæ tamen non tam ex natura medicinæ est, quã vsu eius artificioso. *EV.* Ac
 illi dicunt sanguinem renouari cum spiritibus & humoribus vitæ: quo factò natura roborata ipsa mor-
 bos per se sanat omnes. Scitum n. est istud Hippocraticum, quod natura sit morborum sanatrix. Non ita-
 que vsui debetur res, sed per se virtuti, *PH.* Non seiungo virtutem & vsum, sed coniungo: quanquam
 ratione auxilii & damni in praxi medica plus tribuam viui artificioso, qui proptius est artis, cum virtus
 intima sit nature folius. Sed euenit istis medicis, quod Zenoni, acutissimis rationibus motum neganti,
 quem surgens & ambulans Diogenes in ipsa confurabat. Secetur vena Senecæ. Detur sanguinem re-
 nouans medicamentum, & fiat periculum sine obligatione. Quendam ferunt ebrium ob dicta conui-
 tia carceri inclusum, sine cibo & potu per obliuionem ibi octo dies detentum fuisse. Detur tali oleum
 solis potius quam cibus. Miracula videbimus. Sed cur non renouant seipfos, ita vt absque graui saltem
 morbo experient placidissime sub fati tempus? Cum Paracellus arthritide & contractura ante obitum est
 excarnificatus, si iam diuina habuit medicamenta? Cur mortuus est ante senectutem? Sed tædet his im-
 morari. Alibi demonstratum est fieri non posse, vt vllum ex auro, hydrargyro, perlis, sibiio, &c. medi-
 camentum omnia sanguinis, spirituum, humorisque vitæ & solidarum partium cum organica disposi-
 tione errata, aut exorbitationes, infirmitatesque sanent, quin & tandem vsu excedente fieri affectuum
 præternaturalium causas, cum ad diætã referri nequeant, sed semper maneant in medicamentorum
 censu, satis superque est euictum. *EV.* Certe si enim tam familiaria essent sanguini, spiritibus & humori
 radicali, non egeremus vino & pane. Nec ignotum est, solam Dei potentiam vendicare sibi talis carho-
 lici gloriam, cuius tamen aliquam partem non singularis rei naturalis virtuti, sed integræ medicinæ cõ-
 cessit, vt multorum præsidio possit quodammodo humanis malis patrocinari. Sed de mercurio philo-
 sophorum aliquid cognoscere ex te pridem desideravi. *PH.* Falsus es. An non dicebas affirmare meos
 aduersarios, quod nunquam mihi esset cognitus? *EV.* Non refert quid illi dicant. Multorum sermoni-
 bus, atque adeo etiam scriptis tuis diuersum cognoui. *PH.* Philiatrus sum: non Gorgias. Et si scirem, nõ
 fas esse arbitraris, manifestari? *EV.* Quid nisi *πᾶν τὸ καλὸν κοινὸν ἔστιν*: Et vt Plato nofter: *ἀγαθὸν ἴδιόν τε καὶ ἰδι-
 ὸν ἴδιόν τε ἐγγίγνεται ὁδόν*. *PH.* An non succurrit, quod antiqui philosophi minitati sint illi apople-
 xiam, qui reuelauerit istud arcanum? *EV.* Indignos noluerunt scire, dignis non inuiderunt. Porro si
 me dignum philosophia iudicas, quæso ne me celes. *PH.* Ego quidem indignum philosophica noti-
 titia non iudico, quem Deus pro sua clemetia æterno saluationis mysterio est dignatus. Sed de mea po-
 tissimum scientia dubito. *EV.* Si tantum, aut saltem paulo minus sciaero quantum tu, satiabior. Non pl^o
 docebis, quam scies. *PH.* In tui amorem periculum faciam, quid possim: hæc tamen conditione, ne sub-
 sannatoribus paracellis hæc mea vnquam prostituas, quorum iudicio si vesa scribo, centones scribo,
 alias nihil. *EV.* Mittamus illos fanaticos, & bonis inseruiamus. *PH.* Nostin' quid vox mercurius signet ap-
 pud artifices? *EV.* Videor nosse. Argentum viuum, seu hydrargyrum ita appellant. Audiui Paracellitas
 etiam in principis omnium rerum communibus ponere mercurium. Itaque in re metallica erit prin-
 cipium metallorum. *PH.* Varii varie vtuntur nominibus. Sed in arte immutabilium præceptorum, cer-
 ta debet esse vocum significatio. Est tum in constitutione, tum vsu Chymicæ mercurius vegetabilis, ani-
 malis, mineralis, iuxta differentiam lapidum apud philosophos. Sed in arte Alchymica non oportet te
 quicquam aliud intelligere, quam metallicum. *EV.* An non vegetabilis est, qui ex plantis, animalis, qui
 ex animalium corporibus, & mineralis, qui ex terræ mineris, pducitur? *PH.* Possunt quidẽ ex differen-
 tiis accipi, & istis subiectis, aut si maus, materiis distingui mercuri, sed in metallicis, vt lapis vegetabi-

*Ambaldus
 Gramma-
 nus reb. de-
 fertis, tantã
 ebria euo-
 muerit, v-
 terq; famose
 libello in per-
 sonã Libanii
 edito.
 Ambaldi.
 arcana,*

*Gorgias apud
 Platonẽ pro-
 fitetur secui-
 vis responsu-
 ri, quæcumq;
 proposuerit
 questionem.
 In Rosario
 maiore. Si
 quis secretũ
 artis mani-
 festaret, ille
 maledicere-
 tur, & indi-
 gnationẽ Do-
 mini incur-
 reret, emore-
 returq; apo-
 plexia.*

30 Comentar. Alchem. partis II. Lib. II.

lis est luna, seu argentum: vt animalis sol, seu aurum: vt mineralis, aqua, seu spiritus & argentum viuum: ita est & de mercurio. *Ev.* Itaque qui ex auro est mercurius, est animalis, qui ex argento, vegetalis: qui ex hydrargyro, mineralis? *Ph.* Rem tenes. *Ev.* Qui vero potest ex hydrargyro mercurius fieri? An non sunt idem? *Ph.* Hoc patefiet in sequentibus. Est præterea alius mercurius crudus, alius corporum. *Ev.* Quem vocas crudum? *Ph.* Quem natura per se in minera generauit, quem appellant ventrem struthionis in terra natum. Et hic conuenit cum aqua non madefaciente manus, seu cum fluxu. *Ev.* Cur vocatur crudus? *Ph.* Quia calore matricis ad maturitatem, fixitatemque nondum est perductus. Vnde & opponitur mercurio coagulato. *Ev.* Quid hoc rei est? *Ph.* Metallum ipsum: & potissimum aurum, de quo artifices aiunt, quod nihil sit aliud, quam optime excoctus & elaboratus mercurius. Vnde fit vt tanta sit inter ipsum & mercurium crudum cognatio. Geberus egregie philosophatur de eiusmodi cognatione. Nihil familiarius est argento viuo, quam ipsum argentum viuum, sicut & aqua aquæ maxime cognata, quia intime & inseparabiliter commiscetur. Necessè est ergo, vt quod hydrargyro feliciter naturali quadam congruentia admiscetur, id de eius natura propinqua sit: vnde conuincitur metalla & in his aurum, argentum, stannum: maxime esse mercurialia. *Ev.* Cur vero & reliqua non vocantur eo nomine, cum constet hydrargyrum familiarem etiam plumbo vtrique & argento esse? *Ph.* Obiurgauitatem admistam non solent absolute ita dici, cum tamen etiam ex mercuriali principio sint orta. *Ev.* Expecto quid mercurium corporum appelles. *Ph.* Primum est metallum ipsum coagulatum, vt audiisti, quanquam vna sit sulphur proportionale: Deinde ex metallico corpore reductus liquor mercurialis. *Ev.* Possunt ergo metalla reduci in hydrargyrum? *Ph.* Possunt vero, idque etiam est artis præceptum. *Ev.* Num metallicos mercurios percensuisti omnes? *Ph.* Nondum. Inuenis enim aliquando etiam metallum liquatum seu fusum, ob fluxum & consistentiam mercuriale appellat mercurium: sed proprie mercurius non est. Præterea antequam coaguletur in sua minera, item mercurius est. *Ev.* Fortassis designas illam aquam, cuius mentionem facit Mattheus, quod in valle ioachimica ex pendente fodinæ parte, in iacentem decurrerit, posteaque coagularit in argentum? *Ph.* Illam ipsam. Porro & mercurius vulgi, & philosophorum potissimum in artificio lapidis occurrunt. *Ev.* Qualem mercurium vulgus habet? *Ph.* E minio natiuo seu cinabari confectum, aliis que ipineris elicium. Nam & in marcati. ha & cadmia, &c. aliquando inuenitur: nec raro vitatur plumbo, estque totus immundus & leprosus, nec aptus ad philosophorum arcanum. *Ev.* Philosophorum quem vocas? *Ph.* Illum quem leonem viridem, aquam philosophicam, &c. artificio præparatam sapiente. *Ev.* Non intelligo. *Ph.* Mox assequeris. Ego tibi dico apud artifices etiam alias inueniri. *Ev.* Quinam illi? *Ph.* Quatuor mercurii sunt, inquit Rosarius: Mercurius crudus, sublimatus, magnesiæ, & vinctuosus: tamen alias sit & præcipitatus, & diaphoreticus, viuus, occisus, &c. Nomina enim accipit à præparationum varietate. Inter hos quem putas mercurium philosophorum esse? *Ev.* Diuinare non est meum. *Ph.* De crudo audiisti. Sublimatum facile intelligis, quanquam vox interdum accipiatur pro exaltato, seu nobilitato per artem. Magnesiæ nuncupant corpus perfectum, & nominatim lunam plenam, quæ alias est sibi regulus. Huius ergo mercurius erit mercurius argenti philosophorum. *Ev.* Cur non dicis simpliciter, Argenti? *Ph.* Quia aliud est argentum simpliciter, seu argentum vulgi, aliud est philosophorum, quod lunam nominant. Tandem est mercurius vinctuosus. *Ev.* Nondum audio philosophorum mercurium. *Ph.* Rustice nimis vrget. An non intelligis quod inuuo? Ex binario fit vnio per tertium, vt sic ternarius efficiatur & circulus. Mercurius ergo philosophorum est circulus. *Ev.* Me infelicem, qui nō didici ænigmata. *Ph.* Hæc ergo redi. Vñ sumus voce mercurii in multis. Mercurius quidnam vocatur lingua vulgata? *Ev.* Deum quendam gentilem, præsidem ingenii, furum, mercatorum facultiæ, versutiæ, &c. veteres nuncupabant. Hic dicata quædam stellâ erraticâ est, quam aiunt in horoscopo benefactam eadem nato conferre. *Ph.* Esto planetarum vnus. Si iam spectes analogiâ chymicâ cum Astronomia, quid putas mercurium proprie esse? *Ev.* Metallum mercuriale versutum, quod se facile accommodat metallis aliis, eorumque naturam assumit, vagum item, & variatum. *Ph.* Nondum es assecutus. Metalla non considera in natura foris, sed in arte. In hac cum quodque est præparatum, tunc vocatur sol, luna, mercurius, &c. ante erat duntaxat aurum, argentum hydrargyrum, vulgaria omnia. *Ev.* Itane res habet? Intelligo ergo philosophorum metalla distare à metallis vulgi, quod hæc ad artis regulas non sint facta astralia, illa sint facta? *Ph.* Bene. Ideo & astra nominantur, & sua nomine magis proprie ab astris accipiunt. *Ev.* Erit ergo mercurius philosophorum is, qui artis ope est elaboratus, exaltatusque? *Ph.* Sapis. Sed tamen est differentia. *Ev.* Quænam? *Ph.* Longius quædam præparatio abest à vi & efficacia lapidis, quædam propius accedit. Et hic maxime proprie appellatur mercurius philosophorum. *Ev.* Si adderes descriptiones luculentiores, rem assequerer citius. *Ph.* Non abibis delusus. Dicitum est de appellationis ratione, cum qua etiam accepisti, quam varius sit in arte metallica mercurius. Iam eius naturam scrutabimur penitius. Primum intellexisti nec corpus esse, nec aliud quid coagulatum. *Ev.* Nimirum aquam nominasti, quæ sit liquida seu fluens. *Ph.* Caue vero limpida aut perspicua intelligas. Syncera quidem est, & speculi purissimi aut cæli seteni instar elucet, sed non pellucet. Nuucupant etiam vaporem vinctuosum & spiritum. Sed nec hæc in actu suo sunt accipienda, sed potius vel potentia, vel relate. *Ev.* Mira vero natura. *Ph.* Vt ad definitionem perueniamus ponamus liquorem metallicum esse. Nam omnino debet participare metallicam naturam, alioquin non intrat arcanum philosophicum. *Ev.* Cur non? Audiui quosdam etiam media mineralia, plantas, animalia, &c. non reicere. *Ph.* Eiusmodi res ad præparandum quidem, aut depurandum aliquid valent, sed substantialia artis non sunt. *Ev.* Ponamus itaque liquorem metallicum. Num eliquatum metallum, aut aqua pellucida calcium metallorum: aut extractus ex metallis per distillationem est? *Ph.* Cur queris? An non ante hæc sunt repudiata? *Ev.* Ne succenseas. Tentabam quid esses diciturus, & imperito dixi & τὸ τοῦ χαλκοῦ. Num ergo quod oleum metallorum, aut metallum portabile appellant?

De Mercurio Philosophorum.

31

PH. Neque horum quicquam: quanquam oleo philosophorum in hac arte valde est affinis. EV. Dic ergo tu, quid sit. PH. Liquor metallicus vinctuosus est, adhærens intime metallis, eorumque natura gaudens, quin & referans penitissima eorum claustra. Vnde fit, vt solus gignat philosophorum lapidem; solusque totum opus perficiat. EV. Vellem planius diceres. Verba audio, rem non percipio. PH. Oculi nempe mentis adhuc sunt hebetiores. Scire debes, simplicem & vniuniformem esse, & totum tamen compositum. EV. Mytheria audio. PH. Simplicem ideo dico, quia totus vndiquaque est homogeneus, ita vt nihil alieni nec admittat, nec in eo id deprehendi possit. Itaque & vel totus in igni manet, vel fugit, prout est elaboratus. EV. Si compositus est, ex quibus componitur? PH. Primum interrogare oportebat, de ortu eius, num per se sit, an aliunde. EV. Finge me interrogasse, quid dicendum foret? PH. E natura sumitur, in qua datur quidem, sed imperfectus; itaque duntaxat materia eius inde est, quæ tamen non vocatur philosophorum mercurius. EV. Nomina materiam illam. PH. Liquor est vinctuosus in mineris terræ crescens, constans aqua & terra cum proxima metallorum potentia. EV. Quid aliud dicis de mercurio vulgi? PH. Similis est ei, non idem. Nam, vt audiisti, mercurius vulgi est leprosus totus, & excoctus ex mineris. Hic vero per se suus est à principio. EV. Quid si huius liquoris non inueniam, an non vulgi mercurius pro succedaneo est? PH. Inuenies equidem, si indages. EV. Quomodo? PH. Vbi mineræ metallorum optimorum sunt diuites, inuenitur nonnunquam in fovea sua, vel lacuna montis, inde hauritur. Interdum profluit cum riuis, aut succussu terrarum proicitur. Quidam eum venantur simo vel sæno madido mineris instrato. Exhalans enim inde colligitur. Aliquando ex cadmia argentea extillat liberaliter. Hæc est materia mercurii sapientum. EV. Quomodo transit in illum ipsum, vt adeo & formaliter sit is, quem prædicas? PH. Astralis fit per artem exaltatoriam, & tunc primam accipit perfectionem. EV. Nunc quam tardus sim & stupidus ingenio, demum deprehendo. Lapidum dixisti, & trunco. PH. Apparatum chymicum intelligo, qui fit per operationes exaltatorias, quas & sublimationem vocant. EV. Modum doce. PH. Præparatur diuersis, Aliqui cum mediis mineralibus, puta vitriolo & sale, adiecto aceto miscent sublimantque. Sublimatum reducant per tartarum & calcem. Reducto adiciunt nouas res, iterumque sublimant, & reducant vt ante, idque reperunt septies, donec plane purissimus & nitidissimus, cæruleo quadamtenus aspectu euadat. Obseruandum tamen, vt à reductione semper filtretur, & acida muria, vel essentiali aliquo liquore abluatur; & vt vitriolum sal, acerum, sint quàm purissima, item arte chymica præparata. EV. Laboriosa certe præparatio. An non est aliqua facilior? PH. Permittunt quidem Philosophi, vt qualibet ratione, quàm absolutissimam puritatem vnà cum tenuitate, siccitate competente, & aliis ei concilies; sed non facile ab ipsorum iudicio est decedendum. EV. At interficatur eo modo mercurius, sitque meo iudicio à metallorum natura alienior, si tam crebro exagitetur per salem & vitriolum, id vero non iudicauerim fieri debere. PH. Contrarium statuunt nonnulli. Aiunt enim, per aquilam albam, hoc est, salem ammonium, quem ita vocant ob volatilitatem, & quia præparatus est astraliter (non enim debes intelligere aquilam terrestrem, sed cælestem) ventrem struthionis in sua natura confortari, fierique ad opus alacriorem. Sed Bernhardus videtur repugnare, quanquam illa sententia etiam Arnoldi, & ni fallor, Lullii censura firmetur. EV. Ecce quid tu verum iudicas? PH. Si de mea mihi experientia loquendum sit, iudex tantorum artificum esse nolim. Ego parauit aliter, & cum successu. Illum modum nondum tentavi. EV. Fortassis dissensiones sunt, aut saltem varietates autorum, non pugna, quæ rem ipsam peruertant, sed tantum *πρὸς ἑαυτοὺς* differentes, *ὁ ἑκάστου τῆς*. PH. Recte iudicas. Ita enim & in aliis fieri solet. Quisquis enim amat sua, eaque tanquam potiora defendit. EV. Quomodo vero parat Bernhardus? PH. Certum tibi in re tam abstracta dicere non possum. Quædam sententiæ mihi huc inclinare videntur, vt sublimetur à metallis, atque ita metallicam naturam penitus induat, fiatque eis familiarior. EV. Cur istud? PH. Quia cum sit materia communis tincturæ, ad omnia metalla imperfecta faciliorem habebit ingressum, si eis conciliatus fuerit prius. EV. An etiam alii ita faciunt? PH. In genere præcipitur, posse eum succum etiam exaltari per metalla, aut eorum marcasitas. EV. Ecquæ restat præparatio? Quomodo tu parauisti? PH. Ad eone in penetralia mysteriorum te illotis pedibus inferis? An nescis sacris deberi? EV. Crebro audiui Paracelsitas occinere extraneis istud de margaritis. At ego nolo esse ab arte alienus, Filium doctrinæ, seu discipulum primis Ogiis initiatum profiteor. PH. Callide. Scito ergo, me toties destillasse, donec acquisierit puritatem summam; amiserit terreas inquinaciones, afflatus mineralium renouatos, peregrinamque aquositate, quæ omnia obstant, quo minus possit esse idoneus ad verum mercurium philosophicum. EV. At mercurius ascendit cum sordibus totus? PH. Si solum distilles, vera loqueris. Sed ego prius acida muria extersi, quantum potui, idque etiam repetiui inter destillationes, & post eas. Sed & per filtrum cotiaceum sæpe est ab impuritatibus segregandus. EV. Mansitne viuus? PH. Mansit vero. EV. Num multum ei decessit? PH. Prout syncerus est. Vnum est notandum. EV. Dic quæso illud. PH. Si seignior impuriusque pars vnà eleuatur, debere adici arenam puram, & tartarum crudum. Ab his nihil patitur iniuriæ, sed repurgatur confortaturque, & exiccatur debite. De tali purgatione Geberus ita docet: *Oportet terreitatem eius summe depurare, & remouere aquositate. Itaque, misceatur cum rebus non affinis, vt superflua eius terra separatur: deinde sublimatio eius ab illis sæpe iteretur. Illæ res sunt, calx, calx corticum ouorum, calx marmoris albi, vitri puluis, & omne genus salis præparati. Ab his mundatur. Ab alijs affinis corrumpitur, exceptis corporibus perfectis, melior est sublimatio à calce, &c.* In libro fornacum à sale communi, & petræ aceto commistum sublimat. Aquositas eius tollitur, si misceatur exactissime cum calce, & leni igni sublimetur, &c. EV. At non misceatur pulueribus siccis. PH. Labore opus est, & industria. Quod si imprudentior sis in igne regendo, & ascenderint etiam feces; memineris eas separandas esse. EV. Quomodo? PH. Solent plerumque in alembico instar thromborum subsistere, eumque intus inargentare. Quod vero aerem est, & vegetum, defertur. Tu stude medio, quod sublimando assequeris. Sed si rem aggredieris, notabis plura, si saltem huc aspices, vt aptum facias ad tincturam, prout dictum est. EV. Verfabar nuper in

32 Comment. Alchem. Part. II. Lib. II.

Vltadio, is duntaxat per acetum salsum mundare iubet. PH. Bene quidem ille pro suo scopo. EV. Quorum iste? PH. Annon simul attendisti, quod quintam auri essentiam elicere studeat; id quod fieri potest etiam absque illo labore philosophico. EV. Iam memini. PH. Ut videas, quam te amem, aperio tibi arcanum, quod non facile alteri. EV. Amorem erga me tuum tam insignem facile ex liberali isto colloquio intellexi. Præclarius facies, si etiam hoc addideris, & à me non redamabere tantum, sed & iure præceptoris colere. PH. Si non suppet: liquor ille mercurialis ex minera, substitues ei quintam essentiam ex mercurio vulgi extractam modo præscripto. Et tunc habebis mercurium de mercurio, sicut & prius. EV. Non immerito magni semper feci istud Dei donum, Chymiam, quæ nos tam penitus in naturæ abdita deducit, & Deum sollicitis oravi votis, ut me tandem eius artis notitia exactiore donaret, quam mihi videor per te velle dare. Quam vero quintam essentiam dicis? PH. Exponam tibi alias ἀγγελον κεραιλω την μη σιδερατ' οί άλλος. EV. Desidero tamen scire, & angor, donec ita quoque mihi exempta ut fames. Sed est quod te rogem. PH. Quidnam? EV. Quidam in sylvis inter abietes istum liquorem indagant. Alii docent, rem esse vnicuius notam, sed non agnitam. Nonnulli in omnibus plateis obuiam, & in omni sinu hominis, vilem, abiectam. PH. Vide ne decipiaris, Inuolucra sunt rerum ex allusionibus & metaphoris nata. An non nota cuius est aqua? Quis est, qui salem non secum circumferat? EV. Ista certe notissima. PH. Istud dicere philosophos puta. Nam liquorem illum vocant aquam, salem, acetum, vrinam pueri octennis, &c. Sed iterum occultant, dum addunt *σ υ λ μ*. Ita Rosarius respectu elementorum dicit: Lapis noster est ex quatuor elementis; & habent eum tam divites, quàm pauperes; & conuenit ubique, & assimilatur omnibus rebus; & est compositus ex corpore, anima, & spiritu, & conuertitur de natura in naturam. Quæ omnia ex allegoria sunt nata. EV. Quorsum attinget ita ludere? Res Poëtis vix permittenda, ne dum Philosophis, PH. Non est consultum prostituere artes. Desipientes ita repelluntur quàm facetissime. EV. At sapientiæ studiosis debebat esse res apertissima. PH. Et est quidem. Sed ad hanc philosophiæ partem non admittitur, nisi qui in natura tota est versatissimus. Temeritas ergo adolescentiæ imperitiæ excluditur. EV. Assentior tibi. Nam si ita manifeste diceretur res, arripere eam nebulones falsarii potius, quàm viri boni, cumque illi impudenter se obrudant omnibus, & vesane gloriantur, horum obrueretur autoritas. PH. An tu disciplinæ morem ignoras? EV. Arbitror me non ignorare. PH. Puta ergo & hic disciplinam esse, quæ suis vocabulis constat, & phrasibus, quibus ab aliis artibus sit distincta. Non est innotuit, qui nondum intelligit Philosophorum sermonem & consuetudinem. EV. Et quis queat intelligere? Ita enim audiui eos loquentes: *O fili, si sis artem, dixi tibi veritatem: si nescis, nihil dixi*. An non ita dicendum erat, ut dicerem, antequam scirem? PH. Reliquerunt penitentiæ auscultationi & experientiæ præsentis. Itaque iubent ut principio ardentem Dei auxilium implores; postea ad magistrum peritum accedas. Ibi disces rem cum vocabulis. Ex libris per se, vix quisquam proficit. EV. Valere ergo libros iusserim. PH. Non penitus, neque sine delectu. Multi sunt præclari, qui rem satis fideliter exponunt; ad quos si manu ductio, vel diuina illuminatio accesserit, artem breui arripias. Certe in illis tum res ipsa nomine suo enunciat, sed hoc rursus suspectum faciunt adiectæ declarationes, quas tamen curare non debemus, tum suis circumstantiis aperte describitur, quanquam & hæc deprauentur additamentis. EV. Tam multa si videntur nomina peregrina, quæ scire possim, quodnam sit proprium? PH. Si physicus es probus, primam rem circumstantiis capies, dum audis, nihil nisi metallicum hic requiri, &c. Nomen postea vltro se offeret. Non ita pridem mecum erat Chymicus quidam plebeius, qui item multa de arte disputans, eam admodum cognoscere desiderabat. Ei exponebam, postquam animum eius exploraueram, puram putam veritatem. Sed is ita erat fascinatus, occupatusque minutis verborum, ut non crederet, quæ dicebam, meque refutare conaretur verborum inani strepitu, quæ tamen non intelligebat. EV. Apparet certe, quod cui fauet Deus, is felicitate ditat; cui non fauet, is nec in os præmansa ingestaque possit deglutire. PH. Nescio an ille euouerit denuo; ego certe hominis simplicitatem cum risu dimisi. EV. An satis iam exposuisti mercurium philosophorum? PH. Imo initium saltem eius hæcenus audiuisti. Hic enim mercurius, de quo dictum est, quanquam etiam vocetur philosophicus; ianua tamen duntaxat est ad eum, vel clavis, quomodo vocant, hortuli. EV. Reuocas mihi in memoriam, quod alicubi de eius modi clauē legi. PH. Mentio sit eius apud Rosarium minorem, Gilbertum, Cardinalem, Geberum, & alios; sed tu isti clauē quam ex mediis mineralibus more aquæ stygiæ conficiunt, ne fidas. Vera clauē non aduersatur metallorum naturis, sed fauet intime, eaque referat penitus, ut ex se fundant mercurium, quem quærimus. EV. Id fieri docent per aquas mercuriales, quæ sunt ex mediis mineralibus, adeo potentes, ut breui tempore metalla resoluant in mercurium & sulphur. PH. Non est vera illa solutio. Hoc tibi certum esto, mercurium philosophorum, qui propriissime ita appellatur, esse illam rem vnam & circulum, & unitatem hieroglyphicam, de qua docent philosophi omnes. EV. Est & mercurius ille res vna. PH. Qui id fieri potest? Illa res vna est, quæ in se continet, vnum, duo, tria, quatuor, seu circulus, qui quadrari possit. Itane est in isto tuo? EV. Nescio profecto. PH. Hoc expedi mihi. Illa aqua mercurialis estne pellucida, an non? EV. Pellucidam dicunt. PH. Dissentit ergo hac nota primum. Si quidem consideras, eum in suo fluxu & reductione in materiam primam, ex qua erat. Alii in sua coagulatione summa crystallinus est. Deinde num propius accedit ad aquam nubis, an ad eam, quam describunt philosophi, quod sit vapor vinctuosus granissimus? EV. Propius est aquæ elementari. PH. Ergo & hac nota aduersatur. Infuper adheretne metallis ita, ut inseparabilis sit potro, & cum iis permaneat semper? EV. Quid maneat? Sicut aqua cum butyro in consortium coit; ita & ille cum metallis. PH. Vides ergo, non posse esse illam clauē veram. Mercurius philosophorum est compositus ex mercurio crudo, & mercurio corporum, vnione intima & inseparabili, sicut aqua simplex aquæ simplicis confusa segregari nequit. EV. Quem iam crudum vocas? PH. Eum ipsum, quem hæcenus ex liquore minerali parauimus, qui crudus nominatur respectu maturi & coagulati in corporibus perfectis, cum quo

Cum Philosophi occultent artem.

Non omnes libri repudiandi in arte chymica.

Clauis chymica.

Compositio mercurij philosophici. Crudus mercurius.

quo est vniendus. EV. At suprà alium crudum proponebas. PH. Fatui non intelligunt, quò respectu quiduis dicatur. Itaque in suo labyrintho perpetuo errant. Si filo Ariadnæo Thesei vterentur, explicarent se facile. EV. Ergone primum præparandus est ille mercurius crudus, & postea etiam extrahendus mercurius corporum; quo factò, vterque est confundendus, vt fiat mercurius philosophorum compositus? PH. Erras. Fac mercurium per mercurium, inquiunt philosophi. Non posset esse clavis, si ita foret agendum. EV. An vero non nascitur talis sponte naturæ? PH. Neutiquam. Et si in natura reperitur, scias fortuitam factam esse missionem, quæ incidit cum artis præcepto obiter. Naturæ scetus regularis non est: neque etiam si esset, posset agnosci. EV. Quæ ergo architecturæ eius ratio? Num mineræ & primo enti metallorum iungendus est liquor præparatus? PH. Neutiquam; sed corpori iam absoluto. EV. Qui istuc? An non Paracelsitæ prædicant, in mineris eiusmodi ante maturitatem quærendum esse tum mercurium, tum metalla, quod tunc longe sint efficaciora? PH. Quid tibi negotii est cum Paracelsitis? An vnquam vllus fuit huius mysterii conscius? EV. Dicunt quidem se scire. PH. Sed tu crede, cum vobis res responderint, Non de sunt, qui etiam de Paracelfo dubitent. Sed de hoc suo loco differemus. EV. Fatebor ergo tecum, clauem illam corpori absoluto iungendam, vt fiat mercurius philosophicus: cui vero? PH. Toties iam dictum est, præter metalla nil hic respici, & aquam philosophicam. EV. Quæ vero metalla? Num ferrum, stannum, cuprum? PH. Nullum horum. EV. At de ferro circumfertur libellus, quod id sit materia lapidis. PH. Legi & hunc. Sed aliud nomen est, & alius vsus. Ad mercurium philosophorum non requiritur, nisi forte ratione præparationis prima, cum à metallis destillatur aqua ex sententia Bernhadi. EV. Suspectus mihi erat ferri vius. Scio enim, mercurium ei non esse familiare, cum tamen summam concordiam iudices requiri inter clauem & corpus referandum. PH. Ferrum quidem respuit mercurius, sed non martem, id est, ferrum per artem elaboratum, & in astrum conuersum, neque tamen id omni modo. EV. Cur ergo respuit plumbum & stannum, quibus valde amicus est hydrargyrus? PH. Imperfecta sunt, & adeo sordida, vt perfectionem nec sibi, nec alteri dare possint. In mercurio philosophico concurrunt anima, corpus, & spiritus; lapis animalis, vegetalis, mineralis; omnia perfecta modo suo. EV. Lapidus es. Etiam plumbum est perfectum modo suo. PH. De arte consentaneo modo loquor, non de quouis. Plumbum huius respectu imperfectum est. Sed & lapidis absolutionem si species, alioquin perfecta naturâ metalla, erunt imperfecta. EV. Nimirum hoc modo, quo dicunt Chymici, Deum dedisse medicinas in natura multas, sed imperfectas, artem autem adiunxisse, vt perfectantur, sicut homini carnes animalium ad cibum sunt imperfectæ, perfectantur à coquo. PH. Ita se res habet. EV. Conuenimus itaque, perfecta metalla esse referenda, & potissimum id, cui amicissimus est mercurius. PH. Hermes docet, quod pater eius sit Sol, mater Luna; quodque portet eam ventus in ventre suo. EV. Iam ergo te teneo. Aurum & argentum soluendum est mercurio, vt inde fiat mercurius philosophorum. PH. Hermes nec aurum nec argentum nominauit, nec mercurium. EV. Quid aliud Sol est, quàm aurum? Luna quid aliud, quàm argentum? Ventus seu spiritus aliud, quàm mercurius noster? PH. Imo aliud, vt iam dudum audiuisi. Illa enim nomina sunt vulgaria metallorum. At philosophia vulgaria ignorat. EV. Ipse vero lapis offendiculi est. Putabam, me hæc omnia quàm exactissime cognouisse, tu vna vocula subuertis omnia, & me plane truncum reddis. PH. Imo in saxum te verto per caput Medusæ Gorgonis, hoc est, stuporem & imperitiam tuam. EV. Erudias itaque me pro tuo in me amore, & è saxo, tanquam alter Deucalion, hominem facias. PH. Sicut natura philosopho dederat aquam mineralem, ad præparandam clauem artis mercurialem; ita dat & Solem & Lunam in ipsis mineris terræ. EV. Teneo istud. Sed cur non aurum argentumque vulgatum sint apta, cum fuerint & hæc in mineris? PH. Miscentur plarumque cum imperfectis metallis. Deinde dum ignibus vehementibus vterque ad vsu politicum sunt excocta, astralis natura in eis damnum sentit. Itaque è mineris, vbi præstantissima reperiuntur, antequam in vilium veniant vsu, sunt petenda. EV. Intellego ergo, mihi percurrendas esse fodinas Indicas, Arabicas, Hispanas, Vngaricas, vbi aurum etiam in cespite perfecte excoctum & marurum inuenitur? PH. Ita sane; si non tuis pedibus, at aliorum. Sed tamen non contemnendum aurum purum putum est, quod in fluuiis Germaniæ reperitur, & venæ montis Carpathi non sunt adeo à cælo nostro remotæ. Tantum hoc vide, vt sequax sit, generosum & purissimum, non terreum, contumax, mistum alienis, &c. EV. Argentum vnde erit præsto? PH. Tot scaptensulæ præclaræ sunt in media Germania, & quæris? Saltem purum putum, tenerum, nobile, quod non multum ab auto distet, ex minera ascificatur. Si tamen scias artem exaltatoriam, etiam ex vulgari auro & argento quinta essentia elicita poterit pro illis esse; sed non destructa earum natura. EV. Quid si ergo tincturam acciperem? PH. Religio est mihi plura dicere. Scito tamen, si veram eligere possis (nam varis sunt tincturæ) tunc te voti compotem fore. Vulgaris, quæ sit relicto corpore albo mercuriali, mihi est suspecta, non tantum propter alterationem, sed & albedinem, quæ est pars mercurii philosophici. EV. Satisne itaque est, si è mineris aurum & argentum componam cum clauem? PH. Velim hic distincte loquaris. Philosophi dicunt aurum & argentum; vel, aurum aut argentum. Vtraque locutio vera est, sed suo loco. EV. Mira discipline. Fortassis cum duos habeant lapides, vnum ad aurum, alterum ad argentum; pro auro aurum; pro argento argentum capient. PH. Vna res est omnino mercurius philosophorum, non duæ. Neque tamen verba tua redarguo. EV. Sed nondum respondisti ad id, quod interrogabam. PH. Attendebam ad hoc potius. Repete; quid quærebas? EV. Scire volebam, num ita satis instructus essem, si haberem aquam mercurialem, & mineras dictas? PH. A minera sumuntur quidem, sed non ita relinquuntur. Debent enim per artem sigillatim præparari, vt non tantum sint pura pura, sed & idonea ad solutionem. EV. Quis iste est apparatus? PH. Non potest fieri, quin in minera quoque aliquid impuritatis acceperint. Hoc est detergendum. Deinde si quæ partes immaturæ & imperfectæ, vel non satis dispositæ sunt cõmittæ, et matura-

Anri eliditio

34 Comment. Alchem. Part. II. Lib. II.

randæ. EV. Qua id ratione peragitur? Num sufficiunt ignes? PH. Inferiunt hic minima mineralia, & media. Sulphur inflammabile cesserit quidem ignibus; sed non impuritates alie fixiores. Vt te paucis absolvam, repurga aurum tuum per antimonium ad summum vsque. Deinde seu calcina, seu in subtilissima folia lamellave diducito, ita vt arcano tartari impuritates aduentitias probe eluas. Inde deterge hirsiditatem quam purissime, & sicca. EV. Iamne est astrale? PH. Nondum, Præparatum tamen. Oportet autem vt attendas ad diuersas præparaciones. Calx quidem astralis est, si recte confeceris, sed non semper calx expetitur. Ita est de tinctura externa: quorum vtrumque proxime debet naturam auri seruare. EV. Audiui, quosdam cæmentando rubeum leonem efficere, & eius sanguinem seu tincturam quærere. PH. Suus illi est vsus suo tempore. Vide ne fallaris vocis ambiguitate. Non semper leo rubeus est metallum naturale. Et fieri tamen potest, vt sit, suoque loco ex vtroque reducatur sanguis seu liquor vntuosus. Iam in mercurio philosophico faciendo satis est illa præparatio. Accedit tamen interdum fulminatio antimonio, vt si qui spiritus ab hoc adhæssissent, illi auferantur. EV. Quid est quod aiunt electrum requiri; & hoc non solui, nisi circulum septem spherarum terpercurrerit? PH. Agnosco verba ex Manuali dicto libello, quem aliqui negant Paracelsi esse, aliqui affirmant. Mihi non videtur aut scripsisse, aut intellexisse ista Paracelsus. Artificem sapiunt, qualem Paracelsum fuisse constanter negant. EV. Mittamus aut horem, & rem ipsam perpendamus. PH. Ternarius ille numerus accommodari varie potest. Sit iam nobis repetita ter præparatio, eaque ante solutionem in mercurium eius corporis, quod est soluendum. Per septem sphas accipiamus secundum mobile, quasi non acquirat astralem conformemque aquæ minerali naturam, & dispositionem ad solutionem perfectam, nisi ter in isto cælo fuerit, seu insitum illi. Si quid præterea est, id differamus. EV. At alii vices semel circumagi postulant. PH. Abundent illi suo sensu, mihi potior est mens Philosophorum & rerum naturæ, quam verba. Accipe tamen hoc mysticum, quod ternarius in vnitatem ad septenarium sit reducendus, vt inde emergant 21. EV. Nonnunquam quærundum in Oriente leonem aiunt, & aquilam in Meridie. PH. Si omnia ænigmata velis excutere, artem perdidideris potius, quam acquisueris. Impossibile est, omnium allegorias explicare certo, cum modo huc, modo illic respexerint authores, & per se applicatio sit ambigua. EV. Quid si coniecturis contenti simus? PH. Sed ita nihil stabile in præceptis habebis. Non ago iam interpretem aliorum dictorum, si quid in re desideras, id licet proferre. EV. Putabam constellationes certas non tantum in collectione, sed & apparatu materie requiri, quandoquidem docent, à cælo superiore gubernari dirigiq; inferiora. PH. Non opus est, vt cælum contempleris. Si id nihil confert, nisi externa adminicula qua dam, &c. frustra de eo eris sollicitus, cum omnia sint petenda ex singulari rei natura; sin confert, ex effectu causæ vim colliges: & sic ex consequente, si optimam materiam habes, patet te optime constituto cælo legisse, perinde ac si quis vinum nobilissimum peteret, quod esse non potest, nisi per naturæ propriæ, cæliq; & terræ fauorem, accedente bona cultura. EV. At quo principio quid agas, refert. Id enim postea actioni præest. Quin & ex cælo colliges futuros successus & impedimenta. PH. In Deo ergo auspicare. Principium melius non inuenis. Astra in horas mutantur, nec vllò homini tam sunt explorata, vt eorum vis omnis pateat. Quin non possunt impedire te, ne frangas vitrum, quomodo pellent alias noxas? Est & incertus calculus: multique Astronomi notas in chartis olim descriptas sectantur, à toto errantes cælo, aut in eo non magis periti, quam ego in Oceano Atlantico. Târne dubiis principiis innitare? EV. Mitto Astrologiam. De præparacione argenti quid sentiendum? PH. Fulminandum torrendumque ad purissimum est. Inde dilatandum comminuendumque, & abluendum. Si vis, in alcool redige, perinde vt aurum. EV. Quid si per aquam fortem, aut regiam vtrumque calcinarem? PH. Auri quidem natura resistit regæ fortiter. Reduci enim potest corrosio eius. Reducitur & argenti calx. Sed nihilominus vtrumque iterum est fulminandum, repurgandumque vt ante. Alias nihil profeceris. EV. Quod ergo felix factumque sit, maritabo Sole Lunam, & vtrumque includam crudæ cameræ, fietque, quod quæsitum est, mercurius Philosophorum. PH. Non sufficit ista coniunctio. lubeo te prius dispicere, sine vtrumque iungendum, aut alterutrum tantum; & si vtrumque, iamne an tandem. Et num diuersis partibus separatim soluenda, an simul in vno balneo. Sed & de proportionem magna est quæstio; & si conser hęc quoque, num totus liquor totis sit affundendus, an particulatim. Quanto item tempore, quo regimine, quibus adminiculis tandem fiat, ne quid dicam de coniugii modo. EV. Desperandum de arte est incipienti, si tantum habet reconditæ sapientiæ. PH. Vna sententia Alani lumen tibi afferet, si eam videre posses. EV. Legi sæpius Alanum. Non plus ex eo sapui, quam ex Bernhardo, quanquam vterque sit valde perspicuus, vt aiunt. PH. Quomodo tibi placent hęc verba? *Recipe mercurium septies sublimatum, & restifica eum per partem calcis viuæ, & dimidium tartari crudi, & bene purgabitur, aut munda quam optime poteris. Cape de eo partes tres. Amalgama cum parte vna Solis vel Luna. Adde partes nouem. Colloca in suo vase in cinere cocto, vt cinis parumper excedat. Da calorem lenem, ita senex sedet in balneo, Num hęc intelligis?* EV. Dilucide rem proponit. At alii repudiant amalgamationem, & in Rosario maiore præcipitur, vt fiat solutio non per mercurium, sed via philosophica. PH. Non nego primo aspectu inueniri pugnantem sententiam. Sed retum naturam sequendum est, & huic astipulantem autoritatem. Quid autem de his videtur? Ita inquit idem autor: *Cape auri piclorum, vel argenti partem vnam. Adde mercurij optime purgati partes duodecim. Fiat amalgama. Pone in cinerem elixum siccum, vt totam materiam tegat. Adhibe ignem moderatum, & coque. Si in igne sapientia fuerit, per mensem vnum philosophorum, sicut horrenda nigredines, & color consumit colorem, donec ad extremum maneat vnum. Hic est sapientum mercurius, Hęc idem Alanus.* EV. Placet mirifice, videor mihi multo rectius intelligere, quam olim. PH. Causa est, quia profecisti ex colloquio. Non frustra dictum est, si scis, intelligis. *Viu' & aliorum sententias?* EV. Volo equidem, nisi graue est tibi. Quis viæ ductorem negligat? Transillimus imperiti eiusmodi margaritas, nisi præmonstrantur. PH. Ita Atimale tus Philosophus præcipit: *Vtrum rubrum coniungite vixori suæ in cruda camera, circumdata spiritali ingi calore: & tam diu ibi iacere sinite, donec,*

Argenti præparatio.

Authorum dicta de mercurio philosophorum.

et, donec commissio fiat viri rubri in aquam philosophicam non communem, id est, permanentem. Hæc ille, &c. qui-
 bus utitur & Bernhardus, Ita alius: Mercurius noster fit ex minerali, & vegetabili iunctis pariter: quia continet *Aqua per-*
 simul profunt magis. Bernhardus: Mercurius philosophorum fit ex mercurio crudo & congelato per mistionem & v-
 nionem constantem, Sol est mercurius coagulatus, &c. Idem: Philosophi per spiritum crudum extraxerunt spiritum
 digestum de corpore soluto, &c. De præparatione crudi idem: Mercurius sublimatur à suis propriis corporibus, qua
 sibi intime amalgamando coniunguntur & commiscuntur, ex quibus sapius eleuatus, & contunctus iterum superflui-
 sates rejicit, nec alteratur intrinsece. Quid requiris amplius? EV. Gratissimæ illæ mihi sunt offæ. Incendisti
 ræ, vt studiosius versari in libris Philosophorum sim conaturus. PH. Quid si consensum Philosopho-
 rum oculis videres, quàm mirificas in te excitaret voluptates? EV. Imo si rem ipsam: quam tamen ex
 diuina gratia propemodum spero. PH. Nobile est & hoc dictum: Ex duabus aquis facite aquam vnam. *Aqua dua.*
 Oportet te duas aquas habere, albam & rubeam. Item: Aqua est mercurius ex Sole. Et: Lapis noster nominatur mer-
 curius, qui non est natus, sed de corpore extractus. Fac mercurium ex sole & luna in suo esse, sine mercurio vulgi. sed per
 viam philosophicam. Et: Corpus soluendum est in mercurium cum mercurio. Aliàs occultam virtutem ex eo habere non
 potes. EV. Video quedam dicta huc inclinare, quasi mercurius corporum alia ratione extractus, esset
 is, quem intendunt, mercurius philosophorum, sine hydrargyro. PH. Tectâ sunt illa verba, & occultan-
 tant longe aliud, quàm prima facie ostendunt. Via philosophica est illa, quam tibi aliàs demonstravi,
 non alia. PH. Quid si per mineralia media extraheretur mercurius ex metallis, & hic postea adhibere-
 tur ad solutionem Solis & Lunæ? PH. Inutilis & irritus is foret labor, (nisi ad alia respicias.) Neque
 enim potest mercurius corporum corpora referare, cum maturum & coagulatum habeat sulphur,
 quod penetrare non potest, vt loquitur Richardus, Sed satis de confectione huius dictum est. EV. Ac-
 quiesco tuæ sententiæ. Sed non totus sum satur. PH. Adeon' es famelicus? Adde parum paruo, cumu-
 lus sic denique fiet. Dies diem docet. Non omnia discuntur simul. EV. Tu me edaciorem, esurientio-
 rem, & magis famelicum efficis, appositis escis, quæ appetitum stimulant. PH. Nihil mirum est. De ce-
 cto philosophorum fumus locuti, sed te abstertere debebat horridus aspectus Draconis, eiusq; fœtidi &
 pestilentes halitus. EV. Congrediar auersus, tanquam alter Perseus, fiduciaque equi alati impetus eius
 eludam, & arrepta harpe mercuriali colla præfecabo: aut Cadmum illum Agenorem imitatus, inter-
 empto dracone, feminabo eius dentes, vt inde seges exurgat virorum pro me pugnantium. PH. Nisi
 Medæ consilio & artibus armatus fuisset Iason, hunc se qui erat consultus. Ita enim domito igniuomo
 tauro, victa que acie armata tandem reportares aureum vellus. Sed ommissis fabulis, quid porro petis?
 EV. Proprietates, effecta, finemque, & vsum mercurii istius. Quid enim proderit nosse, & fecisse, nisi ista
 pateant? PH. lucunda cognitio est, vt maxime vtilitate caret externa. EV. At ego præclarus putô, si ista
 iucunditas non tantum notitia, sed & fructu se ad communitatem, publicæque societatis emolumentum
 proferat, Nosti illud: Non nobis nati sumus. PH. At tibi satisfacere non est meum. Magnæ res est ex-
 perientia & iudicii acerrimi. Hæc locum non habent in eo, quod fere quærimus semper; apparet autem
 nusquam. EV. An nihil è veterum monumentis præstò est? Tot numerantur Philosophorum, qui
 artem aurifici lapidis sunt professi, volumina. An in his nihil est de quæ sito? PH. Si quidem contentus
 veterum iudicio & enunciatis potes esse, proferre quid non verebor. EV. Age vero istud. Satiabor in-
 terim, donec ad rem perueniam ipsam. PH. Ita scribitur in Rosario Philosophorum: Mercurius Philo-
 sophorum est perfectus, non cremabilis, vnctuosus, humidus. Vnde dicitur, Philosophos non potuisse inuenire aliquam rem
 perfectam in igni, nisi solam illam humiditatem vnctuosam, perfectam, non cremabilem, &c. Num hac intel-
 ligis? EV. Auro mihi conuenire videntur, non mercurio: & si mercurio quoque; certe is aut aurum
 erit, aut auræ naturæ particeps. PH. Quid putas designari voce perfectionis? EV. Completum & ab-
 solutum in sua substantia, adeo vt finem suum possit assequi. PH. Est quidem perfectum in substan-
 tia absolutio, tum in adiunctis & finis consecutione; sed hic singularis est intelligenda, qua mercurius
 philosophorum innotescat. Dic, quæso, estne is naturæ opus, an artis? EV. Artis esse apparuit, quan-
 quam natura arti astipuletur. PH. Perfectio itaque cum in fine sit; signabit in lapide eam naturam, quæ
 sine artis abolitionem suam est consecuta. Vnde intelligis, mercurium philosophorum perfectum,
 aptum & idoneum esse ad id opus, ad quod petitur, quam dispositionem non habet vllum aliud artifi-
 ciale. Sed & relata quedam perfectio est. EV. Quænam ista? PH. Naturam subministrare arti mate-
 riam nosti. EV. Noui. PH. Ea si esset perfecta, motum porro requireret nullum, Quies enim cum
 sine & absolute est. Nunc autem experiri debet artis effectum. EV. Quid tum? An non sua na-
 tura est perfecta? PH. Materia si est; non potest esse perfecta. Omnis enim perfectio à forma est,
 EV. Rem eam volebam designare, quæ sit materia, quæ certe sine forma non est. PH. Si itaque retu-
 leris motum artis ad naturæ absoluteionem, & dynamin hanc ad artem sequentem; intelliges imper-
 fectum esse, quod natura dat artis respectu, quanquam alia ratione sit perfectum. EV. Ad quid ergo
 mercurius philosophorum perfectus dicitur? PH. Ad sua principia, aquam viscosam, aurum & argen-
 tum naturæ. Deinde sunt & adiuncta ita distinguenda. EV. Quænam illa? PH. Quæ sequuntur in illo
 dicto; nempe, non esse cremabilem, seu in igni constanter durare, absque vlla substantiæ, quantitatis,
 qualitatue iactura; qualitatum autem non fortuitarum, sed insitarum perpetuarumque. EV. Ac
 istud & auro conuenit. PH. Auream ergo naturam communicatam lapidi intelligis; sed tamen disti-
 milis est ratio, cum mercurius non solo constet auro, sintque altera duo principia figurata in natura.
 Deinde aurum eam perfectionem ad finem habere non potest, quam philosophorum mercurius.
 EV. Quid est vnctuosum esse? PH. Solet ita vocari viscidum & pingue, quod inungi & adhære re-
 test cum substantiæ continuitate, & humiditate oleosa. Veruntamen cane hic talem intelligas natu-
 ram, qualis est in vnguine, oleo, glutineve vulgari. EV. Qualem ergo? PH. Eam indicat hæc senten-
 tia Geberi: In rebus ceteris exquirentes, non inuenimus inuentione nostra rem aliam magis, quàm argentum vitium
 corporum naturis amitari, &c. vbi interpres ait: Hoc totum intelligendum est de argento vitio philosophico. *Isom*
enim

36 Comment. Alchem. Part. II. Lib. II.

enim solum adheret corporibus, &c. Item: Argentum vulgare non adheret corporibus, imo corpora adherent ipsi argento viuo. Et hoc est verum per experientiam: quia si coniungitur argentum viuum vulgi cum aliquo corpore, argentum viuum in natura propria, aut recedit, & non vertit corpus in suam naturam. Et ideo non adheret corporibus, sed corpora adherent ei. EV. Esse ergo vna uosum, significat talem qualitatem & naturam, vt firmiter constanterque corporibus iunctum adherat, sine vlla humiditatis tenacissimæ iactura, adeo, vt etiam adherendo commutet alterum in sui naturam? PH. Ita explicant se Philosophi, & potes rem declarare nutritionis exemplo, vbi pariter nutrimentum adheret nutriendo, vt in eius naturam facessat, quanquam ipsum non sit principium actiuum, sed passiuum. EV. Quibus adheret corporibus? PH. Amicis, seu substantiæ familiaritate conuenientibus. Vnde dicitur: Natura gaudet natura: Natura naturam continet, &c. Eiusmodi vero sola sunt metallica. EV. Suntne plures proprietates istius mercurii? PH. Variæ recensentur, tum planè, tum modificate. Vocatur ignis ob penetrantem vim, & mutantem corpora similitè igni. Nominatur acetum, sal, & eiusmodi, eadem de causa, & quia soluit corroditque corpora. Aqua permanens dicitur, quod ab igni non fugiat, nec concremerit. Aliàs etiam est subtilis, purus, celestis, alienus ab humiditate, & fumis elementaribus, &c. vnde digestus nuncupatur spiritus. EV. Sat proprietatum audiui, expecto nunc de fine & effectis. PH. Bene coniunxisti vtrumque. A forma & qualitibus pendet effectus; & cum hoc coniuncta est ratio finis, ad quam adhibetur, licet distinctæ sint quæstiones. EV. Quid efficit ergo? PH. Omnia corpora quæ tangit, inquit Philosophus quidam, perducit ad vetissimum solare complementum. EV. Ergo me beatum, si vera prædicas; iam calleo artem faciendi aurum. PH. Pedum via est via, quod aiunt. Sed cum effecta multà recensentur, tu distingueas ea secundum diuersos in apparatu gradus. Ita dicitur: Aqua est illa res, quæ dealbat & rubificat, occidit & viuificat. Item: Mercurius crudus dissoluit corpora, & reducit ea in primam materiam suam, quod mercurius corporum facere non potest: crudus mercurius referat naturas. Item: Aquam septies destillatam, serua ad partem. Est enim mercurius philosophorum solutiuus. Et: Argentum viuum comburit corpora magis, quam ignis, quia facit ex corpore solu merum spiritum, quod ignis facere non potest, &c. EV. Mirabilia effecta. An non etiam ditat, & pauperes efficit, mutationemque hominum temeraria sui inquisitione inducit? PH. Agnosco ludionum verba. EV. Sed quando soluit & referat corpora? PH. In initio, cum adhuc crudus vocatur, de quo supra audiisti: & ita eam etiam mutat in sui naturam, extrahitque in eis existentem vna uosam humiditatem; cui iungitur inseparabiliter. EV. Quando occidit? PH. Cum corpora in terram redigit, de quo vetustus quidam scriptor ait, nullam rem natura posse aurum destruere, excepta vna, à qua in cinerem quoque vertitur. EV. At multa sunt, quæ aurum calcinant, & in aquam quoque redigunt. PH. Non est hæc vera & philosophica destructio: sicut cum in vitrum, lapidem, &c. deducitur: quas corruptiones non intelligunt. Plumbum aurum in puluerem halitu soluit, sed & hic mercurialis est. EV. At non viuunt aurum, quomodo id occidit? PH. Metaphorica est vita, integritatem eius designans. EV. Occidere, & vitam restituere, an non sunt contraria? PH. Sunt equidem. EV. An non absurdum est, eidem tribuere pugnantia? PH. Alia est viuificationis ratio. Cum ipse draco suam deuorat caudam, proprioque sanguine pascitur, & eodem etiam, tanquam alter pelecanus pullos nutrit suos, aut se reuocat ex suis cineribus instar phœnicis, viuificare dicitur. Sed non est in mysticis eiusmodi scrupulose versandum. EV. Quando vero mutat? PH. Cum vltimum fixitatis suæ acquisiuit, & tunc etiam multiplicat vim suam speciemque. EV. Quando comburit corpora? PH. Cum aquæ stygiæ vim est assecutus: & est illa combustio in putrefactione igneæ virtutis effectum, vnde existit nigredo, quam caput corui vocant. EV. An hæc tantum potest? PH. Summis laudibus eam euehunt, non tantum in metallicis, sed & medicis. EV. Hic quid præstat? PH. Meis ego verbis id dicere nequeo: neque enim sum expertus. Philosophi ex præcipitato eius faciunt catholicum ad omnes morbos, EV. Fallor, an congruit cum Panacea Ambaldina? PH. Videtur mihi autor eius innuere, istum puluerem ex mercurio philosophorum esse confectum; sed nihil minus verum est. EV. Qui istud? Certe audiui, eum sibi magnum quantum eius rei arrogare. PH. Quid quisque sibi arroget, non curo. Mercurium philosophicum non esse in Panacea, sed duntaxat vulgarem, multa sunt argumenta. EV. Profer quæso aliqua. PH. Num te vis gladio ignem fodere? EV. Quid ita? PH. Tam improbus, malitiosus, & impudens est, vt non erubescat vel secentis conuitiis nequissime effusis suam contaminare famam; aliosque impetere, vbicunq; ei contradixerint, id quod scelerate nuper in persona Libaui fecit, cum eius argumenta nullis vitibus posset euertere. EV. Malum hominem narras. PH. Imo furiosam bestiam. EV. Tu tamen aliqua commémora veritatis gratia, & sine ipsius vel illa crepare. PH. Audiisti, mercurium philosophorum esse permanentem, incremabilem, principium verè tincturæ, adherere intus corporibus, ita vt non solum vna maneat, sed & mutet, quæ omnia, vt & alia, neūtiqum deprehendes in hydrargyro ex cinabari Ambaldina extracto. Adde, quod ipse author ait, se non esse sollicitum de lapide philosophorum, sed tantum puluerem ad eius imitationem fecisse, &c. At hæc protestatio facta esset contraria. Sed nolo plura de hominè pâlâm impudente & improbo facere verba. EV. Eat ad coruos. Qui finis huius mercurii? PH. Dixi tibi, ex effectu & potencia spectandum esse. Quæruunt eum Philosophi ad suum lapidem procreandum, exaltandum, augendumque; & sic per consequens etiam ad soluenda & immutanda corpora cum hydrargyro vulgi. Est enim mercurius philosophorum illa ipsa vna materia lapidis, quæ perficitur exaltando, coagulando, fermentando, multiplicandoque in vno vase, vno igni, sine omni peregrini additamento, donec summam acquirat virtutem ad ea omnia, quæ de lapide scribuntur. Deinde promittunt ex eo medicinam summam; quo pacto & alius scripsit, non esse altiorum medicinam, quam in electro. EV. An non & diuitias, potentiam, honores per eam quæruunt? PH. Hæc lapidi assignantur; consequenter tamen etiam mercurio tribui possunt. Vnde ex Hermete & Gebro citant dictum hoc: Qui hanc artem semel perfecit, si deberet viuere millies mille annos, & indies nutrire quatuor millia hominum, non egeret. Item: Est ita diues habens lapidem, de quo elixyr fit sicut qui habet ignem, potest dare cui, & quando, & quantum vult, sine suo

Effecta mercurij philosophici.

Panacea Ambaldi non est ex mercurio philosophorum.

@

De Mercurio Philosophorum.

hinc periculo & defectu. EV. Hoc posterius credo tibi lubens. Nam si vel obulum habuero, potero de eo dare cui volo, &c. Prius vero elogium mihi videtur ridiculum & falsum plane. Quorum enim Bernardus quater fecisse se dicit; cur non contentus fuit vno apparatu? Sed quo exemplo illas diuitias comprobant? An non constat, illos omnes Philosophos in paupertate respectu huius promissi, mortuos? De Paracelso quid dicam? Eum habuisse lapidem, & aurum fecisse non tantum vulgo proclamatum est, sed Neandri Geographiæ inserta Epistola oculati testis est. At hic non tantum in summa inopia Salisburgi mortuus in hospicio pauperum scribitur; sed & toto corpore mitere ante mortem; idque diu, afflictus. Neque ergo diuitias illas, nec tantum salutis potest præstare. PH. Ego tibi de hac re certum affirmare non possum. Sententias Philosophorum tetuli, quæ si sunt hyperbolicæ; vt alia quoque de quinta essentia, &c. dandum aliquid humanitati est, & consilio, quo voluerunt amorem huius altis acquirendæ in discipulis excitare, suam vero vitam ipsi pie admodum excusant; quod scilicet lapis ille non quæretur diuitiarum & magnificentiæ gratia, sed sustentationis humanæ, pietatis in pauperes, gloriæ in Deum, & notitiæ virium naturalium causa. Gaudebimus, si tertia tantum parte vera scribunt. EV. Imo si millesima. Sed de Paracelso quid sentiendum est? Verène mercurium philosophorum scilicet, & ex eo lapidem conficere, vt ea præstiterit in transmutatione & sanationibus, quæ perhibentur? PH. Non defunt argumenta in vtramque partem: Et quidem quod attinet mercurium philosophorum, eius etiam descriptionem aliquam dedit in archidoxi magica, & lib. 6. de resuscitatione rerum naturalium. EV. Dedit ergo? Num eâ congruit veteribus, atque etiam nostræ? PH. Tu ipse iudica. Ita est in 6. rerum naturalium: *Sciendum primo est, inquit, resuscitationem & restorationem metallorum duplicem esse: Vnam, qua mortificata seu calcinata metalla per reductionem iterum in pristinum corpus metallicum redeunt: Alteram, qua metalla denuo in primam materiam, hoc est, mercurium viuum perducuntur. Et processus hic est huiusmodi: Metallum calcinatum per mercurij fuliginem, adiecto tanto mercurio viuo, ponit in sublimatorio, sine ita aliquantisper, donec fiat amalgama. Mercurium inde aufer, atque iterum cum metallica calce permisce, & sublima, vt prius, idque repete, donec calx metallica tandem super candela tam facile quàm cera vel glacies liquecat: & iustum habes signum. Hoc metallum pone in digestionem vsq; ad suum tempus: & totum mutatur in mercurium viuum, hoc est, in primam suam materiam, quæ vocatur mercurius metallorum, & mercurius philosophorum, quem multi Alchymisti quæsiuerunt, sed pauci inueniunt. Ita preparatur mercurius viuus de omnibus metallis, mercurius auri, mercurius argenti, mercurius cupri, mercurius ferri, mercurius stanni, mercurius plumbi. Hæc in illo libro Paracelsus.* EV. Ea vero mihi non videtur genuina in mercurium materialem deductio esse, sed potius permissio metalli cui corporis cum hydrargyro. In primam materiam quod abit, per se solitarium purumque in eam redire debet, sicut ex glacie fit aqua, sine aquæ addimento. Idne sit in primam materiam deducere, si quis lutum coagulatum dissoluat aqua? PH. Quicquid sit, non congruit plane cum vero mercurio veterum, quem ob id ipsum iudicare poteram ab illo ignoratum: vituperatos vero veteres eo scelere, quod est familiare multis. Quod non intelligunt, criminantur, & non id tantum, sed & authores. EV. Non male de Paracelso iudicas. Puto enim, hunc Agyrtaem idem in omnibus fecisse, vt solus videretur monarcha & author arcanorum esse. PH. Inuehitur certe in omnes antiquos Chymicos, Medicos, Philosophos, ad rabiem & scurrilitatem vsque. Sed non persuasit bene sentientibus, quorum etiam hodie aliqui in publico apparent cum patrocinio veterum; contra rabiem Paracelsi sceleratam. EV. Quænam est altera descriptio in Archidoxi? PH. Diabolum ipsum puto huius libri authorem esse: itaque non admodum eius lectione & citatione deleretur. EV. Cui istud? PH. Non vidi magis blasphemum scriptum in Deum & naturam; quàm est illud ipsum, præsertim si coniungas ei librum, qui Azoth inscribitur, & eum, qui est de natura serpentum, vbi illum diuinæ mentis in homine radium, Dei que imaginem, intellectum ex Diabolo in serpente morantem; ortum esse dicit, cum homo in paradiso nihil omnium rerum nouerit: in Archidoxi vero purum putum magum præceptis suis depingit. EV. Hæc quid ais? Adeone impium & sceleratum fuisse Paracelsum? PH. Opera extant & scripta eius, idque testantur. EV. Maximo tamen studio conquiruntur, imprimunturque cum laude maxima Titulonegisti, principis, monarchiæ, &c. quin & in cælum vsque à multis tollitur author; voluntque aliqui, vt etiam Paracelsia publice docerentur. PH. Qui veterum fuit in pietate seruor, eiusmodi libros cum auctore exulissent. At nostrâ secula laudant & promouent. Veteres combusserunt Salomonis libros cum æneo serpente; & in Actis magnam vim Vulcano consecratur. Nostri homines vel ex mediis cineribus repererunt. Lingua male vsurpanti nomen Dei militi, à piis Imperatoribus iabetur præsciendi: hic ipsa blasphemia per publicas typographias posteritati mandatur. Romani Pontifices comburant ignibus sæuissimis eum, qui Papæ maledixit: Pontificii quidam contumacia in Deum & naturam maxime impia luci mandant, & æternitati consecrate student. EV. Non immerito quis exclamet: O secula; ô mores! Potestne quis adeo improbus, itipius, & nefarius esse, qui notam huius bestię & nomen sustinere ausit, & se Paracelsi discipulum nominet? PH. Quid mirum? Nuper quidam Galenicus scripsit ad familiarem, se optare, vt totus in se represserit Paracelsus, EV. Imo legionem Diabolorum sibi potius debuerat optare: spes enim erat expulsionis à Saluatore, hic vero etiam ipse Saluator à Paracelso blasphemiam incescitur. Sed missis istis, excipe ex illo libro Diabolico, quæ de mercurio habet. PH. Ita scribit: *Si sydu potest in homine esse, & per olympicum spiritum duci & portari in alium (sentit, hominem posse alium quandam cogitatione sua domare, vt ad libitum patiarur, &c.) etiam in metallis id esse potest, & in ea impressionem suam dare, ita vt per hoc multo exaltetur amplius, quàm id natura perduxit, auxilio astrorum superiorum, vt in alijs libris huius archidoxeos magice ponimus. Videtis enim exemplum de auro & mercurio viuo: Si hac duo metalla per amalgama in coniunctione Solis & Mercurij vniuntur: Si item Sol in coniunctione dominus est Mer-*

*Paracelsi
mercurius
Philosophi-
cus.*

*Paracelsus
nequiter vici-
teret vituperat
tantis.*

*De tinctura
curij facile possunt postea vna figi, ita vt tin-
cturam pariant super mercurium viuum, quæ postea cum mercurio viuo in fabricanda.
hac coniunctione potest augeri: quod est magnum natura mysterium. Similiter potest & absq; illa coniunctione
aurum vel argentum cum mercurio vulgi, (Fulgi scribitur, vt supra Fulgine) componi & vni, ita vt, cum*

38 Comment. Alchem. Part. II. Lib. II.

Magnesia.

aurum super mercurio vulgi tenetur : mercurius specie sumi totus intret in corpus auri, idq; dealbet, fragile efficiat & fluxum instar cera. Ita potest & cum argento fieri. Hoc nos vocamus magnesiā philosophorum, in qua philosophi, præsertim Thomas de Aquino, & Rupefessa cum suis affectis multum laborarunt, sed nihil inueniunt. Hoc itaq; est singulare, magnumq; arcanum, mercurium viuum cum duris metallis, vt argento, cupro, auro, ferro, vel chalybe in igni vniere, & vna facere, vt facile fluant. Ita multa tinctura & elixyria ad omnia metalla præparantur ad ea transmutanda, sicut hoc in pluribus alijs libris de transmutationibus metallorum ponimus. Vide & qua sequuntur: Vidimus, & ipsi experimus de mercurio viuo, si de metallo calcinato aliquoties sublimatus est, vt cinabaris: & tunc calcinatum metallum in fundo iterum reductum est in suum metallum, multo fluxilius euasisse, quàm plumbum siue aurum fuerit siue argentum, cuprum, ferrum, ita vt super candela instar cera fluxerit, & in Sole velut glacies & nix deliquerit: & postea in digestionem aliquanto tempore transferit in mercurium viuum. Hactenus Paracelsus. Quid videtur tibi? EV. Non tantum mercurium philosophorum conficere docet, veteresque ignorantia accusat, sed & tincturam, qua transmutentur metalla, attingit. De hoc nescio quid statuum, illud minus cum nostra descriptione & philosophis congruit, quàm prius. PH. Eo modo, quem ponit, aliàs docet calcinare aurum, & hoc quidem fortassis parum interest, conuenire enim potest cum amalgamatione. Sed quod mercurium vulgi accipit, & duntaxat vnum metallum, idque non perfectum tantum, sed & quodlibet imperfectorum; imo nihil aliud facit, quàm mercurium corporum ex calcinato & mollescit, per mercurium, qui post abstractus est iterum, metallo: quæ ab omni antiquitate constanter negantur, neque res ipsa respondet; magnum est dubium, quin pene certum argumentum, ipsum in eadem ignorantia verlatum esse, in qua putat fuisse Thomam, & alios. EV. Quid ergo sentidum de auro factum? Audiui multos, qui dixerunt, quoties libuit, ipsum mercurium vulgi cum scobe ferri miscuisse, & in aurum mutasse: ita laminas cupri, ferri, stanni, &c. & cerre historia illius Francisci olim discipuli eius, veterum transmutationis modum egregie obseruat. PH. Fors aliquid aliunde accepit, seu à magistro suo spiritu, seu præceptoribus. Nihil tamen asseuero. Eualdus Vogelius nuper de Paracelsis ita scripsit:

Vogelij indicium de Paracelsis.

Quinimo (inquit in præfatione) asseuerare ausim Paracelsis philosophorum lapidem nunquam innotuisse, nec Raimundū Lullij, vel aliorum huius artis doctorum scripta intellexisse. Quod meum iudicium præter rationes certas, quibus, vt id credim, adducor, confirmauit mihi epistola quapiam sua vir quidam illustri genere natus, cuius pater Paracelsum familiariter nouerat. Hæc Vogelius. Quod si lapidem ignorauit, mercurium philosophorum nosse non potuit. EV. Consentaneum id admodum est. Nescio, an idem Paracelsus parum admodum huic arti tribuerit. Ita enim in chirurgia magna loquitur: Ante omnia, ait, tinctura excelluit, cui tamen deinceps non mediocrem infamiam confluxerunt aurifices, ac chrysopei, qui eam ad metallorum transmutationem in primis vtilem censuerunt: Sed quantum & quid de istis quiuis sibi polliceri possit, ac debeat, ex natura lumine demonstratum nobis alibi est. Tincturam illos fecisse, qua metallorum colores transmutarent, sordes purgarent, &c. certo constat, &c. Videtur mihi, de transmutatione essentiali dubitare, & tantum accidentia mutari statuere. PH. Alibi non quidem negat artem, sed multis difficultatibus implicitam scribit. Mirum, si eam calluit, eam non extet aliquod saltem specimen, vel nummulus ad posteros translatus, aut visus ab his, qui cum Paracelsis aliàs sunt conuersati. Vnusne ille Franciscus tam felix fuerit? Cur non & Oporinus aliquid vidit? Hic genis videtur plus ascribere, quàm scientiæ auri faciendi. Suspicio est, Paracelsum præstigias offudisse oculis sui Francisci. Ad aurificem se detulisse massam ait, sed non potest asserere, aureum imbrem per impluuium descendisse in catinum. Nequit affirmare, verumne fuerit aurum, an sophisticum, quod ille aurifaber forte pro vero postea diuendidit. EV. T. Quid vero, quod libros de illa arte scriptos reliquit, quorum sententias exofculantur multi? PH. IL. Puto fuisse alicuius veterum, & Paracelsum in lucem protulisse, sicut ait in chirurg. magn. tom. i. sed plæraque etiam corripisse, non obscura sunt indicia. Ita chirurgia non omnino sapit Paracelsum: quod euidenter apparet ei, qui minore cum maiore contulerit, præsertim adiunctum tractatum de chirurgia vulnerum, in quo sunt multa Galenica, Paracelsis aliàs fudes in oculo. Et ille tractatus postea ad verbum fere infertus est chirurgiæ maiori, tantum augmento superstitionum sententiarum, & magicarum curationum conuitorumque addito. EV. T. Ad quem usum Paracelsus mercurium istum suum fabricasse iudicatur. Num vt ostentatione mollescit instar buryri metalli delicias ageret, luderetque? PH. IL. Ipse dicebat facere ad mercurium viuum tingendum; seu ita concinnari multas tincturas, & elixyria ad omnia metalla. EV. T. Quid nominatur elixyr? PH. IL. In genere medicina, sanans morbos humanos, & auferens à metallis imperfectis impuritatem. In specie etiam de singulis vsurpatur seorsim; sed sæpe abusu eius significatio obscuratur. EV. Legi aliquando definitionem Alchemiæ, quod sit ars, quæ doceat facere elixyr, quod in proiectione transmutet corpora. Quid hic signat? PH. IL. Lapidem illum Philosophis tantopere decantatum. Reuera tamen aut mercurius philosophorum est prima vice augmentatus: Vnde Rosarius: Aqua aliquantum dealbatur, & istud est elixyr: aur à fermentatione fixus; sicut dicitur: Elixyr est mercurius fixus odore corporis, & tunc potest tingere. EV. T. Hoc ergo videtur designasse Paracelsus. PH. IL. Quid designat ille, pene ignoto. Mihi enim mirabiliter philosophatur, dum scribit de elixyriis multis ex omnibus metallis, cum apud omnes Philosophos non inueniatur, nisi vnum ex electo, id quod postea per fermenta duplicia geminatur, vt sit vnum ad rubeum, alterum ad album. EV. T. An non ergo possit fieri elixyr ex cupro, vt mercurius in cuprum transmutetur? An non item ex ferro? PH. IL. Dubito an fieri possit, propter alienitatem horum metallorum à mercurio; & quod à nullo Philosopho id tentatum præceptumve legitur, foretque insaniam proximum, oleum & operam in ea re perdere. Nam per naturam abundamus istis metallis, & ars ad perfectissimum tendit. EV. Quid si mysterium protulisset? PH. IL. Multis certe eiusmodi inanitates sunt mysteria. Hoc non abnuenim, quod talis mercurius ex reliquis factus metallis, non quidem sit elixyr, sed elixyris subiectum, quod queat transmutare, aut saltem medium transmutationis. Ita enim scriptum ab Arnaldo est: Si non miscis de ipso corpore, super quod vis facere proiectionem in elixyr, & non mitigas: non diliges corpus spiritum.

Elixyr. vide tractat de Azotho.

Tinctura Paracelsi.

Item Lullius: *Super quate corpus vis proiectionem facere, debes in eo de illo ponere.* Et: *Pone de eius spiritu in elixyr.* Sed de hoc nimis multa. EV. An non usurpat istum mercurium etiam in morbis? PH. In chirurgia magna, quando lues Gallica complicata est cum aliis morbis, aut hi eius sunt effecta, &c. mentionem mercurii corporalis facit: & quidem si Gallica est cum podagra, aquilam hæmatinam, seu mercurium sanguineum commendat: si cum paralyfi, mercurium Saturni: cum catarrho, mercurium Lunæ: cum ictero, Martis: cum gonorrhœa, Veneris: cum epilepsia, auri: cum suppressis mensibus, Iovis. Ita si plures morbi commisi sunt in scabie ista, mercurium Saturni iterum laudat, quem præparat hæmatico more. EV. Non puto absurdas esse præceptiones. Videtur enim mercurius assuere metallorum, quibus iungitur, naturas. At aurum cordi, argentum cerebro, Venèrém epaci, Martem lieni. &c. conferre quadam proprietate, tradunt. PH. Non facile verba commuto cum eiusmodi genere hominum de rebus talibus. Si vrgentur, confugiunt ad astrales coniunctiones, & alia deliramenta. Tam simplici confessione, quam Paracelsus posuit, ego corpori non ingererem mercurium Saturni & Iovis, ut maxime forte posset ea concedi in reliquis. EV. Num vero corpori immittit, & deglutendas præbet? PH. Imo vero præbet ad corpus expurgandum. EV. Valeat cum istis suis mercuriis, Ego putabam foris vsutari, aut saltem ita præparari, ut citra noxam purgationemque euidentem naturæ succurrerent, ut Asyuanus de sua Panacea scribit. PH. Ait quidem ille, mercurium, si alia ratione, quam instar cibi adhibeatur, nihil nisi venenum esse: sed quàm constanter, apparet ex vi & efficacia adhibiti. Ait, eum per chaos, hoc est, æream naturam operari, ita ut etiam foris admotus purget. Sic annulum ex mercurio in metallum mutato (indurato per plumbi vaporem, ut conicio) in digitis gestatum, dicit, puitam quotidie expellerè; quæ ceterè arguunt præparationis ruditatem & eruditatem. EV. Cum in Asyuanum incidi, quæso te, an non is suam Panaceam videtur facere ex mercurio Paracelsice præparato? PH. Afferit quidem ille, suam in medendo rationem à Galeni consuetudine alienam esse, & congruere cum methodo Paracelsi, vnde se eius imitorem esse, & de grege fecerit eadem simul docer. Sed si rem perpendes cum circumstantiis, fieri non posse iudicabis, ut vel veterum, vel Paracelsi mercurio vtatur. Scio quantum requiratur operæ, studii, temporis, & sumptuum ad mercurium perfectum faciendum; noui eius proprietates, quæ neutiqum conueniunt cum Asyuaniano puluere. EV. Mibi quoque videtur mirabile esse, si vllus mercurius inflammatur, odorem croci habet, & aquas tingit, eaque agit, quæ Panacea. Sed audi tamen, quæ ipse author in libello; De terra sua sigillata, scripserit. PH. Ausculto, EV. Ita ait: *Et licet quis oleum auri vel Solis quam optime præparatum habuerit: (quo pacto mihi illud, sicut & de alijs metallis, tam facile est factu, & leuiter, quam pellioni pelium apparatus: tam item subtiliter, quam vnquam sciat Theophrastus) tamen tantum non potest operari & efficere, quantum saepe iam dicta terra sigillata mea.* PH. Ha ha he. EV. Cur rides? & quid? PH. Stultam persuasionem, & impudentem istius impostoris assertionem. EV. An non videtur tibi facile velle mercurium philosophicum, & oleum conficere, ut inde prostratum sit argumentum tuum de tempore? PH. Nihil hoc facit ad mercurium, Aliud illi est oleum, quàm veteribus, qui oleum suum vocant spiritum mercurii mineralis; vel cum terra iterum soluitur in aquam colore olei; vel cum fermento corporis sui mercurii philosophorum inspissatur ad consistentiam olei vel vnguinis. Facile alioquin est corrodere metalla, & ad oleositatem quandam deducere, ad quam rem Paracelsus in chirurgia magna, stygium acetum, & vini spiritum vsurpat; & separatum aurum potabile ab aceto in oleum mutat per decoctionem in succo chelidonæ, & aqua vitæ spacio medii mensis. EV. At ego putabam eum loqui de mercurio. PH. Ipse videtur. In gloriolis illa multum inest stultæ præsumptionis. Sed & hoc attende. EV. Quodnam? PH. Terræ sigillatæ vim extollit vltra olea metallorum. EV. Quid tum? PH. Panaceam vèro præfert longis parasangis terræ sigillatæ in libro de Panacea. EV. Scio, PH. De mercurio ergo philosophico non potest loqui. EV. At opponet præparationem singularem sibi notam. PH. Fatuus est, mitte eum: Num satis putas iam te instructam esse de mercurio philosophorum? EV. Videor mihi sane, etsi verum non possim omnino asseuerare. PH. Ut omnem planè scrupulum ex animo emoueam tuo, non tantum nostri illa superiora cum veteribus, quorum recensui verba, conuenire; sed & ostendo tibi locum ex Germanico quodam libello, cui titulus est Pandora, quo nihil vidi in publico extare euidentius, & quod ita com te ipsa conueniat. EV. Beauèris me, si non ostenderis tantum, sed & declaraueris. PH. Non vacat iam declarare. Recitabo duntaxat, tu auscultâ. EV. Hanc operam tibi dico. PH. *Mercurius metallorum extrahitur ex metallis per mercurium communem. Apparatus est huiusmodi: Mercurium repurga per vrinam sale mistam, ter mutatam. Postea muriam ex aqua fontana è sale, affunde toties iterum mutatam, donec pura effundatur. Mercurium lotum trahe per corium, & sublima sine additamento, estq, præparatus instar crystallini speculi. Hoc vitè in soluendo Sole & Luna. Ille mercurius appellatur spiritus, qui vertit Solem & Lunam in sui similem mercurium, qui vocatur mercurius metallorum seu philosophorum. Mercurij præparati partes nouem coniunge cum parte vna solis vel luna, & impone in violam; cuius tertiam partem occupent duabus vacuis. Clauide hermetice. Digere calore primi gradus in balneo per mens in philosophicum. Postquam putrefacta denigratq, materia est, exime, & nigredinem per sublimationem tolle. Vitrum cum materia in furno sublimatorio arena vel cinerum, prout pati potest, initio dato paruo igni, donec sublimetur tota, colocala Ita mercurius extraxit animam solis ex corpore mortificato, quod in fundo vitri vñstet instar pulueris, &c. Alios quidam: Aurum cum duodecuplo mercurij misce. In viola clausa, cineribusq, vndiq, obruta leni igni admoue, ne aqua ascendat, sed maneat cum corpore suo. Ignis gradu aequali maneat, donec totus mercurius in aquam abierit, & innatet terræ subtili substantia. Exime aquam, in qua quiescit anima auri. Hac est viuifica. Nam corpus mortuum viuificat. Est composita ex spiritu & anima, iterum: Cape solem & lunam aqua proportionè, coniunge in mercurio seu dicit aquas viuificas mistas, ita ut fiat vnus mercurius. Hac sufficiant ad mercurium philosophicum intelligendum, & fabricandum. EV. Videntur mihi hæc cum superioribus non omnino consentire. PH. Dicta sapientum sunt inter se conferenda, & rerum natura in oculis habenda. Ita lux oriatur. Non possunt omnia præmanâ in os ingeri. Aristenes in Turba ita inquit: Accipite corpus, & redigite in tabulas tenues. Inponite*

Vfus mercurij Paracelsi in morbis.

Ambaldus de oleo Solis.

40 Comment. Alchem. Part. II. Lib. II.

aqua maris, quæ dum regitur, vocatur aqua permanens. Stent ad ignem lenem, donec tabula frangantur, & fiant aqua: hoc est, coque argentum viuum cum suo corpore, donec fiat aqua fluxilis, vt est in eadem Turba. Et Terra liquefiat, donec fiat vt aqua, quæ est argentum viuum: Ex auro & mercurio facienda est aqua per coctionem. Item: In arte est argentum viuum de camba, & in nummis est argentum viuum de masculo. Nihil aliud curate, quoniam non sunt, nisi hæc duo duntaxat. (Nota mercurium duplatum Bernhardi.) Penotus: Neque auri, neq. argenti mercurius ad artificium est aptus. Mercurius crudus ex aqua clara ab initio factus, appetit semper corrodere aurum & argentum, quæ sua natura vicina sunt, quod mercurius ex corporibus congelatus prestare non potest. Antequam nomine mercurij philosophorum insigniatur, necesse est, vt mundetur, & excalescat per ignem & oxalmen. Hæc & alia multa ille sparsim. Sed non opus est pluribus testibus. Qui his & rei veritate non proficit, desperet de arte. Tanti autem est mercurius philosophorum, vt qui hunc possiderit, illi nulla alia re opus sit, quàm digestionem perpetua in vno vase, diuersis tamen caloribus. Vere enim scripsit Arnoldus: Hæc materia nihil aliud, quàm de seipsa sibi vult adiungi. Nam omnia, quibus indiget, in se habet. Tu strenue ora & labora. Voti eris tandem per Dei gratiam compos. Viue & vale. EV. Viuus sis tu quoque & valens, & hoc de me tibi pollicere, si tua manu ductione ad artem Deo fortunante peruenero, me tui tuorumq; nunquam obliturum, sed gratum re & factio semper futurum.

F I N I S.

ADDITAMENTVM DE TINCTVRA analogæ ex mercurio corporum.

Vide Isaaci Hollandum in multiplicatione lapidis, vbi est simile quiddam. Alibi descripti, sublimatum zacharium & azotium, qui potest esse huius loco. Hollandus ex saliniteri & vitrioli aquilibus facit, & capite mortui salem vna per alembicum exigit. In hac soluit lapidem, vt fiat puluis volatilis: hunc figit, fixum auget tercia parte spiritus. Et Aqua vitæ & mercurialis, item lac virginis. Solutio in hydrargyrum: quæ dicitur via philosophica, cuius meminit Rosarium. Augmentatio vel matrimonium. Est autem operationis repetenda bis simulachrum. Coagulatio in terram nigram, quæ est caput corni.

CVm aliquæ pagellæ hic vacarent, visum est adiciere analogam tincturam, quæ fit ex mercurio corporum per aquam mercurialem, in qua videbis obseruari rationem lapidis veri. Committo autem rem iudicio & experientia tuæ, ne dicas, à me te deceptum. Ego ob hanc solam causam huc referre volui, quia Rosarium Bernhardi ait, Mercurium faciendum esse non per vulgi mercurium, sed per viam philosophicam, quam hanc esse asseuerant nonnulli: meam vero sententiam alibi aperui. Alius non mercurium, sed aquam mercurialem poscit in opere vniuersali. Alii tartarum, & salem circumlatum ad mercurium è corporibus eliciendum, &c.

I. Cape mercurij per oxalmen bene purgati partes tres. Tantundem chalcanti parum per calcinati. Salis communis fusi partem vnam. Commisce adiecto pauco aceto, donec non amplius appareat hydrargyrus. Mistorum exiccata nocte vna, tere in marmore, & in vitro sublimate initio leniter quatuor horis, donec aquei spiritus cessent. Occluso foramine postea, & aucto igni iterum horis quatuor, in altum age materiam candidam, & tandem ita intende calorem, vt fundus excalescat. Vbi refrigit per noctem, amoto luto reclude, & si mercurius candidus, spissus & ponderosus est, sufficit; sin minus, repete sublimationem à fecibus semel atque iterum. Loco secum potes & salem fufum immiscere. Dicitur mercurius crystallinus & cælestis.

II. Cape aquæ fortis ex vitrioli calcinati, & aluminis partibus tribus, & vna salis petra factæ, bessem. Solue in ea dextantem salis ammonij: vel destilla regiam ex parte vna haliniteri, dimidia salis ammonij, & sesqui vitrioli calcinati. Aquam hanc clarifica per argentum. Pone in cucurbitula. Immitte sensim duodecim partes (vel in trientem aquæ fuscunculæ sublimati) hydrargyri præparati per dictam sublimationem, obstructoque probe vitro, ne quid expiret, super leni pruna solue: parte vna soluta, iniice aliam; & si non totum solueret, muta aquam. Hæc solutio est mater aquæ mercurialis, quæ tingit laminam cupream albo. Illam aquam geranio inclusam, quàm arctissime obturato orificio, in fimo equino per medium mensem putrefacito, & tabedo aquæ transit in cæruleum, sedimento facto, & si intra dictum tempus non fit, tamdiu ibi relinque, donec signum suum edat. Postea applicato alembico, destilla more aquarum fortium, subiectis rostro prunis, ne concrescat. Fiat destillatio leni igni, donec tota aqua exierit. Hæc voeatur aqua vitæ, vinificans corpora perfecta, grauis, & cautissime seruanda. Hæc dealbat cuprum, idque penetrat relicta alba calce; in aere coagulat vt glacies. Color ei cælestis seu cæruleus.

III. Cape scobem metalli perfecti minutam, eamque læuiga in marmore cum sale communi. Sale per elutionem cum aqua calida sublato, calcem siccam irriga oleo tartari, & resicca, idque ter repete. Tandem affunde olei tartari tantum, vt duos digitos emineat. Putrefac per octiduum. Effunde tunc oleum caute, & calcem sicca bene. Siccatam mitte in aquam vitæ, & super pruna leni euidenter mutabitur in argentum viuum. Hoc in phiala bene elue. Sed oportet prius aquam vitæ vel depletam esse, vel destillando abstractam, & calcem in ea tamdiu relictam, donec mutata sit tota. Ablutio fit per oxalmen primo, postea per repidam dulcem. Hoc factio per corium vel pannum exigitur, in quo si quid manet irresolutum, debet id reddi aquæ, & penitus solui. Debet enim totus transire, & nihil restare, sicut mercurius vulgi. Agnoscitur corporum mercurius tardiore motu, & relicta calce, sicubi super lamina diuaporauerit.

IV. Calcis metalli seu scobis repurgatæ & læuigatæ, quæ fit ex eo metallo, ex quo hydrargyrus est factus, trientem misce cum pari hydrargyro eiusdem corporis, vt fiat amalgama, cuius vni parti adde duodecim portiones hydrargyri superioris. Colloca in vitro elauso super leues prunas, & vertitur corpus in mercurium, cum summa volatilis superet summam fixi, & hanc in sui naturam mutet. Hoc poteris iterum misce nouo corpore, & tantum mercurij facere, quantum libet.

V. Huius aucti mercurij uncias duas, vel vnam in geranio forti hermetice clauso in cinere digere ad ignem lentum dimidio mense philosophico, donec humiditas de eo non amplius ascendat, sed post multas ascensiones & descensiones reciprocas coagulet in terram nigram, quæ est in fundo, & frangitur

De Mercurio Philosophorum.

gitur vt cinabari. Ita in vno vase & fornace facta est sublimatio, destillatio, coagulatio, putrefactio, calcinatio, fixatio. Si in vitri summo adhæret, verendum vitrum est, vel prunis impostis ad fundum compellendus hydrargyrus. Hoc fit diebus 21.

V I. Cape nigræ terræ in marmore tritæ vnciam. Adde mercurii ex luna extracti semunciam, & commisce terendo in lapide. Misturam in vitro clauso digere in cinere calore æquali per octiduum, vt humiditas sit exiccata. Exime prudenter, & tere in lapide, immisceque iterum semunciam, & digere, idque quater repete, donec duæ vnciæ sint combibitæ, & materia euaserit alba. Hoc est sulphur album, & terra foliata; item viuificatio corporis, coniunctio, & fermentatio. Si lapidem quater soluis, vna pars tingit partes centum mercurii sublimati, & rectificati; si quinquies, tingit partes mille; si sexies, centies mille, &c.

V II. Diuide lapidem album in duas partes: vnâ serua ad augendam tincturam albam: alteram in vitro in arena digere, & coque forti igni, donec erubescat vt crocus. Hic est rex rubeus.

V III. Cape huius regis partem vnâ, Adde partes duas aquæ solutionis calcis Solis (in qua tres partes auri sint solutæ in mercurium) commisce per trionem, & imbibe. Digere in lapidem tubicundum. Hæc imbibitio potest fieri toties, quoties placet. Tingit vna pars primæ confectionis centum partes lunæ in mercurium resolutæ, qui mercurius debet per oxalmen fortem prius elutus, & in catino calefactus esse.

De fermento nota, quod debeat esse calx Solis vel Lunæ, per regiam aut aquam fortem facta, illa rubea, hæc alba: & vocatur anima, quia vitam dat mediante mercurio corporali, ita vt fumus vnâ partem calcis, & duas mercurii corporalis, factamque misturam iungas regi tubeo. Augetur tinctura, si eius vna pars iungitur tribus, vel vni & dimidiæ mercurii corporis; & hoc augmentum debet ter fieri, vt sic primus gradus sit absolutus, quo vna pars tingit centum. Alter gradus erit, si soluatur iterum mercurio corporis solaris, & tingit partes mille, & ita porro augetur in infinitum.

QVÆSTIO DE DOCUMENTO QVODAM LAPIDIS.

PLINIVS lib. 36. cap. 26.

Ferunt Tiberio Principe excogitatum vitri temperamentum, vt flexibile esset, & totam officinam artificis eius abolitam, ne aris, argenti, auri metallis precia detraherentur, eaq; fama diu crebrior, quam certior fuit. Sed quid refert Neronis principatu reperta vitri arte, qui modicos calices duos, quos appellabant Petrotos, HS. sex millibus venderet.

Lullius: Lapis Philosophorum ad metalla transmūtanda valet, ad gemmas faciendas, ad vitra flexilia reddenda, ad morbos. Quæritur, an non hoc temperamentum illud fuerit, cuius meminit Plinius? Allegat & Robertus Vallensis, de veritate artis chymicæ.

F I N I S.

D. O. M. A.

COMMENTARIORVM ALCHEMIÆ

ANDREÆ LIBAVII M. D.

Partis II.

TRACTATVS TERTIVS.

DE AZOTH PHILOSOPHORVM, ET AQVA PERMANENTE.

AD CELEBERRIMVM QVONDAM MEDICVM, PHILOSOPHV, ET CHYMICVM, D. Johannem Rungium, pie memoriae, Stetini Pomeraniae Poliatrum, cum nomine Azoth & aqua permanentis misisset pulverem quendam mercurialem siccum micantem, consistentia amianthi in plumeam moluginem redacti.

4. Mar. 3.

VI in explorato sibi rerum naturalium cognitionem habuisse visus, ideo catholicis præceptis includere quolibet conatus est Aristoteles, nosti, vir præclare, quid in meteorologico suo περί πηκτών & ἀπύκτων prounciet, nempe, τὰ μὲν ὑπὸ θερμῆς ἀρχῆς πηκτεῖν, τὰ δὲ ὑπὸ ψυχρῆς: ἀπύκτα δὲ εἶναι ὅσα μὴ ἔχουσι ὑγρότητα ὑδατώδη, μηδὲ ὑδατῶδη, ἀλλὰ πλεονεκτήματα γῆς, οἴου, μέλι & γλαύκω: & ὅσα ὑδατῶδη μὲν ἔχουσι ἐστὶ δὲ πλεονεκτήματα, ὡς τὸ ἐλαιον & ἄρτυρον χυτῆς, &c. Facile erat ei inconuerso dicere, ἀπύκτα, seu concretilla, aut vt Chymici Philosophi loquuntur, incoagulabilia esse, quæ nec à calore, nec frigore concretionem patiuntur; sed cum materiæ dispositio & natura certa substernenda sit, maluit hanc potius attingere, inque ea causam non concresecendi designare, cum actus agentium sint patientium, nec agere quid possit τὸ ἐνεργητικόν, nisi ei astipuletur patiens. Negat ergo, oleum, argentum viuum, mel, picem, &c. concresecere calore aut frigore, ob dictam materiæ indispotionem. Sed, quanquam non iam superstitiose scruter, sitne calor & frigus solitarium accipiendum, & ἢ αὐτὸ, non autem aliquod aliud principium formale, & proprietate quadam naturæ, tanquam Medusæo aspectu concretionem procurans, qualiter Zuingerus de sale Orionio seu Gorgonio; tu vero non ita pridem de Mercurio in sublime acto, ille quidem ratione olei, tu argenti viui refertis: mirabile tamen id videtur pronuntiatum, cum constet, & oleum, & hydrargyrum cum reliquis, quæ proposuit, concretionem sustinere, etiam à frigore solo. Experimur nimirum, id in oleo ex oliuis expresso frigoribus hybernis. De hydrargyro non ita vulgaris est experientia. Vidi tamen vel mediocri frigore (his enim diebus, quibus hæc scribo, mollior solito fuit aer, adeo vt medio Decembri nondum viderimus niuem iustam) Mercurium Philosophorum, quem in geranio seruo, in pastillum solidum à solo frigore compactum, idque etiam superiori anno aliquoties animaduerti, qui hypocausto illatus, continuo ad priorem reuersus est liquorem: Quin & obseruatum est, è medijs vndis mercurialibus existere radios, instar crystallorum pyramidalium, qui sunt illi veri crystalli, è quibus solo calore resolutis conficitur illa aqua perennis philosophica; argentea facie absque perspicuitate resplendentes, vt egregie doceant in se esse δύναμιν illam coagulandi, quam tam anxie perquisierunt Philosophi. Si concresecit itaque hydrargyrus talis solo frigore, perinde vt & de metallorum generatione idem differuerat Philosophus: & resoluitur calore; quæ sit, vt inconcretilem scribat? Non autem leui vititur argumento. Aerem in eo excellere ait, idque verum esse, Philosophi Chymici

Anni 1596.

@

De Azotho & aqua permanente.

Chymici non ignorant, qui ideo & volaticum, & spirituosum, quin & spiritum nuncuparunt, & ob eius non fixi presentiam, metalla quadamtenus statuerunt fugacia. Aer nec calore nec frigore cogitur: quod testatur serenitas hyberna vel frigidissima, sicut & æstiva æstuosissima in partibus Lybiæ, Ægypti, & similibus regionum. Nec dici potest exprimi ex eo vi frigoris aerem. Non enim rediret priori statui similis vndiquaque: quin solubilem faceremus & heterogeneousum, negaremque peritissimis hominibus & usu rerum comprobatum axioma, adeo perfectam esse hydrargyri naturam, vt vel tota maneat in igni, vel fugiat. Si etiam frigus exprimere aerem pottionem posset; multo magis calor. Tuam de hac questione sententiam expectabo, & interim de illo Mercurii genere, quem Azoth Arabum & Chaldæorum, vt volunt, ore appellant, cuiusque aliquod specimen coagulatum mihi superiori ætate dono misisti, atque vna etiam de aqua permanente tecum colloquar; vnde simul hunc reportabimus fructum, vt ad veram Mercurii philosophici noticiam perueniamus.

Appellatio Azothi dicitur esse Chaldaica, & Arabica, [Hispanis hydrargyrus Azogue dici fertur; fors à Saracenis accepta voce vt sit pro azog] significatque idem quod Latinis Chymicis mercurius, vel argentum viuum. Propriam sit *ἄζωτος*, an modificata, gnaris earum linguarum discutiendum relinquo. Bellunenſis interpretans vocabulum *Asad*, liliū quandam speciem esse dicit. iam autem ex Lullio, aliisque Philosophis, etiam Paracelso referente Quercetano & Dornæo, scimus Liliū vocem adhibitam esse ad designandum philosophorum arcanam materiam, ex qua postea conficitur tinctura. Perinde itaque sit iam, siue Azoth, (aliis Azoc) siue *Asad*, siue liliū nominemus, modo aliarum significationum nulla obſtet. Quantum autem in scriptis philosophorum sum versatur, atque etiam in Paracelsi deliramentis legi, quinque rebus nomen Azoth potissimum accommodatur. Paracelsus est medicina quædam opponenda incantamentis magicis, atque etiam ipsi Diabolo, quod adeo fortis sit, vt in hoc pellendo ipsi confidere possimus. D. Paulus longe aliam monstrante aduersus istum spiritum armaturam, nec Paracelsus consuetæ impietatis & medacia sunt curanda. Alio in libro, quem Azoth, seu de ligno vitæ inscripsit, totam videtur hominis, & creationem & lapsum, & restitutionem designare. Sed neque hic vllam meretur autoritatem, cum ille liber sit vt maxime in Deum impius, ita pestilentissimus, & horribilium mendaciorum profanationumque diuinorum operum plenissimus, adeo vt si Galenus ob impiam de Deo vocem sit damnandus, Paracelsus longe grauioris criminis & blasphemie reus, nullo calculo veniat absolueudus. Vix quicquam sani, quod quidem ipse de suo, præter medicas quasdam præparaciones & compositiones, protulerit, est apud Paracelsum. Eo ergo omisso Philosophos auscultemus. Apud hos initio nil differt à mercurio philosophorum, & prima materia. Deinde etiam aliquid absolutius significat, quod sequitur secunda perfectione Elixiris animati constitutionem. Tertio est analogæ quædam hydrargyri per septenam sublimationem exaltatio, cui mihi tua præparatio videtur respondere. Primi Azothi nomina etiam sunt alia. Appellant enim mercurium philosophorum, primam materiam, Leonem viridem, aquam permanentem, Draconem, aquam vitæ, aquam philosophicam, vas Hermetis, &c. Mercurium Philosophorum esse arguit eadem materia, & apparatus idem, eademque proprietates & attributa.

Mercurius philosophorum est ille (inquit quidam Philos.) quem natura paululum operata est. & in metalli formam conformauit, sed imperfectum reliquit: quod est, in perfectis corporibus natura confecit illum mercurium, sed nondum ad tincturam perduxit. Itaque arte est extrahendus & ad gradum absolutio nis suæ adducendus: Esse enim eum in corporibus perfectis, & inde eliciendum arte, indicat hoc axioma: Tres partes habet Philosophia scilicet Solem, Lunam, & Mercurium, ex quibus conjunctis pater HERMES si vis consicere tincturam. Et: Verus Mercurius extractus est de duobus corporibus, estque bene lotus & digestus: & iuro per Deum, quod nullus alius mercurius est in via vniuersali, nisi iam declaratus, à quo pendet rota philosophia. Qui aliter dicit falsum dicit. Item: Materia lapidis philosophici est aqua: & intelligitur de aqua illorum trium, Solis, Lunæ, & Mercurij, nec debent esse plura, nec pauciora. Sol est mas: Luna est femina, Mercurius est sperma. Alius: Corpora submersa in Mercurium per conuenientem putrefactionem reuertuntur in argentum viuum, quod ante fuerunt. Alia alibi addeunt: Et aperte Rosarium philosophorum ait: Lapis noster apud omnes Philosophos nominatur Mercurius, qui non est natus, vt multi putant, sed de corpore extractus. Lapis philosophorum est ex tribus, scilicet Sole, Luna, & Mercurio, id est fac Mercurium ex Sole & Luna in suo esse, sine Mercurio vulgi, sed per viam philosophicam. Hæc ibi. Vbi notandum latibulum vltimis verbis comprehensum. Non fit per vulgatum hydrargyrum; & tamē fit per hydrargyrum actum existentem. Nam quod in potentia est, non venit ad actum sua sponte; sed per actum similem; & alii philosophi sæpe dicunt non posse vllò aliò medio extrahi; sicut & in eodem Rosario negatur quia essentia extrahi posse sine aqua, quam alibi appellat spiritum, & mercurium, qui à mercurio vulgi distat sola præparatione. Et manifesta sunt hæc: Si per iuvamen argenti vivi, crudi frigidi, humididi, & eius beneficio extrahitur sulphureitas calida sicca, & munda, &c. remanet mercurius purus. &c. Itē: Fac mercurium per mercurium, &c. Quæ a. sit via philosophica qua extrahatur ex perfectis, sæpe dicitur in modo resoluendi ad primam materiam per putrefactionem in fimo philosophorum, hoc est; Mercurio. Esse vero hunc ipsum mercurium tum aquam permanentem, tum Azoth, descriptio horum ostendit. Ita enim est apud Rosarium: Argentum viuum de corporibus extractum à primordio, est aqua permanens philosophorum, quæ sit post putrefactionem & separationem elementorum. Item: Aqua permanens siue perennis, siue vinum ardens dicitur aqua corporis, id est, quando corpus redactum est in mercurium: quæ verba de nulla alia re possunt accipi, quam de mercurio philosophico. Appellatur autem permanens, quia constanter manet, non tantum in vniōne partium homogenea, adeo vt nulla arte possit diuidi in portiones constituentes; sed & ex duabus aquis constar, nullo ingenio vnquam segregandis, sicut non potest aqua aquæ confusa denuo ab ea separari: Præterea quia cum perfecta est, eualitque tinctura, constantissime corporibus tingendis adheret, vna cum ipsis natura facta, Non alia de Azoth passim scribuntur. Dicitur enim illud, quod Azoth & ignis sufficiant: tu ipse mihi es confessus. Rosarius minor ait: Si cū regimen ignis, sufficit mercurium &

Quidã veteres & auripigmentũ ita vocat. Vnde aqua liliã Archelã sit ex auripigmento. Dornæus ex sitibũ facit. &c. Azoth quintuplex. Deliramenta blasphemata Paracelsi.
Paracelsi de suo pauca profert sanã.

Mercurius Philosophorũ quis. Mercurius Philosophorũ ex quib. Nota: quod corpora perfecta dirigit quidẽ mercuriũ illũ: sed re vera u rã dice prima est alimnde & vel arte ex argẽo viuo extractũ vel ex quodam metallo immaturũ in quo potes videre paruo negotio omnes colores elegãtes. Est res vilis, inueniturq; in omni pharmacopoliõ integro. Nota: Sine mercurio vulgi. Aqua permanens qua.

44 Commentar. Alchem. part. II. Lib. II.

Azoth est a- curius & ignis. Azoth ergo mercurius est & aqua, cum hæ voces pro eodẽ vsurpentur. Et ne accipias allũ qua perma- nens. seu mercurius.

Azothi vox ã preparato hydrargyro attribuitur, qua potest esse sexta si- gnificatio. Liber arca- norũ ex Bern- hardo & ali- is nõ sit in- tellectus Geb- ro affcriptus falso. Laton. Abluere Lat- onem.

pter philosophicum; Arnoldus inqt: *Oportet vi in solutione. sublimatione & subtiliatione solis & luna labores. Hæc enim duo corpora sufficiunt. Alius, aqua & ignis sufficiunt, & aqua fortior est igni, quia facit de corpore solis merũ spiritũ, quod ignis nequit.* Hæc quidem de igni externo: Sed & internus intelligendus, iuxta axioma: *Nihil aliud adheret metallis nec coniungitur, nisi quod ex ipsis est.* Sulphur ergo & mercurius sunt materia lapidis nostri, vbi per sulphur, Rosario philosophorum interprete accipitur ignis internus. Moneo autem, in his dictis interdum vocem Azothi etiã aquã soluenti tribui, quanquam non sit Azoth, nisi in potenta. Hac ratione etiã Leo viridis appellatur, qui solem deuorat. Arnoldi hoc est: *Aquam septies destilla- tam seruata ad partem. Ipsa enim est mercurius philosophorum solutius faciens matrimonium, & aqua vita abluens Latonem.* Vbi vides de aqua illa dici eadem, quæ de Azotho. Vnde alius: *Azoth est prima materia, & vocatur leo viridis.* Negat tamen liber arcanorum, qui Gebro ascribitur, licet falso, Azoth esse simplex argentiuium, quod extrahitur ex minera, quia sit illud quod extrahitur ex corporibus solutis per mercurium; neque prioribus, dum hoc dicit, repugnat, eo nempe sensu, quem dixi. Porro de Azotho etiã frequenter dicitur, quod Latonem id est, terram nigram & impuram abluat, & albedinem in eo procuret, sed adminiculis ignis. Hoc intelligitur non in vno duntaxat opere, sed in quolibet. Itaque & differentia hinc erit ipsius Azothi. Sed quid sibi velit catholicum illud effatum, videamus. Si terra non sit alba est, inquit quidam, *tere eam cum aqua, & calina. Azoth enim, id est, aqua, & ignis seu calor, abluunt Latonem seu terram impuram. Sed illa tritio non fit manibus, sicut nec ablutio, qua nihil aliud est, quam ex nigredine albedinis productio, interuentu imbibitionis seu nutritionis per lac virginicum, & ignis calorem.* Nec vlla alia res potest è nigro facere album. Apparet ergo iterum ex hoc effectu, quid sit Azoth. Rosarium hoc habet dictum: *Hermes ait, Azoth & ignis abluunt Latonem, & nigredinem ab eo auferunt. Iungite ergo siccum humido, seu terram nigram cum aqua sua, & coquite donec albetur.* Item: *Ablutio est nigredinis terminatio vel midatio, donec album fiat perfecte album, &c.* Non est obcurum hic signari progressum ex nigro in album, per aquæ irrorationem & ignem: Idem vero enunciatur de Mercurio philosophorum. Ita enim quidam. *Aqua septies destillata, est mercurius philosophorum solutius faciens matrimonium, & aqua vita abluens Latonem.* Similiter de aqua permanente loquuntur vt: *Oportet vt Sol & Luna sint in tintura, & fermentum ipsius spiritus; & aqua permanentis argenti viui, & per illam aquam ille natura debent fixari, & nutrir cum naturali calore, tam diu, quousque habeant suam fixationem: quæ verba idem volunt ac Azoth & ignis abluentia Latonẽ, & nutrien- tia: & cum aqua philosophorum sit aqua permanẽs, q̃ pmanens esse nõ potest sine suo corpore, cũ quo soluta est; seu ex quo per solutionem facta, & cum quo vnita, necesse est Azoth, aquamque permanen- tem etiã hoc nomine esse vnum & idem.* Præterea de Azotho dicitur, quod sit humidus, seu fluidus actus, quodque ante candidus, postea evadat niger. Inde & aqua vocatur, & mercurii candor intelligitur: Et paulo ante, philosophi sententia fuit, iungendum esse siccum humido. De candore vero etiã hoc dictum attendendum est: *Conceptio est, (inquit Philosophus) cum terra in nigram pulverem soluitur, & incipit aliquantum de Mercurio secum retinere. Tunc enim agit masculus in feminam, id est, Azoth in terram. Licet Azoth appareat in prima misione seu conjunctione albus, pro eo quod femina vincti suo colore: nihilominus in putre- factione per ignis beneficium, denigrantur ambo per ignem agentem in humido. Non autem credas in se denigrari il- lam aquam, quæ candida manet, sed apparet nigra ob innatantem spiritum seu sulphur nigrum, quo separato redit arargyri, ita ob ablutioẽ vocati, quo- modo ob cor- rosionẽ voca- tur acetũ, sal, &c.*

Azoth est a- quea, consistit & candor argenti.

Gutta Sapo- nu id est, hy- candor nativus, qui postea nigra causa est, cum igni, vt illa quoque terra dealbetur. In Rosario minore dicitur, melior inceratio fieri cum Azoth viuo (non cum occiso) & gutta Saponis, & melior etiã imbibitio, qua fit cum Mer- curio, qui solus perfectivus nominatur, & solus philosophorum mercurius. Quanquam autem satis superque ex dictis patet, debere illum Azothum confici ex auro & argento per mercurium destillatum septies, eumque continere mercurium corporum perfectorum, esse liquidum, candidum materiam lapidis, aquam permanentem, qua sit imbibitio, &c. tamen eadem etiã luculenter exposuit in secundo significato Bernhardus. Non enim differt secundus Azoth à primo, nisi perfectionis gradu, sicut descriptio eius habet. Eam, si libet, paucis contemplemur. Azoth, inquit, sit ex Elixyre. Elixyr non est aliud quam corpus in a- quea secundus, quam mercurialem: resolutum post cuius resolutionem: Azoth ex eo extrahitur, id est spiritus animatus. Est & Elixyr, quid. xyr pars secunda in opere philosophorum. Rebis est pars prima, Elixyr secunda, Tinctura tertia. Azoth non requiritur ad Elixyr, quia Elixyr præcedit vt aqua oleum, & Spiritus animam. Ex Elixyre extrahitur Azoth tanquam ex aqua oleum. Spiritus mineralis crudus tanquam aqua conjungitur cum corpore suo, vt ipsum prima coctione solvat. Hinc nominatur REBIS. Ex istis duobus simul dissolutis componitur Elixyr; id est, aqua tincta. Ex Elixyre fit Azoth habens naturam sui corporis calidam & virtutem, id est, oleosam naturam calidam humidam. Est enim ignis & aer actus. Hæc ille, Solent Philosophi vocem Elixyris diuersimode vsurpare, & modo accipere de tintura, vt apud Arnoldum & Rogerium, qui Alchymiam definit, quod sit scientia faciendi Elixyr ad perficienda metalla per projectionem ejus: modo de communi materia, fermenti albi & rubei: Interdum etiã de aqua perma- nente & lacte virgineo, quo pacto coincidit cum Azotho primo, de quo idem videtur Bernhardus lo- qui, cum inquit: Azoth non est argentum viuum crudum, à minera extractum, sed illud, quod à corporibus disso- lutis per ipsum argentum viuum extrahitur, quod vtrique maturius esse comprobatur, &c. quæ verba supra addu- xi nomine Gebri ex libro arcanorum falso ei ascripto. Sed de quo Bernhardus præfente in loco præcipit, est ille liquor qui post animatam fermento materiam provenit, appellaturque opus secundum, vt pote preparatione geminata in primis habita, fermentatione in secundis; tintura perfectione in tertiis. Sciendum enim in corpus mortuum animam infundi per fermentum quanquam etiã ista imbibitio ne nonnunquam idem fieri dicatur, sed minus proprie, cum tunc destructa natura corporum morua sit, & in prima materia augenda coaguladaq; saltè artifex occupetur. Vis & anima infunditur vere p fermentũ. Cũ itaq; in cõparatione Azothi cum Elixyre dicat, illum habere se vt animã, hoc vt spiritum; seu esse spiritum animatum: alterum enim est in altero, seque formæ habent deinceps ordine naturæ, non abolita spiritus & Elixyris essentia, (quæ perfecta cum est Azoth vocatur) oportet nos di-

De Azotho & aqua permanente. 45

Et intelligere de Azotho hoc secundo. Præterea oleo similem facit eundem. At oleum non dici consuevit in hoc opere, nisi à fermentatione, quanquam etiam hic valeat nonnunquam seu catachresis, seu translatio. Differt itaque à priore Azotho. Item patet si vires Azothi in sanando consideramus, Nec aliter statuendum de Latone, nempe & hunc secundum perfectiorem que intelligi apud Bernhardum, Ita enim differit: *Si Laton fuerit corpus immundum* (ex similitudine ita nuncupatur propter nigritiem, qua veluti fordidatus apparet) à tali Azotho depuratur. Hoc Latone per Azotho abluto, medicina nostra conficitur ad omnem agrum curandum.

Quis hic tam stupidus sit, quin intelligat Azothum hunc innui qui proxime præcedit tincturam, ex effectu suo agnoscendam? Ante enim medicina non appellatur catholica. Sed hæc satis sunt euidencia. Illud quæritur, sitne eius forma humida an sicca: Et si humida sit num vnquam sicca fuerit, & per reductionem iterum humefacta, quomodo volunt quidam ex Arnolde, Rosario Philosophorum, aliis que non intellectis sepius ex sale & vitriolo sublimandum hydrargyrum esse, & postea reducendum aqua calida, aut per tartarum, &c. Contra sententiam coagulationis talis per media mineralia a parte Bernhardus arma sumit, falsam vanamque omnem doctrinam pronuncians, quæ Mercurium alteret ante coniunctionem metallicarum specierum cum ipso, cum sit sperma. Negat enim dissolvere posse, si exiccatus fuerit, & fatuos vocat, qui aquas corrosivas ad opus adhibent. *Quam cito, inquit, Mercurius à sua prima natura mutatur, prohibetur ingredi opus nostrum, cum perdidit naturam spermaticam & metallicam.* Item: *Si ipse Mercurius sua natura frigidus & humidus efficitur pulvis, natura calidus siccus: nihil prodest operi Philosophico.* Et: *Purgationes per sublimationem à saluginosis sunt vana, & impertinentes, imo nocivæ ad opus nostrum persiciendum. Si fuerit exiccatus, inutilis est & disproportionata eius intrinseca natura. Quam cito vertitur in speciem pulveris, præterquam à suo corpore Solis vel Lunæ, tam cito recipit exiccationem operi inutilem.* Hæc & alia multa ille tam feruide disputat, vt etiam Arnoldum, summum alias artificem, Empyricum potius vocet, quam philosophum. Sed fortassis Arnoldus aliud quid respexit, aut mysticis sua inuoluit. Certum autem per se est, quanquam Bernhardus videatur potius de Mercurio ad solutionem præparatu loqui, tamen eadem etiam vera esse de Azotho, qui non est tinctura, neque quicquam aliud coagulatum, sed aqua, quæ abluat nigritiem terræ, & cum ea coagulat; sicut nec lac virginis, nec nutrimentum infantis aliam habet formam, quanquam vtrumque ad coagulationem sit dispositum. Ita & Lullius ait. *quidam putarunt Elixyr debere sublimari: sed falso, quia sensus sapientum est, diu coquendum & figendum esse in igni.* Falluntur ergo, quicunque per sublimationem exsiccantem à rebus corrosivis hydrargyrum sublimant, putantque se Azothum confecisse. Hactenus quantum nunc succurrit, exposui Azothi & aquæ permanentis naturam, quod nempe Azoth philosophici operis sit duplex, vnus idem quod Mercurius Philosophorum, & prima materia; alter is humor, qui per fermentationem ex Elixyre emergit, & proxime fit tinctura. Vtrique vero insunt, 1. quod sit humidus fluidus: 2. quod permanens: 3. quod incombuustus: 4. albus, seu candore Mercuriali, non transparente præditus: 5. factus ex corporibus perfectis per Mercurium ab arte depuratum, & non vulgarem: 6. quod inserviat Latoni abluendo, seu sit materia imbibitionis, qua absoluta, nigritie disparente, exoritur albedo, perinde ac si nigrum pannum lotionem depurasses: 7. quod sit materia tincturæ, prior remotior, posterior vicinior. Et priori etiam hoc conuenit, quod deuoret solem: posteriori quod fermentum, quanquam sit hoc sanguis & caro propria, vnde exiit prior. Vnum est quod adhuc monere possum ex sententia mea. Mentionem initio feci crystallorum mihi in aqua philosophica conspctorum. Hoc secretum est artis huius. Qui enim purum putum philosophorum mercurium absque altero requirit: collocaet menstruum extractionis in loco frigido, & radii crystallini exorientur, qui è liquore extracti, & calido loco illati, resoluntur in Mercurialem substantiam, quanquam non plane mercurius crudus possit femoueri. In hac substantia habentur omnia quæ requirunt philosophi, vt vere sit dictum: *Est in mercurio, quod quarunt sapientes.* Sed tamen nec menstruum est inutile, cum fieri non possit, quin inter soluendum, agentium vi sit immutatum, acciperitque dispositionem quandam ad coagulandam. Sed extracti crystalli natura corpori est vicinior. Non autem falli hanc experientiam, docet etiam aliorum metallorum mercurius, qui crudo est ignauior, trahitque caudam in fluxu; cumque destillatur, aliquid coaguli relinquit. Sed de his nimis multa.

Tertius Azoth est plane extetnum quid, ad verba philosophorum confictum, præterita sententia. Ita ex Gebero Rosarium philosophorum Bernardi docet: *Dealbate Latonem, id est, terram, & libras reponite, ne corda vestra rumpantur.* Et alibi: *Ignis & aqua Latonem abluunt, & eius nigredinem abstergunt.* Sequitur: *Recipe ergo ipsum sublimatum in vase Aludel: reitera vice vna, id est, sublimando fixa, sicut dicit cap. 62. circa medium, quod plus quam fulgidissima: Et cum cautela in administratione ignis, vt ipsius humiditas in tantum deleatur, quod sufficiat ad fusionem perfectam complendam, &c.* Vel vt dilucidius: *Ex multiplici reiteratione imbibitionis, cum contritione & leui assatione aqueitatis eius, maior pars deletur. Hæc est ergo sublimatio primi gradus, per quam aqueum Mercurij deletur. Postea in Aludeli vase ista tota substantia spargatur in ipsius fundo. Deinde ignis augetur, donec ipsius pars albisimam præcellens nivem sua albedine, quasi mortua spondiliibus Aludeli adhaereat: Et hæc est sublimatio nostra, per quam terrea feculentia & partes sulphuris cum fecibus in fundo remanent, & in eo natura eius purificatur, vt ab hinc cum fixationis modo figatur, id est, fermentetur. Deinde ad finem ponatur, donec in igne asperitate quiescat, &c.* Hæc Rosarium ex Gebero: qui tamen concisus ita præcipit: *Argenti viui libra, salis communis scilicet, vitrioli rubificati libra dua, Aluminis calcinati libra, salis petre quartæ parti incorporata sublimentur. Collige album, densum, clarum, ponderosum, quod circa vasis spondilia fuerit inuentum: & si primâ sublimatione immundum fuerit: iterum sublima. Idem de regimine Mercurij. Mercurij libra quatuor, Solis, Lunæ, Veneris Saturni singule vnice. Confunde hæc corpora super igni in catino magno. Cum ceperint indurari: in alio catino contentum Mercurium assunde paulatim & immisce ad ignem, vt fiat amalgama. Solve per septem dies, aqua extracta per sistrum, reliquum sublima & fac volatile per ignem candeficientem. Istud iterum imbebe aqua sua rosa, & pone ad*

ex aqua permanente, quæ et es vocatur partes tres, &c. ubi aqua permanens est Azoth primus seu mercurius præparatus. Azoth secundus verus Laton secundus. An Azothus sit forma sicca aut puluerosa.

Hinc gustu saponis nominatur ad abluendum Latonem.

Primus verus Azoth sincerior.

Mercurius metallicorum.

Azoth tertius Chymicum.

46 Comment. Alchem. Part. II. Lib. III.

Hydrargyri
sublimatio.

gelandum, iterumque ad desiccandum per dies 40. & inuenies lapidem, quem sige, &c. Similia multa apud Gebrum & alios inueniuntur. Fatui cum audiuerunt abluendum esse Latonem isto mercurio; crediderunt Azoth ita esse conficiendum. Sed non attenderunt sophisticam præceptionem, quanquam & ipsa verba repudient eorum sublimationem. Non enim in primo modo iubetur deleri tota humiditas: & deleri quidem per imbibitionem frequentem cum leui assatione; id quod nihil aliud est quam nutritio terræ per instillatum lac virginis, quod simul coagulatur, & nigredine abolita album efficit totum, nec opus est vlla sublimatione per distantiam, vt aiebat & Lullius. Alii cum legerunt aquam septies esse sublimandam; iunxerunt mercurium (ali ammonio & vitriolo); indeque sublimarunt quater. Deinde ommissis fecibus per se adhuc ter. Tandem addito corpore lunari calcinato, paulatim fixerunt, & sic ibi Azoth, hic tincturam crediderunt se perficere posse. Sed nihil obtinuerunt aliud quam externam dealbationem. Incidi aliquando in librum quendam manuscriptum, in quo erat mercurii præparatio duplex, vna Zaracharia dicta, altera Azothica. Illa ita habet: *Recipe mercurij libram, salis ammonij, salis vulgaris, vitrioli albi singulos trientes, tere omnia cum vini aceto in marmore, & misce bene, donec mercurius non amplius appareat, sed totum nigrescat. Sicca lente ad solem vel fornacem, Repete tritionem & reliqua septies. Bene siccatam materiam puluera. Impone in sublimatorium, da ignem lentum horis quatuor: inde fortiozem per duas horas, & sublimabitur mercurius. Sublimatum exime, & cum capite mortuo contere iterum & misce addito vini aceto. Sicca puluera, sublima vt ante horis sex vel octo. Hoc repete quarto: & tunc vide an iniectus mercurius sublimatus prunis candentibus sumiget: quod si est: iterum sublima donec fumum emittat nullum. Hic dicitur aptus esse ad fixationem, & coagulationes: & quod sit candidior niue. Azoticus in hunc paratur modum: Mercurij per corium expressi libra: vitrioli tantundem: salis vncia septem cum dimidia. Sal fundatur in vitreo vase. Mercurius immisceatur per spatulam ligneam. Adde capitis mortui de aqua forti vnciam. Agita donec siccescat. Tritam subtiliter massam impone cucurbita aperta, & igne subjecto destilla donec omnis humiditas abscesserit. Impone tunc alembicum & luta bene. Intende ignem valde, vt totus mercurius assurgat ad summum, quod fit horis duodecim. Refrigeratum exime, & tere minimum. Adde vitrioli fescunciam, salis vnciam, impone iterum cucurbita aperta, & age vt prius, dg, repete septies. Venenum est hominum. At metallorum vires & animam seruat. Hic est ille Azoticus. Sed quid attinet in alienis diu sudare? Contendunt nonnulli talè mercurium figi posse, & metallis per totum ita misceri, vt vna maneat in coniunctione, dum super eliquata proicitur & immiscetur, ita vt per minima vniatur citra vllam fugam: & hanc esse transmutationem illam Geberianam; posse item multiplicari in infinitum, & nescio quæ alia magnifica illi adscribunt, quæ à philosophis facile ridentur, cum nihil sint in arte catholica, nisi prodigiosa *suauitas diuina*, & otiosæ verborum Phaleræ. Non quidem nego in Chymicis magisteriis talia suam quoque habere laudem & vsum, siquidem à viris probis tractentur: sed in opere physico verò, plane sunt *amara diuina* & nihil faciunt ad rhombum. Tantum volui tecum, vir præclarè, de Azotho & aqua permanente colloqui. Laudabis conatum, si rem non sum affecutus, & me docebis pro tua experientia meliora.*

FINIS LIBELLI DE AZOTHO.

SOLI DEO GLORIA.

ADDI.

A D D I T A M E N T U M.

SCRIPTIIS istis commodum incidi in librum manuscriptum, & No-
rimberga à Cl. V. D. BALTHAZARO HERDENIO Ph. & Med.
monitu D. LEONH. DOLDII amici singularis ad me missum in quo
tum ars integra breuibus comprehensa est, tum explicatur aperte quid
nam sit proprie vocata Aqua permanens, cum obtestatione ni vera scribat, &c. Li-
buit istius auctoris verba quanquam fatis intricate exarata, apponere.

I N N O M I N E P. F. E T S S.

*Modus meus nihil aliud est quam vester, & omnium philosophorum. Recipe secundum or-
dinem alphabeti nostrum (vel nostri) A. in cinerem redactum, & fundatur super eum de men-
struo mulieris meretricis magna depurata cū summo (tumo) vegetabili B. dicto, ut supernatet A.
per duos digitos: & corrūpe ut scis, quod à te habui vntatē vasis, & fornacis, & de oculo in oculo dies
transas riuos, & serua vaporem. (Huius sensum inuenies in nostro libello de lapide) & i-
terum corrūpe, donec totum transeat, riuos mutatum in vaporem scaturientem ingentis potesta-
tis. Et in 30. diebus habui rem hanc ab A. sed & à B. non potui habere in 40. Imo steti per 50. Et tūc
accepit se mas & mulier gratissime. & sine turbatione. Tunc feci eos astu sicco transire, & in septi-
mo transitu docuisti me nominare hunc vaporem A Q V A M P E R M A N E N T E M, pra-
ferim sero sibi euaporata & introducta tertia parte seminis sui. Nunc scitis quod venit secreta de-
coctio in qua apparuit colorum multitudo formata nigredine, ita quod in fine, cum fortissimo igne
incineratus est in colorem croci adusti, & à fundo separatus, profecto (perfecte) crocus apparuit,
sicut mihi dixeratis, cuius nigrum eietū tanquam superfluum ex doctrina vestra, & cineri precioso
restitui sudorem suum in principio secreta coctionis reseruatū: Et dedi triplum iuxta rotam qua-
drangularem per vos mihi ostensam: & bibit duodecim pondera sui roris, & tunc nequiuit conge-
lari. Et de hac medicina proieci super h. (mercurium) vti me docuistis 1.3. super 1500. & trans-
mutatum est in probum lumine & splendore, quod publice examinaui multisq. cruciatibus affeci,
exiuit tum melius naturali. Et Diu superi sciunt (videtur ethnicus fuisse à quo acceptum
christianus descipit) quod verum scribo, cum damnandum me cruciabunt, terraq. cum su-
per eam gradior, & mare, cum super illo vehar, me irremediabiliter deglutient. Ex Palatio hac ir-
reposito: vbi preciosiora comeduntur & bibuntur, 1442. die 2. Aprilis. Eiusdem manus erant &
quæ sequuntur. Philosophi calauerunt & occultauerunt. Multi habentes lapidem in manibus
non cognouerunt ipsum. Et ergo hic lapis tam albus, quam ruber, conseruari debet in vase vitreo in
loco sicco, ne humiditate nimia alteretur: & proiectio ipsius super mercurium calidum feruentem
secundum ordinem algorismi, videlicet quod primo proiectiatur vna pars saper 10. partes mercurii
calidi feruentis (forte crudi legi debuit) congelabitur in medicinam, de qua similiter pars vna
super 10. mercurii vel alterius corporis puluerisati, & sic procedendo quoad vltimo habeas totum
solum, & tanto lapis erit perfectior, quantum a. b. in longum procedetur: & hoc est quod vna pars
vadit super mille: & illud mille super mille millia, &c.*

*Azoth calcia-
natum.
Ita vocatur
mercurius
omnib. me-
tallis sociabi-
lit.*

A L E X A N D E R I M P E R A T O R I N
E P I S T O L A Q V A D A M C I T A N T E
V A L L E N S E.

Homo noster antiquus est Draco noster. ille comedit caput suum cum cauda sua. Et caput &
cauda est anima & spiritus: Et anima et spiritus sunt creati de luto: Et hoc ex oriente et occi-
dente per expellentem nocumenta. Non mentior, quia quod dixi V I D I, in ciuitate.

Draco ille mercurius, comedit caput suum, aurum immersum, idque resoluit
in a-

*Capus est
aurū, ex quo
fit ille mer-
curius.*

48 Comentar. Alchem. partis II. Lib. III.

in aquam mercurialem, vt fixum fiat volatile. Iterum vero vna secum coagulat imbibitione terræ nigræ, vt volatile fiat fixum. Illa enim volatilitas egressa ex auro, cauda nominatur, & mulier quæ postea interficitur ob comestos suos maritos hoc est figitur à sulphure illo nigro. Vtrumque est anima seu sulphur fecundum, & spiritus seu mercurius, quorum principium est in minera terræ: Depurantur autem ab artifice, vt alienatibus sublatis nihil possint afferre noxæ, per exaltationes philosophicas & destructiones. Non enim potest fecundari nisi destructum prius sit granum: sed à destructione nobilitatem accipit maiorem. Veritas horum comprobatur testimonio proprio, experientiaque seu *auulo. l. q.* Aut homo antiquus est sulphur philosophorum: quod caput suū & caudam, aurum nempe & inde prodientem mercurium consumit, Dubiæ sunt expositionis ænigmata in hoc negotio, possuntque ad varias operis partes ac commodari.

*Cauda est
volatilis hy-
drargyri
qui à sul-
phure coagu-
latur, & di-
citur meru-
rius & sulph.
draco ob idē-
tatem es-
sentia.*

F I N I S.

S O L I D E O G L O R I A.

C O M-

D. O. M. A.
 COMMENTARIO-
 RVM ALCHE-
 MIÆ

ANDREÆ LIBAVII
 MED. DOCT.
 Partis II.

TRACTATUS QUARTVS
 DE LAPIDE PHILO-
 SOPHORVM.

QVI EX ARGENTO VIVO PER
 SVBLIMATIONEM ARTIFICIOSISSIMAM

Et mysticam factus, reducitur in materiam primam, dictus inde dardis Merc.

*qui postea unctus auro vel argento perficitur in tinctu-
 ram, non sine argento vi-
 uo crudo:*

Duplex hinc Mercurius appellatus.

REFER HVC ALTÈRAM PARTEM
 Alchemiæ practicæ à CL. VIRO LEONH. DOLDIO Philof. &
 Med. latio donatæ: Et disputationem cum Michaëlio, & Gui-
 perto de materia Lapidis & transmutatione metallorum.

L A P I D I S

Corpus:

IN prima operatione æs seu Venus ex mari emergens; quæ & terra vocatur. Mare vero istud est liquor mercurialis, qui & spiritus mercurii per sublimationem ex vitriolo & sale septenariam, aliasque vias summe repurgatus, & à terrestri aquosaque superfluitate liberatus, qui vnicus potest aurum sibi commistum soluere. Debet autem ex sublimatione ingeniosissima per tartarum reduci, vt plane nihil de sale aut vlllo minerali cum eo maneat, sed existat Mercurius purissimus: in quo est sulphur proportionale: & quo solo aliqui ab initio vtuntur, alii aurum vel argentum preparatum addunt, vt sic in balneo se-deat senex. Est Elementum terra.

Anima:

LA C Virginis; Laqua viua, quæ separato corpori iterum instillatur guttatim, & cum eo coagulatur, igni industrio. Ros est cœlitus destillans super corpus mortuum. Est Azoth abluens Latonem nigrum. Est aquæ Elementum. Nota quod hæc aqua aliquando ab initio composita sit ex Mercurio corporis reducti & crudo minerali, sed repurgato.

Spiritus.

ARgentum viuum repurgatum quo coagulatum primum soluitur in secunda operatione: Et tunc emergit verum caput corui, solutione seu putrefactione. Sed coagulatione fit calx viua alba & elixyr, quod & oleum, & arsenicum item ær, &c. Solet vocari. Ignis est calx rubea post fermentationem in operatione tertia: In qua etiam repetitio & successio imo transmutatio fit omnium ordine Elementorum.

@

De Lapide Philosophorum.

51

